Arvo Turtiainen

Runoja 1934 - 1968

tammi

© Arvo Turtiainen 1976

Kolmas, tekijän tarkistama ja korjaama painos

ISBN 951-30-5452-7 (nidottu)
ISBN 951-30-5460-8 (sidottu)

Södertälje 1981
Axlings Tryckeri AB, Ruotsi

Tekijän sana

Suunnitellessani edellisen koottujen runojeni, Runoja 1934—1964, julkaisemista, kuvittelin että minulle olisi tarjoutunut tilaisuus sen yhteydessä korjata, ehkä parannellakin niitä tuotantoni osia, joiden kohdalla olin silloin tällöin tuntenut tyytymättömyyttä. Ajattelin suorittaa myös jonkin verran karsintaa.

Mutta mitä loppujen lopuksi olisi korjattu, paranneltu runo? Voidaanko sellaista yleensä pitää edes samana runona kuin alkuperäinen? Antaisiko se lähimainkaan totuutta vastaavan kuvan runoilijasta sellaisena kuin hän oli runon syntymähetkellä? Myös tuotannon karsiminen herättää kysymyksiä. Millä perusteilla se olisi suoritettava? Eikö se, siitäkin huolimatta että sen suorittaisi siihen eniten oikeutettu: runoilija itse, olisi omiaan vain hämmentämään aikalaisten runoilijasta ja hänen tuotannostaan muodostamaa kokonaiskuvaa?

Runouteni on aina ollut voimakkaassa yhteydessä syntymähetkensä yleiseen ilmapiiriin. Varovainenkin karsinta, siltä minusta tuntuu, olisi saattanut pudottaa pois jotakin siitä mitä pidän luonteenomaisena koko sille ajanjaksolle, jonka kuluessa nämä runot ovat syntyneet. Tämä jos mikä sai minut lopuksi luopumaan kaikista laajemmista korjaus- ja karsintasuunnitelmista.

Paria mielestäni toisarvoista poistoa ja muutamaa vähäisempää muutosta lukuunottamatta kokoelma siis sisälsi jotakuinkin kaiken mitä olin eri runoteoksissani julkaissut. Järjestys oli kronologinen. Eräät esikoiskokoelmani (1936) runot julkaistiin jo 1934. Sikermän Runoja 1964 runot kuuluivat kokoelmaan, jota suunnittelin mutta joka ei koskaan

ilmestynyt. Muissa yhteyksissä vuosien mittaan julkisuuden nähnyttä runouttani en kokoelmaan liittänyt.

Kaikki mitä edellä olen sanonut kokoelmastani Runoja 1934—1964, pätee myös tämän nyt ilmestyvän kokoelman, Runoja 1934—1968, kohdalla.

Helsingissä syyskuussa 1974

Muutos

1936

I

VUOSI

Malja aurinkoa,
kaksi sateista päivää.
Viipyvä lumipilvi harmaalla taivaalla
                                        ja sitten
eräänä aamuna
                    väkevä suhina ikkunasi alla.
Onko vuosi kulunut?

KEVÄTKAIPUU

Käy jätkän rintaan keväthuuman poltto,
hän viinapullon ostaa, toikkaroi
jäätietä myöten kotiin illan suussa,
hän aistii kuulaan sinen, nuput puussa,
ja sydäntänsä kaipuu riipaisee.

Niin hajasäärin pysähtyy hän tiellä
ja hoilaa haikeasti illan sineen
kuin yksinäinen koirassusi yössä
ja kuuntelee kuin kaiku vaarain vyössä
keinahtelee, hukkuu rantain hämyyn.

KAUPUNKI KEVÄTYÖSSÄ

Maa elää, tunnen, johtaa suonet sen
sementin, kiven alta huippuun tornien,
ja takaa seinäin, kadun kulmausten
yön huohotuksen kuulen ahnehen.

Käy portto iltaan, punamekko hän,
kuin värisevä solu alkuelämän,
ja pihamaiden hämyyn käsikkäin
katoaa parit silmäterät välkähtäin.

Maa elää, tunnen, imusuonet sen
haparoi taivaan sineen hiljaa väristen.

VILLIKUU

Kun halkeavat jäät
ja painuvat sohisten merien syliin,
kun höyryää sininen usva kenttien yllä,
kun punertavat urpujen turpeat möykyt,

silloin saapuvat haahkat kupariluodoille
vihertävän ulapan laitaan,
silloin lasketaan hanhet laitumille;
naaraitten siipipuku on öljystä kiiltävä
ja koiraitten veressä kiehuu sitkeä vimma,

mutta haukat, ilmojen rosvot
lentävät välähtelevin silmin sinessä taivaan,
niiden kirkaisu on piiskansiiman sivallus
parittelevien yllä: Lisääntykää!
Odotamme ruokaista kesää, runsaslukuisia
lihavia poikueita.

KESÄ

Typerä aurinko pulpahti merestä
kuin hehkuva lasikuula,
vihreät kentät rupesivat laulamaan,
kirkas, naurava kuoro.
Ja aurinko kiipesi
taivaan taivaansiniselle palttinalle

ja puhkesi riemulliseen, säkenöivään nauruun.
Ihminen heittäytyi ruohikkoon,
hänen sielunsa oli täynnään
tuhannen västäräkin pyrstönkeikutusta.

RUOHIKOSSA

Janoinen liha, synti, vihreässä ruohikossa,
ajatus punertava ja puhdas kuin pesty lapsi.
Kellu synti ruohikossa, vihreässä vaahdossa mullan,
paahda itsesi ruskeaksi auringon litteällä levyllä, iloitse,
irvistä viattomin, hohtavin hampain
mustille liinoille ja virsikirjoille
jotka maantien pölyssä vaeltavat
ristikattoisen huoneen varjoon,
naura, ruskea liha, pyhyydelle
kieltäymyksen kireässä riemussa.

TYÖTTÖMÄN KESÄÄ

Selälläni ruohikossa makaan.
Vanhan paitani olen pessyt
rantakivien välissä —
tuolla se nyt puun oksalla heiluu.

Kuin fregatti Hyväntoivon purjeet
ovat pilvet sinessä taivaan,
kuin valtavat pumpulitukot
ja kuvittelen, ilokseni kuvittelen
että ne putoavat maahan
ja kaikki hukkuu valkeaan, pölisevään pumpuliin.
Se olisi hauska loppu, todella hauska loppu.

Silmäni painuvat umpeen.
Hoh hoijaa! — olisipa aina kesä!
Kuuntelen tuulen etäistä suhinaa,

aaltojen sormet lyövät rantakiviin,
heinä tuoksuu
ja muurahainen kävelee alastomalla rinnallani.
Kävele vain, muurahainen
sinä sitkeä, alituinen työmies,
kävele työttömän jättiläisen alastomalla rinnalla,
nousut ovat kylkiluita ja putous niiltä mäki
laihan vatsan laaksoon
jossa ihokarvan juurella voit kuulla
tyhjän suolen laulun.

Mutta mistäpä sinä sen kaiken tietäisit,
muurahainen.
Ja minä otan sinut sormieni väliin:
— Sanopa muurahainen, sinä
joka myös olet yhteiskuntaeläin,
onko teillä nälkäisiä
onko köyhäinhoidon tarkastajia ja sellaisia
joiden tekee mieli metelöidä, huutaa,
vallankumouksellisia, kapinallisia?
Mutta silloin sinä puret minua
peukalon kynnen alle
ja minä näpsäytän sinut kauaksi ruohikkoon.

Hoh hoijaa, olisipa aina kesä!
Mutta talvi tulee, paitasi on likainen.
Ei ole muurahaisia, ei auringonpaistetta
jossa tyhjää vatsaasi lämmittäisit.

II

OVI

Älä aukaise salaisuuden ovea, turha ja turhuus
sinua sieltä silmiin katsoo.

Älä aukaise salaisuuden ovea, älä edes raoita sitä,
kaikki tyhjä siellä on, neljä mustaa seinää,
sammuva liekki loppuvassa öljyssä, varjojen henkäys.

Älä aukaise salaisuuden ovea, siellä silmät ja kasvot
omat tyhjät silmäsi ja kasvot
joilta kysymykset ovat kuolleet.

Pysy poissa, lapsi, salaisuuden ovelta,
olet säilyttävä itselläsi leikkivän sydämen.

HERÄÄMINEN

. . . en pelkää enää,
en pelkää ensinkään ajatusta
että minun on luotava elämä
jossa on paljon kärsimystä, paljon rakkautta
joka on rikas kauneudesta
joka on janosta palava.
Katselen eteeni loihdituin silmin,
omistan kuiskauksen: elämä,
en pelkää sinua.

LUOMISEN OVELLA

Tuntematon, tomusta syntynyt,
sumun seinä, pelon

erottaa sinut selkeydestä:
kaiken jätät tälle puolen
kaiken unohdat, kaiken muistat.

Kuule, tuuli käy,
jo hulmahtavat sumun verhot,
seisot valossa, yksin, alasti, ihminen, lapsi,
syvin sini taivaan syvimmässä sinessä.

Tuntematon, tunnetko itsesi, tomu
muutuitko elämäksi?

TIEMME

Ole tyyni,
ole rauhallinen,
kulje rinnallani, kuuntele
uinu ja ole hereillä . . . näe!

Tämä on meidän tiemme
meidän työmme: kulkea, nähdä ja kuulla,
nähdä mitä eivät kaikki näe — osoittaa,
kuulla mitä eivät kaikki kuule — olla itse sitä.
Kulje rinnallani,
ole rauhallinen, hymyile,
valo on seuraava meitä,
tiemme on oleva paljosta runsas,
tie sinun kanssasi hyvä tie,
tie minun kanssani satoisa polku.

Kulje rinnallani, ole rauhallinen, kirkas
uinu ja ole hereillä . . . näe!

RAKKAUS

Hän on rakastettuni.
Yhdessä elimme päivän leikin,

yhdessä koimme yön tulon,
opimme tuntemaan sinut, oi rakkaus, tuuli,
kuin laivat merellä uivat sydämemme sinussa:
pois täältä, pois, sinisten aavojesi siniseen saareen.
On paljon, on rikkaus, nuori rakastava sydän.

Hän on rakastettuni,
kaiken haluaisin hänelle antaa:
kultajyvinä hiekan teiltä,
silkkiharsoiksi taivaalta pilvet,
mustat tiilimuurit repiä, temppelin rakentaa,
tehtaiden ulvovat sireenit huiluiksi muuttaa,
kärsimykset säveliksi muuttaa, väkeväksi lauluksi:
On paljon, on kaikki, nuori rakastava sydän.

AKATEEMIS-ESTEETTINEN ATERIA

He istuvat vihreäverkaisen
pyöreän pöydän ympärillä
ja syövät sydämiä, runoilijasydämiä.
Ahnain, kiemurtelevin ajatuksin
he tutkivat niiden sisällystä,
maiskuttavat suutaan,
kilistävät verisin sormin lasiin
ja lausuvat tarkoin punnitun ja oppineen,
erittäin oppineen mielipiteensä
aterian laadusta ja ominaisuuksista.
Ja kun sanat sinkoilevat yli pöydän,
vetäytyvät punaiset sydämet väristen kokoon
(pienet hupsut sydänparat).
Ne pelkäävät, että joku sanoista putoaa
ja musertaa heidät raskaalla oppineisuudellaan.

Pienet, pelästyneet sydänhoukot,
eivätkö ne mitään huomaa,
eivätkö ne huomaa
että suu puhuu vatsan kyllyyttä.
Oppineet posket pullistuvat
salatuista röyhtäyksistä, ja nyt,
kas nyt he vetäytyvät syrjään
polttaakseen rehevän sikarin
ja kaivellakseen kullalla paikattuja
reikäisiä hampaitaan.

LAULU PANSSARILAIVASTA

Katso lokin lentoa vihreitten aaltojen yllä,
katso auringonlaskua rannalta, ihminen,

eikö meri ole kaunis!
Ja kaikki vastaavat:
Kaunis, kaunis on meri!

Mutta ah, mikä tuolla on, tuolla?
Ja ihastunut henkäys, paisuva kuiskaus vastaa:
panssarilaiva, kaunis, kaunis panssarilaiva, katsokaa
tykkien mustaa kitaa!

Mikä väristys!
Nöyrtykää hengessä, ihmiset,
veremme poika ja pelkomme kuningas on tuossa
kaunis, kaunis!

Ja nyt,
lokin lento, auringonlaskun läikkyvä kulta,
mitä virkaa niillä?
Helppo on unohtaa ne,
helppo on olla nyt,
nousemme vain ylös
nousemme ja karjumme
sinun kunniaasi, panssarilaiva.

LAULU ASFALTTITEIDEN ROSVORITARISTA JA HÄNEN PUOLISOSTAAN

Ajoi auto teitä maan,
suuri, musta Buicki,
auto suuren kauppiaan
jonka nimi Luikki.
Ajoi auto voimassaan
suuren kaiken kauppiaan.

Sivistys, Kulttuuri, Henki — roskaa,
minun maailmani on kauppa,
ompelukoneita tai osakkeita, samantekevää!

Katsokaa, enkö ole peittänyt asfaltilla teidän tienne,
ettekö näe miten autoni juoksevat niillä lakkaamatta.
Menkää korpiin, erämaihin,
näette siellä punaiset patsaat: Shell, Standard!
paetkaa lehtoihinne, samantekevää,
tunnette ratsujeni katkun
ja kuulette torveni törähdykset.

Kulttuuri, roskaa, minulla on kiire!
Tuhat itsetoimivaa vispilää,
miljoona hygieenisiä housunkannattimia!
Kulttuuri?! minä myyn
ja tänään on myytävä paljon.

Älkää silti nimittäkö minua barbaariksi,
minulla on vaimo.
Hän soittaa ja laulaa, klassillista tietysti.
Te näette hänet ensi-illoissa, ja luottakaa minuun:
hän on valmis, kaunis, loistava,
sanalla sanoen v a l m i s !
Te näette hänet taidenäyttelyissä,
eilen hän osti taulun Sankarin hauta,
te näette hänen luonaan runoilijan, muuten
sanokaa minulle mitä ne tekevät, sellaiset,
olen nähnyt hänen pöydässään niitä,
olen nähnyt heidän syövän, huvittavaa
nähdä runoilijan syövän.
Mutta kuten sanoin,
älkää nimittäkö minua barbaariksi,
minulla on vaimo . . . Ja minä, no niin . . .
mutta Kulttuuri, Sivistys, Henki . . . Tjaa, hm!
vaikeita sanoja.
Älkää vaivatko minua sellaisella,
minulla on kiire.

NAURU

Kaupungin yllä on raskas pilvi
ja pilven takana nauru. Oh,
miten naurajan hartiat hytkyvät
ja suu irvistää.
Eikä kukaan huomaa mitään.

Tuossa ovat tehtaat
ja tuossa kirkot.
Nuo tuolla, nuo pienet
ovat ihmisiä, ja nuo suuremmat
autoja
ja tuossa ajaa hän.
Hän!? Ah,
kuka hän taas onkaan,
eivätkö he nimitä häntä kapitalistiksi?
Niin kyllä, kapitalistiksi,
mutta oikeastaan hän on Rotary.
Eikö olekin kaunis nimi, Rotary!

Joka parhaiten palvelee
hän eniten hyötyy.
Kansojen veljeys, rakkaus
ja yhteistoiminta,
ja iloinen aamiainen joka tiistai,
ensiluokan hotellissa.
Hieno herra, patriootti, napa
ja sellainen vekkuli.

Nuo tehtaat ovat hänen,
nuo kirkot ovat hänen
ja papit kirkoissa ovat hänen.
Nuo pienet, nuo
jotka eivät aja vaan kävelevät
ovat myös hänen.
Sitä ei tosin tunnusteta,
sillä etiikka on myös hänen,

ja olisihan se hävettävää,
mutta niin kuitenkin on.

Mitäkö hän muuta tekee kuin omistaa? Ah
hän myy, myy kaikkea kaikille, kaikkea kaikille,
mutta enimmäkseen aseita,
aseita joilla ihminen helposti nitistetään,
hyviä, tehokkaita aseita
Kiinaan, Japaniin, Afrikkaan,
villeille neekereille ja sivistyskansoille,
ennen muita sivistyskansoille,
aina ja kaikkialla, yöllä ja päivällä,
paitsi sunnuntaisin
kymmenestä yhteentoista, silloin
hän istuu kirkossa ja palvelee Herraansa,
sillä hänelläkin on herra,
vaikka tämän työnä on vain
antaa anteeksi.

Ah, miten hän on viisas ja hieno
ja kullasta raskas.
Kaikki häntä ihailevat
ja kaikki haluaisivat tulla
hänen kaltaisekseen,
miten he kumartavatkaan häntä.

Mutta pilven takana nauraa joku,
hirtehisen naurua:
Tuolla on itä
ja tuolla länsi
ja tuolla laita.
Nauraja näkee miljoonat laidalla
eikä naura enää.
Hän tietää,
että huomenna nousee suuri tuuli,
suuri tuuli nousee,
ja sen jälkeen
ei enää ole hienoa herraa, patrioottia,
napaa.

TYÖN ILO

Laulunne, runoilijat, työn ilosta,
eivätkö ne ole silkkaa pötyä? puheenne
(opettajat, papit, demokraatit, nuorisoseura-
työntekijät ja muut kansanpuhujat)
työn siunauksellisesta hedelmällisyydestä,
eivätkö ne ole pelkkää pöyhkeilyä?
Jos sanoisitte suoraan että kysymys on rahasta,
teitä voisi pitää kelpo lurjuksina,
kunnioittaa ainakin rehellisyyttänne.

Katsokaa ojankaivajaa valtionne soilla
(armeliaisuus on antanut hänelle työpuvun,
huono omatuntonne matkarahat ja työkalut),
katsokaa tukkijätkää pohjolassa,
uudisviljelijää kruununmailla Karjalassa,
etelän alipalkattuja tehdasorjia
ja vientiteollisuustyöläisiä.
Laskekaa heidän rahansa
ja luetelkaa heidän ilonsa.
Maksan kympin jokaisesta satasesta
jonka heiltä löydätte, toisen
jokaisesta todistettavasta ilosta
(syömistä ja lasten tekemistä
en pidä ilojen joukkoon kuuluvina).
Mitä siunausta heille on
heidän työnteostaan ollut?
Älkää puhuko minulle työn ilosta,
sen siunauksellisesta hedelmällisyydestä,
älkää ainakaan ääneen ja julkisilla paikoilla,
häpäisette itsenne,
ihmiset nauravat teille.

PELASTUSKOKOUS

Tuolta he tulevat
liehuvin lipuin, rummun päristessä,
tähän torille, työläisten torille,
pelastamaan sieluja.
— Halleluja! huutavat he.
Teidän uskonne vuoksi, Halleluja!
Tuomme Herran luoksenne!

Ja tässä he nyt ovat:

Kaksi miestä: Hyvä on meidän Herramme pelto, tuottava ja hyvä. Olemme hyvin syöneet ja rauhalliset. Rauha teidänkin kanssanne, veljet ja sisaret!

Kaksi tyttöä: Me soitamme kitaraa. Katsokaa meitä! Olemme nuoria, kauniita ja synnittömiä. Ihanaa on soittaa kitaraa Herran kunniaksi! Katsokaa näin me soitamme!

Kaksi vanhaa naista: Me tiedämme mitä on synti ja liha. Mutta nyt . . . ei enää niin, nyt olemme vain Herran. Kirotut olkoon synnilliset, helvetin tuli polttaa heitä ikuisesti. Mutta me, Halleluja! Me olemme vihityt, Herralle vihityt!

Ja sitten maalari Lindström, juoppo-Lindström,
kaikki hänet tuntevat.
Hän on tullut synnintuntoon taas
ja siinä hän nyt seisoo rumpua lyöden.
Kun kapteeni on saarnannut
hän astuu esiin ja todistaa.
Ja lapset tulevat siihen,
kivimuurien lapsilaumat.
Eukot tulevat siihen,
huolien rasittamat vaimot.

Kapteeni saarnaa,
hänen suunsa on verevä
ja äänensä juhlallinen:
— Rauha teidän kanssanne, veljet ja sisaret!
Ja tytöt soittavat kitaraa.
Katsokaa heidän hattujensa punaista nauhaa:
Armeija, Kristuksen armeija.
Ja kaksi vanhaa naista, siinä he seisovat,
he ovat vihityt, Herralle vihityt.

Ja nyt astuu Lindström esiin ja todistaa:
— Ihme on tapahtunut, ihme!
Vielä eilen olin katuojassa, mutta nyt, tänään,
olen tässä. Katsokaa,
eikö ole ihmeellistä Herran hyvyys!
Ja lapset seisovat siinä,
heistä tämä on hauskaa,
eukot seisovat siinä, jo kymmenen kertaa
he ovat nähneet kaiken,
mutta kitaran soitto on niin kaunista
ja kapteenin suu niin verevä ja ääni syvä,
ja sitäpaitsi, täytyypä katsoa, saapa nähdä
eikö Lindström jo huomenna ole
jälleen hutikassa?

Halleluja, teidän uskonne vuoksi!
Tuomme Herran luoksenne, Halleluja!
Ja nyt he laulavat kaikki, laulavat
ja heidän äänensä hukkuu kaupungin meluun.

ERÄS MEIDÄN HERRAMME PALVELIJOISTA

Siinä hän on, pieni lahkolaispappi,
miten hän onkaan arvokas ja jäykkä.
Nähdessäni hänet
muistan säännöllisesti vanhan vertauksen
rautakangen nielleestä miehestä.

Mutta ei, hänen salaisuutensa on siinä
että hän on niellyt Jumalan, ihmeellistä
mutta totta.
Hän teki kuten monet tekevät:
hän pureskeli uskoaan, leipoi ja vatkasi,
kunnes Jumala kului hänen hampaissaan
juuri hänen sielunsa mittaiseksi.
Ja sitten, eräänä iltana, juuri
kun hän avasi suunsa huutaakseen halleluja
yli uskoon vajonneiden akkojen päiden,
painui Jumala pamahduksella hänen sieluunsa.
Ja siitä lähtien
hän on ollut se mikä on, mies
joka kantaa sisässään paljoa,
josta kaikkien tulee nähdä, että hänelle on tapahtunut
jotain erikoista, jotain pyhää.

IV

MULLAN SUKU

Yksinkertaiset, onnelliset. Katselette
maan silmin, viilein ja rauhallisin.
Ei tarvitse selittää, vain nähdä,
nähdä hedelmöitymisen salaisuus,
olla viisas toimeliaan tavoin,
olla yksinkertainen: hyväksyä.
Olla väsynyt pitkästä työstä, nukkua
ja nähdä unetonta unta.

LAHONNUT RISTI

Lahonnut risti, kumpu nurmettunut,
yllään takiaisten valju puna,
kuin veri ammoin sitten vaalentunut.
On siinä eräs mökin ukko haudattuna.

On nimi haalistunut ristin puussa,
asuja korven oli, peltomies.
Hän syntyi täällä, kuoli, lasten suussa
vain muisto elää ehkä, kuka ties?

Hän teki työtä, nai ja lapset siitti,
vei jyvät vouti, kirkko lehmän vei,
vain yhtä kyllä, petunkuorta riitti.
Ken vähään tyytyi, paljon saanut ei.

Ja halpaan arkkuun ukko viimein lyötiin,
jäi sarka perunoita, mökki vain,
sen hirret sikolätin seiniks myötiin
ja ukko vietiin lepoon vainajain.

Ja lapset naivat, kuka piian, rengin,
ken suutarin ken mökinmiehen nai.
He elivät kuin isä vähin hengin,
se onnellinen, joka leipää sai.

Näin suku jatkuu, elää, hautaan kaatuu.
Lahonneet ristit kummuillansa maatuu.

RAKENTAJA
(äitini isälle)

Koko ikänsä hän rakensi
taloja toisille,
pihkaa hikoilevat, punaiset hongat
hän veisti ihmisten suojiksi, kartanoiksi,
hohtavakylkisen laudan hän kohotti
kirkkojen välkkyviksi tapuleiksi,
ikkunan pieliin ja aittojen neitseellisiin päätyihin
kiinnitti luomistahtoinen käsi,
ja kauneutta janoava henki
pyrkimyksensä merkit.

Rakentaja väsymätöntä lajia hän oli,
sitkeä honka ja harmaa kivi
olivat hänen vastahakoinen aineensa.
Herrojen kartanot nousivat,
narrien huvilat
ja ammuville naudoille kiviset läävät.
Suuri kirvesmies korvesta hän oli,
rakentaja maasta, jossa pettu ja kuivattu kala
olivat rakentajien leipä.

Koko ikänsä hän rakensi.
Mutta yksikään talo ei saanut nousta
josta hän olisi voinut sanoa tämä on minun,
yhtäkään päivää ei kulunut

jolloin hän ei olisi tehnyt työtä toisten hyväksi,
ja hänelle, rakentajalle
rakensi tyly käsi viimein arkun viidestä laudasta,
hänet, rakentajan, siunasi multaan ääni
joka ei rakentajia tuntenut.
Hän teki työnsä ja lähti.
Kukaan ei häntä muista, kukaan ei kysy.
Kanervien kalpea punerrus
on ainoa loisto rakentajan haudan yllä.

POROPORVARIT

Kultaiset kahleet
sitovat heidät työhön, taloihin,
vaimoon, mieheen, maailmaan.
Ihmeelliset kahleet:
niiden paino on heille ilo
ja kepeys taakka.
He kaipaavat niitä ja ikävöivät,
ja mitä enemmän he niitä kaipaavat,
mitä enemmän ikävöivät,
sen lujemmin ne taotaan heidän nilkkoihinsa,
sitä syvemmälle ne syöpyvät heidän lihaansa,
ja he huutavat: Olemme onnelliset, onnelliset!

Mutta hänet, jolle ne ovat taakka
ja pahempaa: ruoska ja myrkky,
hänet he kivittävät,
lyövät ristille ja pilkkaavat:
Sinä, joka olet kahleeton,
astu alas ja näytä meille
vapautesi kunnia!

He eivät tiedä, että kahleeton
on heidätkin lunastava.

SUKUPOLVEN VALHE

Nuori, voimakas suku
nauravin silmin, väkevin raajoin.
Nuori, voimakas suku hiilimurskalla,
kilvassa, kamppailussa.
Kaksikymmentä vuosisataa, uusi ihminen,
uusi helleeni.
Niin sanotaan meille.
Mutta kuka uskoo kovaäänistä kilpakenttien yllä,
kuka uskoo mieheen, joka juoksee, juoksee, juoksee?
Hän juoksee pelkoaan pakoon: ruumis, ruumis vain!
Hän juoksee tyhjyyttä pakoon, mutta
se seuraa hänen kantapäillään
viimeiselle suoralle ja voittaa?

LUNASTUS TAKAPIHALLA
(lapsuusmuisto ensimmäisen maailmansodan ajoilta)

Hänellä oli vedensiniset silmät
ja vaalea, harva parta leuassaan.
Kun hän tuli näkyviimme,
huusimme hänelle pilkaten:
Kristus, Kristus!

Sellainen hän oli,
räätälinsälli, joka uskoi.
Kesäisinä iltoina, auringon punaisen kiekon
laskeutuessa mereen,
hän jakoi vanhuuttaan kitiseville eukoille
lentokirjasia Kaivopuiston kallioilla;
niistä saattoi lukea ihmeellisiä ennustuksia
viimeisen tuomion päivästä
ja siitä ilosta, mikä uskossa lujille koittaa
Kristuksen veren kautta.

Kun me, hillittömät ja ovelat
laitakaupungin pojat,
leikimme sotaa korttelin haisevilla takapihoilla,
hän tuli luoksemme ja sanoi:
— Lapset, miksi leikitte sotaa?
Älkää tehkö sitä, tiedättehän
että sota tappaa.

Lapset, hän sanoi,
tänä päivänä, tällä hetkellä
tuhotaan maailmassa ihmisiä ja elämää sodassa
mikä ei suinkaan ole leikkiä.
Tulkaa, lapset, hän sanoi,
minä opetan teille rauhan leikin.

Seisoimme siinä hämillämme,
tietämättä mitä tekisimme.
Hetken seisoimme niin
ja vilkuilimme toisiamme.
Sitten joku nauroi,
joku heitti ensimmäisen kiven
ja me huusimme kirkkain
vihlovin pojan äänin:
— Kristus, Kristus!

Näin lunastettiin meidät, pienet eläimet
eräällä takapihalla kesänä
jolloin vanhempi sukumme tappoi toisiaan
suuressa maailmansodassa,
ja jolloin Jumalan tosi poika
istui unohdettuna taivaassaan, vanhan
liian vanhan isänsä oikealla puolella.

SUUTARI-NIKKE
(lapsuusmuisto)

1
Hän piti meistä lapsista,
usein keräännyimme hänen jakkaransa luo
ja seurasimme miten hän kiskoi pikilankaa
laihoin, pitkäluisin sormin.
Silloin hän saattoi keskeyttää työnsä
ja ottaa osaa leikkeihimme.
Kerran, muistan sen hyvin,
istuimme kehässä seljapensaan varjossa,
Suutari-Nikke nojasi polviinsa ja sanoi *ugh*.
Hän oli Sitting-Bull
ja me hänen uljasta punanahkaheimoaan.

2
Vasta sinä päivänä
kun ensimmäiset laukaukset kajahtivat
kaupungin liepeillä, vasta silloin
tarttui Suutari-Nikke kivääriin.
(Olen rauhan mies, hän sanoi usein,
en hyväksy sotaa.)
Mutta sinä päivänä
hän astui pihalle eukkojen eteen,
hänellä oli punainen nauha ja kivääri
ja hän puhui. Hän puhui
meistä meistä meistä ja siitä
miten maailma tulisi muuttumaan.
Joku eukoista itki, joku sanoi:
Nikke, kivääri ei sovi sinulle.
Me lapset seisoimme jäykistyneinä vieressä,
olimme hiukan pelokkaita, kivääri pelotti meitä,
mutta Nikke oli meistä ihmeellinen sinä päivänä.

3
Sitten kesällä näin miten vankeja kuljetettiin.
He laahustivat eteenpäin pitkänä jonona,

murtuneet miehet, laihoin, partaisin kasvoin.
Oli kuuma, aurinko hehkui
ja tomupilvi heidän jaloistaan
levitti likaisten rääsyjen löyhkää.
Silloin muistin Niken, ajattelin häntä
ja kaikkia muita, ajattelin:
Ovatko nämä samat miehet joilla talvella oli
kivääri ja punainen nauha?

Ja eräänä päivänä kerrottiin
että Nikke oli kuollut,
hän on kuollut nälkään, sanottiin, kuin koira,
häntä ei edes ammuttu.
Me lapset olimme alakuloisia monta päivää,
hiivimme seljapensaan luo, mutta kenenkään
ei tehnyt mieli leikkiä, kukaan ei sanonut *ugh*.
Istuimme siinä auringossa räpyttelevin silmin,
emme puhuneet paljoa, emme hymyilleet,
istuimme vain siinä
kuin parvi kömpelöitä, siipirikkoja lintuja.
Aurinko paistoi, Nikke oli kuollut.

V

RUNOILIJAVELJELLE

Sinulle on tehtävä annettu, vajoa
huku siihen — osaasi suureen.
Rotkoista, syvyyksistä,
luolien pimennosta
etsi valoon janoavat
kukkimaan valmiit kukat.
Kaada muurit auringon tieltä,
ole miekka, ymmärtämys, lohtu.
Ajatusten sumuun heitä
sanasi totisena palava soihtu.

Sinulle on tehtävä annettu, laulajaveljeni,
vajoa, huku siihen — osaasi suureen.

KIRJAT

Hurskaat kirjat opettavat meitä:
Ihminen, paremmaksi tule, paremmaksi,
pyri lähemmäksi Jumalaa.

Kun raajamme kasvoivat
ja tulimme työkykyisiksi,
lyötiin eteemme elämän kivikantinen kirja.
Leipä oli sen ensimmäinen sana,
leipä jokaisen lauseen loppu.
Ja me opimme lukemaan sitä kirjaa,
opimme hyvin.
Tulimme tietämään, että paremmuus alkaa siitä
missä leipä levenee, ja että hyvyys loppuu siihen

mistä seuralaiseksi astuu nälkä,
ja että jumalaa lähemmäksi päästään vain siellä
missä ei leivästä taistelua ole.

Elämän kirja on selvä.
Sen kovista sanoista kasvavat todella viisaat, ne
jotka selittävät meille Leivän ja Hengen yhteyden.

RUNO

Sä laula, sanotaan.
Ja runoilija laulaa murheestaan,
hän laulaa huolistaan
ja nälän laulun laulaa, janon polttavan.
Ja saapuu luokse ystävät tuon ihmelapsen, nuo
ymmärtäjät taiteen vakavan ja syvän.
Ja joku heistä kuiskaa korvaan runoilijan:
Niin minäkin, kun olin nuori, silloin varsin
tein runoja. — Hän katsoo eteensä niin kaihoisasti
(ja runoilijan mieleen nousee kuva vasikan),
hän hymyilee, kuin silloin hymyillään
kun sanotaan: nyt muistin lapsuuttani.
Mut hymy muuttuu isälliseks,
saa runoilija lyönnin olkapäälle:
Sen taudin silti voitin, näin paremmaksi
tuottavammat hommat, luojan kiitos.

Mut joskus — voi niinkin käydä,
saa luokse runoilijan joku tuntematon,
mies pimennosta jostain, niitä
jotka eivät, runoilijain lailla
mitään omista.
Hän lausuu lauseen koruttoman, yhden vain:
— Ystävä, sun laulus koski sydämeen.

TILITYS

Kuinka voit sinä
jolla ei kärsimystä ole,
kuinka voit veljiesi kärsimyksestä laulaa?

Oletko astunut sydämesi puiston raivaamattomat polut?
Oletko kylpenyt mustien varjojen lähteessä?
Onko sinua epäuskon käärme purrut?

Suutelemattomat ovat huulesi
sinä rakkaudesta laulaja,
purematon on sydämesi, sinun
jonka pitäisi ylpeätä vihaa laulaa.
Astu syvemmälle,
vieläkin syvemmälle,
kohtaa itsesi,
taistele!
Astu valoon
ja laula veljiesi kokemuksen laulu.

VI

KADUN PROFEETTA

Aukealla torilla saarnaa mies,
katu, ulvova, kohiseva virta,
ihmiset vihaisten aaltojen lailla,
vyöryen ohitseen.
Kiire. Ahdistus. Pelko.
Ken pysähtyy, hänen pöydällään
ei leipä huomenna kuki.

Ja autojen jaloista
pyrähtävät likaiset kyyhkyset lentoon,
ja uhrisavut kohoavat
tehtaan piippujen nälkäisistä käsistä:
ahdistuksen uhri kiireen jumalalle,
hengen uhri pelolle.
Kukaan ei kuule miehen saarnaa,
ketään ei polta sanojen tuliset kielet:
Pysähtykää, itsenne vuoksi pysähtykää!
Sillä katso, Messias, Pelastaja, on huomenna tuleva!

Hänen Messiaansa, kuka se on?
Pyhä henki vaiko Vallankumous?
En tiedä, mutta sanat kuulen,
hukkaan heitetyt, palavat sanat,
ja minun tekisi mieleni kasvaa kattojen yli,
kohottaa käteni ja huutaa Seis!
Pysähtykää! Hiljentykää!
Hän tuolla . . . hänen sydämensä tulessa
on totuus!

MUUTOS

Kaaos, raateluhampainen peto,
sanotaan ajasta tästä,
musta rotko, jossa ei kasva leipä,
kylmä luola, jossa kädet ovat
odotukseen kangistuneet,
jäykistyneet lepoon joka ei lepoa ole.

Kuulevat vaimon huokaavan
ja odottajan kysyvän: miksi on näin?
Sano heille: siksi koska muutos tapahtuu.
Tartu heitä kädestä, kuljeta heitä
oman kärsimyksensä maassa,
näytä heille multa ja laaksot joissa leipä kasvaa,
kysy: miksi sinulla on nälkä?
Näytä heille kaupunkien sementtiholvit,
koneitten kuningaslepo liikkumattomassa yössä, sano:
väkevä veresi elää teoissa tuolla!
Vie heidät kaivoskuilujen luo, he näkevät,
he tulevat tietämään: sieltä, pimeydestä
nousee elämä ja valo.

Kirpoa käsi, joka olet levosta jäykkä,
nosta pääsi, odottaja,
älä huokaa, vaimo, tulevan vuoksi,
älä kysy, epäilijä, rauhattomin silmin.
Muutos tapahtuu!
Se on veressäsi, ajatuksissasi.
Muutos tapahtuu!
Se on ajassa.
Ajan multaan on kylvetty
Muutoksen rautainen siemen.

ISÄNMAA

Oletko sankaritaru,
oletko riekaleiksi ammuttu, veren tahrima lippu,
oletko kivääriä heiluttava mies Porrassalmella,
mies sinisin häränsilmin ja yksinkertaisin mielin,
onko vertauskuvasi: Pää heikko tosin,
mut sydän paikallaan?

Isänmaa, maa josta kasvan.
Olen löytänyt sinut heilimöidessä rukiin,
olen löytänyt sinut kuokkaa heiluttavan miehen katseessa
olen löytänyt sinut pettuleivän ja nälkävuosien
kärsimyksen kautta, joihin viitaten
ruokitut sanovat: Katsokaa, tällaisia me olemme!

Isänmaa, maa josta kasvan.
Turha on puhua minulle lipusta,
turha kunniakkaasta menneisyydestä,
turha puhua lihavista vuosista
koska laihat ovat läsnä,
jokainen joka sen tekee,
jokainen pappi, sotilas, opettaja,
nostattaa sydämeni vihan.

Maa josta kasvan, tunnen sinut.
Et ole sankaritaru, verinen vaate.
Leipä olet, sen puute,
olet kärsimys ja taistelu,
taakka niille, joille tyhjä vatsa puhuu
nälän kansainvälistä kieltä,
ilo niille, jotka ruokittu ruumis ja kivääri
nostavat sankarin hämäriin uniin.

NUORET SYDÄMET

Tilaa nuoruudelle, vanhuus!
Tilaa hänelle, jonka verta polttaa
uudistuvan maailman ajatus,
kaiken tulevan siemen.
Tilaa, vanhuus!
Ajan porttia kolkuttaa
nuoruuden nälkäinen nyrkki.

Väkevin sydämin, työtä janoavin käsin
me saavumme.
Rakentajalaulut soivat humisten veressämme,
kiihkeät suut julistavat liekkisanoja taistelusta,
hulmuavia maan mustien rotkojen yllä.
Tahdomme elää, elää!

Ja katso: tulenkielinä putoavat sanat,
sydämet syttyvät valtamerestä valtamereen,
nuoret sydämet, räiskyvät viitat
tiellä uudistuvaan maailmaan.

KAKSI LAULUA AJASTA

1
Kultaisin kurkuin
he laulavat
hopeasiipisten teräslintujen aurinkoleikeistä,
silosäkein, huiluäänin
he laulavat taivaalle
antennimastojen säihkyvät neulat.
Terässillat virtojen yli
taipuvat heidän runonsa
moitteettomassa rytmissä,
koneitten laulu tehdassaleissa,
masuunin hohtavat pätsit,
kaikki, kaikki muuttuu kultaiseksi lauluksi,
ihanaksi ylistykseksi sinulle, oi Aika, oi Maailma.

2
Elämän mailla
on meidän laulumme syntyvä.
Miksi onkaan sen rytmi viiltävä
miksi karkea, kova?
Elämän mailla,
elämän mailla syntynyt laulu.
Ei ole kauneutta meillä:
teräslintujen aurinkoleikki: sota,
antennimastojen siniset keihäät: nälän viesti,
terässillat virtojen yli: tappava työ,
masuunin hohtava pätsi: kirous.
Kaikki, kaikki muuttuu todeksi meissä:
kaipaus, polttava kysymys: missä olet, kauneus?

Näemme sinut, mutta meitä et sinä tunne,
nämme sinut, mutta meille olet vieras.
Kauneus, kauneus?
Kuka on nähnyt sielumme nälän!

AAMU

Kuuletteko aamuhämärässä jalkojen töminän,
näettekö tuhannet kasvot lyhtyjen himmeässä valossa,
tuhannet kiirehtivät jalat, tuhannet harmaat kasvot
matkalla työhön?

He häviävät tehtaitten porteista sisään
lieskameri nielee heidät.
He kiipeävät rakennusten telineille
tuuli pieksää heitä.
Korkealla kaupungin yläpuolella
he katsovat maahan viiruisin silmin.
Maan alla he kuulevat elämän etäisen jylyn.
Heitä on kaikkialla,
tuhannet portit aukeavat ja sulkeutuvat,
tuhannet holvit kaikuvat heidän ääntään.

Väkivasarat alkavat lyödä,
hihnat alkavat pyöriä.
Työmies on lähtenyt liikkeelle,
hän on tarttunut rautaan ja maahan,
käsin tarttunut niihin.
Päivä on alkanut,
työmies on tarttunut työhön.

ELOKUU

Kun pimenevät illat
kypsyy sato maan,
kun viljantähkää leikkaa terä viikatteen,
kun kultarypäleinä kypsyy puissa hedelmät
ja turpoo yrtit mehuisiksi,
on sadonkorjuun aika silloin tullut,
ja saappain savisin käy työmies vainioille
ja aitat täyttyy.

Kun pimenevät illat
syttyy valot tehdassaleissa,
ja iltavuoroon astuu miehet kasvoin totisin,
ja jostain kaukaa yli kaupungin,
yli kattojen ja muurien,
päivänlaskun luota liekein palavan,
läpi usvan, savun
tuo tuuli tuoksut metsien ja vainioiden,
ja joku miettii silloin:
on elonkorjuun aika,
on leikkuumiehet työssä jossain,
aitat täyttyy.

Kun pimenevät illat
saapuu elokuu,
sadonkorjuun kuu, leivän lihavan,
ruis noteerataan: hinnat laskee,

ja vehnä: jossain kirotaan:
on sato liian hyvä!
Ja pärisevät kaapelit
kun sähkötetään: Ei myydä, ei!
Varastoikaa, hävittäkää!

Laskee aurinko, liekein palavin,
maatyömies nojaa seinään aitan lukitun,
hän laskee palkkojaan:
kappa ruista päivää kohti, kymppi rahaa,
kai jouluun päästään jälleen jotenkin.
Ja alla tehtaansavun likaisen,
kun iltavuoroon marssii miehet, kirotaan:
— Taas kolmeen vuoroon työtä teetetään,
se elokuun on taksa jokavuotinen,
ja sitten, helvetti, kun saapuu lokakuu,
saa kaikki miehet mennä.

LOPPUTILI

Lopputili, lopputili,
seuloo ajatukseni toivotonta ympyrää.
Lopputili,
laahaavat askeleni katukivitystä vasten.
Nyrkki puristaa äsken saatua tilipussia,
mielessä risteilee tuhannen levotonta kysymystä
(kuin raatelevat neulat)
vuokrasta, leivästä, valosta, lämmöstä.
Lopputili!

Astun portista pihamaalle, joka on kuin pimeä luola,
näen siellä lapseni leikkimässä köyhiä leikkejään.
Nousen paloöljylle haisevia portaita vaimoni luo,
avaan oven — miten voin katsoa häntä silmiin?
Kävelen huoneen poikki,
tilipussin kilahdus pöytää vasten

on kuin terävä nauru: Lopputili!
Nostan pääni, katselen vaimoani,
hän ei puhu mitään, hän seisoo siinä
silmissään kysymys kuin pelästynyt huuto:
Lopputili!

HÄTÄAPUTYÖT

Sata miestä meitä oli
eikä kukaan toisistaan mitään tiennyt.
Teimme maantietä korpeen,
pitkää, sileätä autotietä,
viikkoja, kuukausia, vuoden teimme sitä.

Satoi, vilu poltti meitä,
paistoi, kuumuus uuvutti meitä.
Ja palkka riitti tuskin suolaan, leipään.
Rakensimme parakit asunnoiksemme,
raivasimme väylää korpeen, aurinkoista väylää
limousinien ajaa, loistotietä
loistoautoin ajaa.

Ja kun kirves kaatoi
valkeaksi kalutun petäjän,
muistin vaimon, muistin lapset,
ajattelin: Syö silakkaasi, mies
ja tietä tee,
lyö korven kansa petunkuorta leipään,
lyö oma vaimos kuorta lasten leipään.

2
Eräänä aamuna heräsimme parakeissa,
syksyisen auringon viileä veitsi halkoi hämärää,
nousimme, tartuimme kuokkaan, lapioon
ja kirpeä aamu nieli meidät.
Mutta sitten työmaalla kohtasin toverini katseen,

kuokka pysähtyi, ei kouraissut lapio multaa.
Häpeän kirvelevä aalto pyyhkäisi meitä.
Miksi näin, toveri? kysyi katse.
Katseemme kääntyi toisiin, ja silloin
sata katsetta yhtyi
sata kuokkaa pysähtyi
sata ajatusta takoi:
Häpeä, ihminen, orjuuttasi!

Ei noussut kuokka enää,
ei kouraissut lapio multaa,
sinä aamuna selvisi sadalle meistä
mitä olemme, mistä on kysymys.

GRAND PRIX

Sinä päivänä lyötiin ennätys
sadankolmenkymmenen mailin yli.

Ja samana päivänä suutarin,
erään nälässä kuolleen,
sai haudan syli.

Ja se voittaja, dandy ulkomainen,
ajoi pyörteessä huutojen huumaavain.

Oli suutarin arkku rakoilevainen
ja saattajana vaimo vain.

Kun kilpailu päättyi,
joukkojen hälyn
yli kovaääninen huusi näin:
— Hyvät katsojat, tekniikka,
voitto älyn,
vie ihmiskuntaa eteenpäin.

Mutta hiekkakuoppaan
lähelle aivan
vei suutarin matka maineeton.
Hän eli ja kuoli
alla vaivan
ja todisti: edistys olematon.

ÄITI MAALLE

(miljoonien nälkäsyksynä anno 1934)

Maan rinnoilla kuhilaitten paino,
tähkäpäiden kulta syksyn viileän taivaan alla,
siunaus yli kenttäin.
Äiti Maa, hedelmällinen on sinun sylisi.

Äiti Maa, nyt sinä nukut, nuku hyvin.
Väkevä on ollut rakkautesi
heinäkuun kuumina öinä,
runsaudesta raskas on ollut täyttymyksesi elokuu.
Nyt olet onnellinen ja väsynyt,
nuku hyvin talven yli, Äiti Maa.
Sinun ei tarvitse tietää
että lapsesi kärsivät nälkää.

Ja kun kuulet lumen alla uneesi huudon:
Leipää, leipää! et sitä usko.
Eilen, tänään, huomenna
repeävät aittasi kultaisten tähkien runsautta,
eilen, tänään, huomenna
palavat merien rannoilla roviot antiesi paljoutta.

Leipää, leipää!
Nuku hyvin, Äiti Maa,
ei ole sinun syysi lapsiesi nälkä.

PROLETAARILAULU

Punainen synkkä laulu
puutteen loputtoman.
Uljas raskas laulu
ikuisen raadannan
äärellä masuunin hohtavan pätsin.
Karkeat, hikiset raatajakasvot
pyhitetyt on
säkeissä laulun poljennon.

Harmaa iloton laulu
lyhyen lapsuuden.
Kova ja kylmä laulu
kivikasarmien
pihoilta kaikuva pohjattomilta.
Kalpeat, kuihtuneet lapsenkasvot
murheelliset on
säkeissä laulun poljennon.

Tumma, särkynyt laulu
ainaisten huolien.
Lohduton, nöyrä laulu
nälän ja riepujen.
Itkeekö lapset, juonutko mies?
Väsyneet, uurteiset vaimonkasvot
huolestuneet on
säkeissä laulun poljennon.

Näin laulu loppumaton yllä päämme
on soinut kautta vuosisatojen,
se tuskaan ikuisesti kärsimäämme
toi uuden tuskan: unet vapauden.

Se antoi sydämiimme teräsvoiman:
on haave meidän, meidän yksin vain,
ja vereen polton, tuskan aateloiman:
me käymme maailmoita lunastain.

Ja laulu kasvaa, kärsimyksistämme
saa tulen värin, lieskahohteen saa
punaisen lipun laisen, rivejämme
kapinan kutsuessa barrikaadein taa.

Ja päiväin jonot, rautapäivät kovat
saa tulla nyt, kun tahto teräksestä
on meillä. Taisteluiden vuodet ovat
sen kasvattaneet — tahdon teräksestä.

Ja laulun sävel kasvaa, kasvaa vain,
saa isiemme raadannasta rytmin,
ja äitiemme huolet unohtain
— ken lapsuuttansa kylmää muistais lain —
se hulmuaa, ja hohtehessa sen
näemme nyrkin — tulikirjaimen:

Ken orja on, hän kuolkoon orjan lailla.
Nyt proletaarit puutteen, nälän mailla,
nyt nouskaa, proletaarit, vapauteen,
kuin myrskytuuli nouskaa Vapauteen!

LUOKALLENI

Mukana olen
kun väkevä työmies
kaivaa kuopan maahan.
Ruosteesta ruskeat kivet
heittää hän syrjään,
sitkeä sininen savi
taipuu lapion alla
kanki puree soraa,
hän nostaa päänsä, katsoo:
Tähän on talo nouseva.

Mukana olen
luokkani laulaja.
Osani sydän on olla,
kuten sinun osasi käsi,
yksinkertaisin sanoin,
tunnet ne sinä ja minä,
olen laulava työn
ja taisteluittemme laulun.

Mukana olen
kun nostat työstäsi palkan.
Niukat markat näen
ja vaimosi raskaan huolen.
Mukana olen
lastesi köyhyyden luona,
ja vatsasi nälkä,
huultesi kirous
on silloin lauluni oleva.

Mukana olen
kun työkalun levätä annat,
rinnalla seison
kun luisen nyrkkisi nostat,
taistelet leipäsi, palkkasi vuoksi.
Hehkuva syytös,
rautainen vaatimus
on silloin lauluni oleva.

Mukana olen
kun punaisen lippusi nostat.
Mukana olen
kun kautta raskaiden vuosien kuljet,
kapinan tulessa, vallankumouksen yössä,
tappion päivistä
voittojen vuosiin saavut.

Mukana olen
kun talo on valmis,

joukossa seison
kun laulamme yhdessä laulun,
väkevän sydämen, väkevien käsien laulun.
Seisomme rinnan rikkaiden valojen alla,
tuuheat puistot, tornit nousevat sineen.
Seisomme rinnan taistelun vuosista tulleet,
katsomme taakse ja eteen:
Uusi maailma nousee!

PAINAJAINEN
(Fascismi)

Voi sinua, Vapaus, sanomaasi meille:
Minä olen elämä.
Näetkö, yöstä nousevat kasarmien jonot,
tuhansista ikkunoista katsovat
kuolemaa janoavat, ilkkuvat silmät,
nuoret miehet riveissä pihamailla,
aseet välkkyen yössä.
Heidän otsansa, ah, mitkä lapsenotsat,
heidän suunsa, voi, heidän suitaan,
ne ovat pilkalliset ja kovat,
ne huutavat: kuolema, kuolema!
Voi sinua, Vapaus.

Kuin ahdistettu mies
pakenet öisen kaupungin kaduilla,
juokset, juokset, sataa, sumua loputtomasti,
selkäsi takana läähättää ahnas kita,
lepattavien valojen rivit seuraavat sinua
kuin pelästyneet silmät,
muotopuoli käsi uhkaa sinua
ja yössä hioo miekkaa musta mies.

Pyrit ihmisten ovista sisään huoneisiin,
nurkissa häilyvät raskaat varjot,

ja ihmiset, pelokkaat koirien lailla,
pälyilevät toisiaan salaa, sähähtävät:
mene pois, sulje ovi, älä saata meitä vaaraan.

Pakenet, pakenet, mistä, miksi, mihin?
Voi teitä, jotka nukutte, osaanne tyytyjät.
Ettekö tunne tuoksua ilmassa,
kuin verta, kuin kuolemaa,
ettekö näe miten tuolla nojaa kirkontorniin
muodoton hahmo, musta mies,
hän nauraa, kuuletteko, musta mies nauraa!
Ja iso päänsä kasvaa, paisuu, hukkuu sumuun,
kuin tyhjä laukku putoaa nauru maahan.

ÄITI

Viattomat kysymyksesi, lapsi,
saavat minut vapisemaan, kysyt:
mitä se on, äiti, mitä tämä on?
Viattomien käsiesi vuoksi vapisen, pelkään
että niiden vuoksi saattaisin valehdella sinulle.

— Mitä sota on, äiti?
Kuinka sinulle vastaan, kuinka vastaisinkaan?
Enhän näe muuta kuin sinut, lapseni,
näen sinun saapuvan luokseni
harmaaseen takkiin puettuna, savisin saappain.
Ovatko kätesi veressä? Et katsele äitiäsi,
katselet ohitseni, kauas, silmäsi ovat tyhjät,
seisot siinä ja sanot: Niin, äiti, niin . . .

Kysyt: Mitä on hyvyys, äiti?
Voi lapsi, mitä sinulle sanoisin,
sanonko, hyvyys on kun ei tapa ketään,
kun ei haavoita ketään, ymmärrätkö,
haavoita ketään,

hyvyys on, kun ihminen on hyvä.
Voi lapseni,
valehtelenko sinulle, valehtelen?
Täytyisikö minun sanoa, hyvyyttä ei ole,
siksi sanoa etten kerran, kun maailma sinua lyö,
saisi silmistäsi lukea: Valehtelit, äiti,
hyvyyttä ei ole.
Voi lapsi, mitä sinulle sanon, mitä opetan?
Hyväksi tahtoisin sinut, hyväksi.
Valehtelenko sinulle, valehtelenko?

Vai toinen tiekö minun on valittava:
tehtävä sinusta taistelija?
Raskas on luopua hyvyyttä opettamasta,
viattomien käsiesi vuoksi raskas.
Onko minun juotettava pojalleni musta keitto:
vain väkevä hänestä tehdä, sanottava:
Hävittäjäksi olet syntynyt, hävittäjäksi.
Ei ole sinun osasi rakastaa, ei hyvyyttä tuntea,
vain vihattava on, ja vielä kerran vihattava
vaikka minua, äitiäsi, joka ei sinulle
hyvyyttä opettanut, eniten vihaisit.

Voi poikani, et ole yksin,
tulevat sukupolvet kasvavat kohdussani,
ei kestä ajan myrskyn alla hyvyys sinun
hyvyys meidän,
tulevan vuoksi sinun väkevyytesi
kovaksi taottava on,
tulevan vuoksi sinusta on tehtävä miekka,
tulevan vuoksi: taistelu sinulle, tuleville hyvyys.

TULEVA

Väheksytkö, ihminen, marttyyriseppeltä
maan unista raskailla kulmillasi.
Yksi puuttuu kolmesta, yksi niistä
jotka kuolema on asettanut elämän lunnaiksi.
Olet nähnyt rakkauden kuolevan ristinpuussa,
olet nähnyt viisauden palavan roviolla
ja huomenna olet näkevä, olet kokeva
uskosi kiväärinpiippujen edessä.
Mutta silvotun uskosi raunioilla olet heräävä.
Ei ole turhaan sanottu: kuolematon on usko.
Salama on iskevä ihmistekojen, unelmien pilvestä,
ruhjoen kiväärit, aseet, miekkamiehet!
Vihan pilvessä palaen rakkaus saapuu,
väkevänä patsaana viisaus kansojen luo.
Kaikki tulevat näkemään valon,
kokemaan elämän:
Rakkaus, viisaus, usko, ne tulevat, ne elävät!

Tie pilven alta

1939

SIEMEN

Sydämeni talo oli tyhjä.
Jo kauan olin odottanut
vieraista ylhäisimpiä:
vihaa ja rakkautta.

Sydämeni talo oli tyhjä.
Eräänä yönä
astuivat ovesta ehdottoman hallitsijat.
He kantoivat hartioillaan vuoria,
he pysäyttivät kädellään pilvet taivaalla,
he kylvivät sydämeni taloon
rautalehtiä kourallisen, terästä toisen
ja siemenen,
sinapinsiementä pienemmän.

Sen on määrä juurtua, kasvaa puuksi
Mutta rautalehdet ovat kovat,
teräs haavoittaa hennot taimet.
Odotan.

TIE PILVEN ALTA

I

Hiljaa liikkumattomana makasin,
kuuntelin ääniä yöstä.

Silloin kirposi otsaltani kivi,
jalkani kykenivät liikkumaan.

Pilvet punottivat verisinä sinä päivänä,
myrskyn torvet räikyivät luotojen yllä.

Käteni nostin:
Myrsky,
sydämeni ota!

II

Minä halusin yksinäinen olla,
kotka
pesätön, koditon,
tuimana vanhuuteni päiviin lentää.

Mutta unen näin:
pilven reunalla istui metsästäjä,
hän odotti jokaista yksinäistä, ylpeätä,
jousi oli viritetty kädessään.

Kun putosin,
muistin pesämunan,
äitini rintahöyhenien ruskeatäpläisen kilven.

III

Tiesin:
sama siellä, sama täällä:
tähdet eivät kumarru maahan.

Sama siellä, sama täällä:
sateenkaari ei syty,
nauru ei syty,
totuudennäkijän hymy vain.

Ja aina kuulet veljiesi huudot
kaukaa porttien luota.
He lyövät siihen kumein, raskain lyönnein.

IV

Menin vanhusten joukkoon, nuori ihminen.
Rohkeuteni miekan he veivät minulta,
mitä tein heidän viisautensa kullalla?

Mene vain vanhusten joukkoon
nuori ihminen.
He lyövät sinua,
kuiskaavat korvaasi pehmeitä sanoja
ja taas lyövät.

Kohta olet valmis vietäväksi
vanhusten neuvoston eteen:
Katsokaa, tässä on nuori ihminen
murskatuin ajatuksin.

V

Hiljainen, surumielinen ajatus
oli ainoa jota kannoin, jonka annoin,
työhöni menin,
pilvet kerääntyivät pääni päällä.

Näin nuorukaisen.
Surusta hehkuvan sanan
hän heitti joukkojen ylle,
palavat sanat
jokaista sydäntä kohti.
Kyyristyin, painoin pääni hartioiden väliin:
vihasi kiellä,
rakkautesi myös.

Työhöni menin,
pilvet kerääntyivät pääni päällä.

VI

Mietin:
kuinka monta yötä,
yksinäistä hetkeä tarvitaan
ennenkuin ihminen on valmis?
Kysyin: mihin,
elämään vaiko kuolemaan?

Hymyilin:
jotain on, jota sinulta ei viedä:
yksinäisen hetkesi tuska,
yksinäisen yösi äidinrakkaus.

VII

Olin seissyt luopumisen porttien luona,
ken teistä ei olisi joskus
uupumuksen hetkellä
siten seissyt?

Mutta silloin näin lapsen leikkivän tiellä,
näin nuorukaisen astuvan laulaen eteenpäin,
näin nuoren naisen silmät,
ja vasama iski minuun,
näkymätön keihäs pilvien takaa
helähtäen.

Käännyin,
kaiken taistelun tien
valossa kylpevän näin.

TYYLI
(Carl Sandburg)

Hiiteen puheinenne tyylistä!
Yhtä hyvin kuin sanoa
mistä mies on saanut tyylinsä
voitte kertoa
mistä Pavlova on saanut säärensä
tai Ty Cobb krikettisilmänsä.
Jatkakaa juttuanne!
Mutta älkää viekö minulta minun tyyliäni.
Se on minun olemukseni, ehkä ei hyvä
mutta joka tapauksessa minun olemukseni.
Minä puhun sillä,
minä laulan sillä, näen,
maistan ja tunnen sillä.
Tiedän miksi haluan säilyttää sen.

Tappakaa tyylini
ja te murratte Pavlovan jalat
ja te sokaisette Ty Cobbin krikettisilmän.

SOTILAAN HAUTAJAISET

Sotamies haudataan tänään:
taram taram ta raa!
Jäykkänä marssii joukkue
(räätäleitä, suutareita, talonjusseja siviilissä)
jäykkänä marssii nuori vänrikki
(oppikoulu, kadettikoulu, tähti, nainen, miekka).

Chopin, sävelsitkö surumarssisi
renkipojalle Kokemäen Isoltajoelta?

Hän kuoli kurkkumätään,
hän kuoli kurkkumätään heinäkuussa.

JOHANNES

Kerran hän putosi heinähäkiltä
ja loukkasi päänsä.
Sinä päivänä Jumala
puhui hänelle ensimmäisen kerran.

Kun hän oli kulkenut kaksi vuotta
julistaen Herran kunniaa
ja Herran totista vihaa,
sanoivat toiset: Hän on pyhä!
ja toiset: Poika parka,
hän ei taida enää koskaan selvitä.

RENKI-TAAVETTI

Isäntäni pellot laajenivat,
hänen karjansa lisääntyi,
hänen lapsensa kävivät kouluja,
eräät kohosivat yliopistoon saakka.

Mutta siitä lähtien
kun pitäjän maatalousnäyttelyssä
rintaani kiinnitettiin muistoraha
"60-vuoden uskollisesta ja alttiista työstä
isäntäni, maatalouden ja koko maan hyväksi",
olen ollut tyytymätön.

Kuinka voisin olla tyytyväinen?
Samassa näyttelyssä palkittiin isäntäni sonni
"jälkeläisistä, voimasta ja hyvästä rodusta".

Miten on,
luuletteko miestä voitavan palkita
kuten sonnia?

HEIKKILÄ

Nuorena pidin lauluista
joissa kerrotaan rakkaudesta.
Nyt pidän lauluista
joissa kerrotaan hyvästä sadosta,
muistan erään säkeen:
"Kuin kultanisät kohoo kuhilaat
syystaivaan alla, rinnoillanne maat."

Tiedän sen olevan kaipuuta maahan,
lepoon ja rauhaan,
kaipuuta keski-iän tilipäivien tyyneyteen.
Mutta miten on: voimasi uhraat,
palkkasi saat
markoissa, penneissä.
Tuhat toivoa niihin on kätketty,
tuhat odotusta
hukkaan raukenevaa.

KAISA RIIPPA

Jokainen nuori kaipaa rakkautta.
Niin kaipasin minäkin.
Uneksin
että hän oli hyvä ja väkevä.
Unessa näin hänen menevän
ja rakentavan majan.

Siellä oli ruokaa ja lämmintä,
siellä oli kehto,
itseni näin laulamassa lauluja sille
joka kehdossa keinui.

Lyö nagaigalla, iske nyt
ja älä äkin herkee,
ett' olet kyllin iskenyt
kun lyödyn vuoro kerkee.

Lyö nagaikalla, että soi,
jos et, jos et sa pelkää,
ett' *toinen* toista lyödä voi,
mut toki *toista* selkää.

(Suurlakkokuvia, 1906)

Politiikka

Nyt mestari pettää Juudaan,
mut Juudas mestarin myös;
ja hopeapenningit helkkää
ja saatana ilkkuu yöss'.

Ja opetuslapset nauraa
ja itkee ja huokailee.
Mut yhdessä paimen ja lampaat
toki rauhassa ruokailee.

Ja atrian jälkeen kallein
jo ristihin naulitaan
ja Juudas nuorassa roikkuu
ja kansa on kummissaan.

(Suurlakkokuvia, 1906)

Me julmat bolshevikit

Me kuljemme julmain kirjoissa,
me bolshevikkiparat,
ja sentään rinnoissa meidänkin
monet syttyvät mielteet arat.

Ja liikutusta tuntea
kuin lapset voimme me ikään,
vaikk' apeutemme aiheena
oma orpous ei olis' mikään.

Niin vainkin: vainaja monikin,
jota piesty punikki suri,
oli sattumalta valkoinen
ja valkoisten puolla puri.

Pari mullakin valkoista vainajaa
oli aiheena suuren murheen,
kun tappiolla päättivät
punaveikkomme taistonsa urheen.

Ei ensimmäisnä he rynnänneet
väen ryysyisen tappajiksi.
He nuoria vain, ja valkoisten
he ruudinruokaa siksi.

Polot heidät viskasi Hjalmarsson
pelinappuloinaan tuimaan
sodan rautatuiskuhun, taisteluun
epätoivoisen hurjaan ja huimaan.

Lakas kuularuiskumme nuoret nuo
ens' taistonhetkellä ihan,
ja järjettömästi kuitata
näin saivat he valkovihan.

Kai valkoisia he itsekin,
koskeivät he meidän puolla.
Mut murhein aattelen sittenkin:
mitä hyödytti heidänkin kuolla!

(Punikin pääsiäinen, 1921)

SIIRTOLAISTARINA
(Matias Kärjenaho helmikuussa 1904)

Synnyin Pulkkilan kirkolla
kahdeksantoistasataa ja kolmekymmentäviisi.
Nuoruuteni vuosina muutin Ala-Tornioon.
Sieltä muutin Norjaan, Vesisaaren kaupunkiin.
Norjasta muutin Amerikkaan, Minnesotaan,
tulin Cocaton erämaahan ja otin *humpstetin.**,
Vuonna kuusikymmentäkuusi
vannoin itseni Yhdysvaltain jäseneksi,
Meitä oli silloin kolme suomalaista
ja yksi Värmlannin suomalainen.

Nyt ovat kumppanit kaatuneet ympäriltäni.
Eljas Peltoperän surmasi intiaanin luoti,
Johan Viinikan surmasi kaatuva puu,
ja Olof Vesterberg, värmlantilainen, uupui vaolle
auraa kiskovan juhtaparin jälkiin.

Minäkin lähden kohta.
Muistelen menneitä aikoja.
En tahdo niistä paljoa puhua,
voisitte sanoa, että valehtelen
ja ken uskoisi, hän itkisi.

Hyvästi, lainehtiva vehnä
humpstetin ympärillä.

INTERMEZZO

Viulu särisee, parkuu,
se on suutari Leino
joka soittaa.
Koneet ovat suistaneet hänet jakkaraltaan,

* *humpstet,* Amerikan suomal. murretta = homestead, valtion uudisraivaajille luovuttama maapalsta.

kirotut koneet
        jotka
                tikkaavat
                leikkaavat
                saumaavat
                naulaavat
                niittaavat.

Ne veivät häneltä
                lestit
                vasarat
                pikilangat
                naskalit
vain viulu jäi ja akka
joka aina kiroo
että pitikin suutarin kanssa
naimisiin mennä.

On huhtikuu
ilta.
Taivaan sini
Kaisaniemenkadun yllä
on kuin kaivo
pohjaton,
kivimuurit
mustanpuhuvat
juhlalliset,
mainosvalot
kuin linnut
paraatipyrstöin.
Ihmisvirta vyöryy ohi Leinon,
suutarin.

Hän soittaa: Karjalaisten laulun
hän imee jousella laatikostaan,
hän repii viulustaan irti polkan,
Porilaisten marssin.
Hullu vanha akka

herraskaisia
antaa hänelle markan,
pieni räkänokka poika kuuntelee.
Leino soittaa:
se on Porilaisten marssi,
Porilaisten marssi.
Internaalin hän mieluummin vetäisi
mutta porvarilta nykii
porilaisella markat pois.

Ja marssi soi, marssi soi
huohottaa
särisee
parkuu
kadulla
lehdettömän lehmuksen alla.

Ihmisvirran yli
ohi
kuulumattomiin
rääkätty sävel lentää.

HUUTOKAUPPA

Leski-Jansson on kuollut.
3 markkaa ensimmäinen,
3 markkaa toinen, ja
kolme markkaa ja — kolmas!

Niin meni patja jolla leski-Jansson
viimeisen kerran koipensa oikaisi.
Romu-Siilmanni huutaa kahvipannun,
padan
ja kattilan.
Niemiskä huutaa kaapin:
— Hyvä kaappi tämä siihen hintaan on,

monet kahvit sen kannella juotiin.

Mutta niin vain kuoli Janssonska pois suremasta.
3 markkaa ensimmäinen,
3 markkaa toinen . . .
Akat kurkottuvat ikkunoista:
saas nyt nähdä paljonko tostakin maksetaan?
Likaruuman luona kirkuvat lapset
löydettyään rotan pyydyksestä.
3 markkaa ensimmäinen,
3 markkaa toinen . . .

Niin mennään kaikki kerran.

TUNTIKIRJURI NILSSON

"Esiin Linguaphonen avulla, esiin joukosta.
Johtajan paikka on avoinna jokaiselle tarmokkaalle."

Kun uskoin olevani valmis
hain paikkaa:
69 hakijaa englanninkielen kirjeenvaihtajaksi,
71 hakijaa apulaiseksi osoitekalenteriin,
110 hakijaa talonmieheksi keskuslämmitystaloon,
kaikki englanninkielen taitoisia.

Uskoni Linguaphoneen romahti, ei
se ei romahtanut.
Sain käsiini punakantisen kirjan:
Death of Capitalism.
Luin sen
ja ymmärsin kaiken.

KOLME

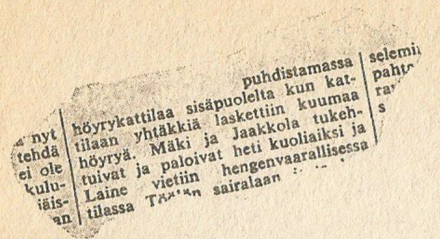
nyt | höyrykattilaa sisäpuolelta kun kat- | selemi
tehdä | tilaan yhtäkkiä laskettiin kuumaa | paht
ei ole | höyryä. Mäki ja Jaakkola tukeh- | ra
kulu- | tuivat ja paloivat heti kuoliaiksi ja | s
iäis- | Laine vietiin hengenvaarallisessa
an | tilassa sairalaan

puhdistamassa

(Mäki)

Käsistään ei lähde öljy,
kasvoistaan ei lähde noki,
korkeina törröttävät paareilla poskipäät.

Vaimonsa rakasti häntä,
lapset rakastivat häntä.
Hän oli kapinallinen,
olemme kuulleet hänen puhuvan.
Eikö hän itsekin paljon rakastanut?

Sammukaa valot telakan yllä,
sillä elämää hän rakasti,
enemmän kuin kukaan.

(Luottamusmies Jaakkola)

En enää koskaan huomauta teille mistään,
en moiti teitä maksamattomista jäsenmaksuista,
en ahdista teitä käymään kokouksissa.
Ihmettelen vain miten nyt selviätte
kun minua ei enää ole.

Viisi vuotta ehdin olla luottamusmiehenä.
Mutta eivätkö asiat ole kunnossa, meidän osastomme
voimakkaimmin järjestäytynyt.
Ainoa mitä suren

on vanha äitini.
Hän joutuu sittenkin kunnalliskotiin,
mikä oli hänen alituinen pelkonsa.
Ja vielä eräs asia: jos voisin
huutaisin teille kovalla äänellä:
Älkää valitko Hannulaa jälkeeni luottamusmieheksi,
hän on huolimaton luonne,
pohjimmaltaan huolimaton luonne.

(Laine)

Kun pääsen sairaalasta
nostan vahingonkorvausjutun.

Kerran aikaisemmin olen ollut sairaalassa,
siitä on jo viisitoista vuotta,
olin silloin nuori poika.
Milloinkaan ei ympärilläni
ollut ollut valoa niin paljon kuin silloin,
niin paljon lämpöä, hyviä
ystävällisiä ihmisiä.

Kun pääsen sairaalasta
nostan vahingonkorvausjutun.
Mutta sanokaa, veljet,
luuletteko tämän olevan kuolemaksi?

SALIINI

Sinä teet työtä kahdeksan tuntia vuorokaudessa,
sinä nukut kolmetoista tuntia.
Kolme tuntia käytät syömiseen
ja naisjuttujen kertomiseen sänkysi reunalla.

Kun sanoo sinulle: ystävä,
lukisit edes jotain,

Tämä työ
on yö,
joka kuolettaa.

Nälkä pajahan toi mun
ja kohtalo vaan,
tämä vie minut kuolohon
kerrassaan.
Tämä työ
on yö,
joka kuolettaa.

Minä kaipasin tietä,
miss' oppia saa,
valon kaipuu mun rintaani
kuohuttaa.
Tämä työ
on yö,
joka kuolettaa.

Minä paljetta painan
ja takoa saan,
opin kaipuu käy rinnassa
kuolemaan.
Tämä työ
on yö,
joka kuolettaa.

Paina palje nyt vaan
ja kipenä saa,
kipen sielussa mulla käy
sammumaan —.
Tämä työ
on yö,
joka kuolettaa.

Nouse, moukari mun,
rauta kuumana on,

rinta mustaksi käy, on
hehkumaton.
Tämä työ
on yö,
joka kuolettaa.

(Iltaruskoja, 1908)

on astuva ikuisen ilon porteista sisään.
Kaikki muut on loputon pimeys nielevä.

Ah, mikä ilo minulle
että heidän joukossaan tulevat olemaan
kaikki kiusaajani:
peltiseppä Oittinen,
päällelyöjä Nikulainen,
maalari Kärnä
ja kaikki muut,
jotka joka päivällistunti
kolmenkymmenen vuoden aikana
ovat kiusanneet minua uskoni vuoksi
ja tyrkyttäneet minulle kirottua sosialismiaan.

Ah, mikä ilo minulle.
Minä sen sijaan olen pelastettu.
Valkoinen vaippa ylläni
tulen kulkemaan pyhien joukossa
palmun lehviä heilutellen.

LAULU PIHAMIES SÖDERLUNDIN RAKKAUDESTA

Vanha Söderlund lakaisee pihaa,
kymmenen, kaksikymmentä, kolmekymmentä vuotta
Söderlund on lakaissut pihaa.
Luuta kädessä lähestyy hän kuoleman porttia.

Vanhan Söderlundin sydämessä asuu suru,
miehuutensa päivinä hän nai ilotytön,
rakkaudesta nai ilotytön.

Miehen sydämessä ei rakkaus kuole koskaan,
ei myöskään vanhan Söderlundin sydämessä,
yhä hän rakastaa, vieläkin, kuolemaan saakka.

Vanhan Söderlundin sydämessä asuu suru,
joka pyhä juo vaimo hänen tilinsä

joka pyhä haukkuu häntä,
mutta rakkaus Söderlundin sydämessä
on suurempi kuin suru.

Vanha Söderlund lakaisee pihaa,
kymmenen, kaksikymmentä, kolmekymmentä vuotta
hän on lakaissut pihaa.
Kohta hän seisoo kuoleman porttien edessä.

Ja Söderlund astuu kuoleman portista sisään,
olkoon iloa tai surua sen takana,
taivasta tai helvettiä kuoleman jälkeen,
Söderlund on ansainnut levon,
rakastaja on ansainnut levon.

LEHTONEN

Synnyin missä muutkin: laitoksella,
ja numeroidun laatan kaulaan sain.
— Hei, muori, poika tuli, sotamies!
niin nauroi äidilleni lääkäri,
minut tänne taidoillansa saatellut.

Niin kasvoin siitä. Huusin nälkää, kunnes
mun uneen uuvuttivat äidin rinnat,
nisänsä suuret, rieskamaitoiset.
Ja öisin huusin pelkoani nimetöntä,
kun häilähteli varjot ympärillä
ja äänet kuului pimeästä peloittavat.

Ja kasvoin siitä edelleen, sain polvihousut.
— Hei, pennut, hiljaa, ulos leikkeinenne!
niin huuto aikuisten soi alituinen.

Ja mentiin pihalle ja kadulle,
ryöväriä leikittiin ja poliisia,

sotaa käytiin, näpisteltiin, tapeltiin
ja tyttölasten nuket puihin hirtettiin.

Ja kouluun mennä muiden lailla sitten sain,
lukemaan opin sekä tietämään:
maapallo pyöreä on, Kristus hyvä.
Saa pahat palkaks helvetin ja hyvät taivaan
ja otsa hiessä on leipä ansaittava.

Niin kasvoin siitä edelleen, sain pitkät housut,
sain äänenmurroksen, ja parranhaivenet.
Sain mennä työhön niinkuin muutkin — rehkin,
raadoin,
ja piru soikoon, opin tuntemaan
kirotun maailmamme nurinkurisuuden,
sen köyhimysten koiranelämän.
Ja koulutiedot jouti romukoppaan,
ei niitä kukaan kysynyt.
Vain palkkapenni poikaa oli lauantaisin,
se juotiin, kiroiltiin
ja oltiin miestä siinä missä muutkin.

Sain halun naiseen vihdoin, niin kuin muutkin,
ja tytön löysin valkolihaisen.
Hankin huoneen, pöydän, vuoteenkin,
ja mentiin naimisiin. Ja vuodet kului,
sain palkankorotuksen kerran, potkut kymmenesti
ja työttömyyden nälkäkuurit koin.
Sai perhe köyhäinapua ja minä hätätöitä.
Ja palkkapenni lauantaisin kouraan suli.
Mut elettiin vain siinä missä muutkin.

Niin kuluu vuodet, kuluu elämä.
— Hei pennut siinä, ulos leikkeinenne!
minä vuorostani huudan nyt.
Ja mietin kolossani maailmaa,
sen nurinkurisuutta kummallista,
sen köyhimysten koiranelämää.

APUTYÖMIES SÄIPPÄ

Eräänä aamuna löysin hukkuneen hiiren
juomavesiastiasta.
Koko päivän ajattelin hiirtä:
sen ei olisi pitänyt lähteä kolostaan
ei janon
ei nälän
ei minkään tuskan vuoksi.
Siten se olisi pelastanut itselleen tärkeimmän,
elämän.

Mutta kun taas ajattelen elämää,
sen tuhansia häpeällisiä koloja
joissa jano, nälkä ja tuska
ovat alituiset seuralaiset,
teki hiiri aivan oikein.
Jos minä lähden joskus
ja jos jonakin aamuna löydätte minut
kylmänä, ryvettyneenä,
silmäni iäksi ummistaneena,
muistakaa minun sanoneen:

On kaksi tietä Kuoleman vuorelle:
häpeän pitkä ja suojattu tie,
Kunnian tie
rotkojen yli.

KAUNEUDEN RAKASTAJA

Hän lepäsi yksin hämärässä,
aivan yksin,
lopultakin yksin.

Hänen yllään suhisivat tuulessa
puiden töyhtökruunut
ja pilvet vaelsivat taivaalla
tyyninä ja majesteettisina.
Hän tunsi sielussaan rauhan
ja suloisen sopusoinnin.
Hän näki kaiken ja kaikkeen
ja ymmärsi:
ei ole muuta kuin Kauneus
ja Ylevä, sen veli.

Hän nousi
jakaakseen oppinsa ihmisille,
jokaiselle vastaan tulijalle
(niin hänen osansa tästä lähtien olisi)
hän päätti antaa sen.

Tien mutkassa hän kohtasi miehen,
hän mykistyi,
hän kauhistui,
hän oli sanaton:

Miehen nenä oli punainen ja raskas.

PÄÄSIÄISUHRI

Vanhassa pääsiäistaulussa
istuvat pyhät miehet pöydässä karitsa edessään.
Eräs heistä oli kohottanut kätensä ja rukoili:
"Jumalan karitsa, joka poisotat maailman synnit."

Kohta tarttuvat pyhät miehet sormin karitsaan
ja syövät sen suutaan naksutellen.

ILTAHETKI

Hän, kansalainen, pyysi minut istumaan:
— Ei siihen, tähän, keinutuoliin, olkaa hyvä.
Ja allapäin hän valitteli yhtä toista,
hän radiota osoittain, tuo tuossa, sanoi,
ja lehtipinkka tuossa, nuo kaks, jos mitkä
mua askarruttaa.

Kumartuen puoleeni hän kuiskas
silmät tuijottain: — Ei muuta kerro ne
kuin sota, s o t a ! Se tuleeko?
— Se t u l e e ! vastasin.

Miesparka vallan murtui.
— Kas, änkytti hän, katsokaas,
on kiinteistöjä minulla,
on täällä kaupungissa
sekä maalla, huvila.
Miten niiden käy jos sota syttyy,
kuka maksaa ne, jos pommisade yllättää,
kuka korvaa ruusut, perunat?
Ja henkivakuutus, kuka maksaa sen?
Te luuletteko, että yhtiö . . .?

Nousin,
on aina kiukuttanut mua ruikutus.

— Te oletteko aasi! tokasin.
Mitenkä voisi maksaa mikään yhtiö,
ens sodassahan kuolee s a t a m i l j o o n a a !

Hän loukkaantui.
Hän käski minut ulos.
Ja jälkeen kuulin hänen minua
kommunistiks nimitelleen.

Kas, todenpuhujalla myöskin nimi
täytyy olla.

KAUPUNKI MEREN RANNALLA

Joka aamu jylisevät tykit,
harjoitusammuntaa merellä.
Savuhattaroiden läpi siintää taivas,
lokit lentävät välähtävin siivin.

Joka aamu vaeltavat vaimot torille,
he ostavat kalaa, leipää, lihaa.
Miehet seisovat tehtaissa koneiden ääressä,
he valmistavat kivääreitä, ammuksia.
Iltaisin he ovat nälkäisiä ja väsyneitä,
he tarvitsevat paljon kalaa, leipää, lihaa.

Joka aamu kiirehtivät lapset kaduille
ilakoiden, nauraen.
Auringonsäteet loistavat pellavahiuksilla,
he menevät kouluun,
laulavat siellä virren helein äänin:
Jumala maata varjele.

Joka aamu jylisevät tykit,
harjoitusammuntaa merellä.
Huomenna ne jylisevät totta.
Vaimot eivät vaella torille,

he seisovat tehtaissa koneiden ääressä.
Miehet ovat poissa,
kivääri olkaa vasten juoksuhaudoissa.
Lapset eivät naura, eivät laula.
Joka aamu jylisevät tykit.

Joka aamu hautaa kaupunki kuolleitaan.

RAUDAN VALITUS

Kuule sukupolvi!
Rauta on oppinut valittamaan,
teräs valittaa.
Lyijykurkuin ulvovat öisillä merillä
panssarilaivojen kolossit.

Kuule sukupolvi!
Maa huokaa rykmenttien rautavyöryn alla,
tankkikolonnien teräsvyöryn alta
näännytetty valitus nousee,
taivaat, meret, maat
ovat pilviin paisuvaa
valitusta täynnä.

Kuule sukupolvi!
Rauta valittaa.
Ristien vuosisata
teräksen äänellä valittaa.
Mielettömyyden vuosisata
ahtain lyijykurkuin.

OMAKOTI

Kun laulaa tykinluodit yllä omakotialueen
ja yskii kuivan yskän katusolaan konekivääri,
niin hiiteen joutaa silloin idyllit:
teeruusut, riippakoivu, rakkaus.

Ja vuoden kolmen päästä neitonen
— juuri päässyt naisen ikään,
voi laulaa raunioilla laulun riipaisevan:
niin katos täältä nuoruus, rakkaus.

SILMÄT

Sotilaan silmissä ilme yksi: totella.
Mutta katso syvemmälle,
pohjalla siellä kaipaus asuu:
peltojensa luo, pelloille,
vaimon luo: sylissään lapsi
kynnyksellä hän istuu.
Iltatuuli heitä hyväilee.

Vaimon silmissä pelon näet,
mutta katso syvemmälle:
uskallus siellä asuu:
tähän asti, ei edemmäs.
Lasteni vuoksi nousen,
elämän vuoksi.
Tähän asti, ei edemmäs.

Ajan silmissä tuska ja kärsimys on,
mutta katso syvemmälle:
rakkaus siellä asuu, hoivaamisen riemu.
Silmien takaa toiset silmät katsoo,
hyvät ovat rakastajan unelmat niissä,
syvät ovat rauhan kaivot päilyvät,
rohkea, pohjaton on viisaus niissä.

Iltavalot

PILVET TELAKAN YLLÄ

Pilvet telakan yllä,
vaeltakaa, vaeltakaa

näköpiirin taa,
kaupunkien, vuorien taa purjehtikaa.

Purppurareunoihinne sydämeni unelmat upotan,
pudottakaa ne kukkaniityille jokien rantaan.

ILTAVALOT

Välkehtivän juovan kultaisen
heittää katulyhty rannan veteen.

Pysähdyn lumottuna kauneuden
iäti uudistuvan ihmeen eteen.

RUNOMAISEMA

Kuun sirpin otan taivaalta hopeisen,
veneen ulapalta,
purppuraista punaa läiskän hohtavan
iltapilven alta.

Tuulen harson
vedän yli kaiken sen,
hämyn sinisen
— niin taulun maalasin.

Ja taulun yli
niin kuin nuolen viskaan
villisorsan toitotuksen käheän
— niin runon kirjoitin.

KIRJE ÄIDILLE

Kirjoitan sinulle, äiti,
koska olenkaan sinulle
viimeksi kirjoittanut?

Voin hyvin, äiti.
On satanut lunta
ja poikasi voi hyvin.

Älä ole levoton,
tulen pian takaisin,
koivujen kukkiessa tulen takaisin.

KAUNEIN

Kaunein runo syntyy
kun ihminen on lähellä ihmistä,
kun hellyys,
yksinkertainen ja rajaton,
vailla kysymyksiä
virtaa toisesta toiseen.

Kauneinta runoa ei unohda.
Se on sinetöity otsaan, silmiin,
huuliin ja sydämeen,
sinetöity rakastavien lukea,
rakastavien kirvoittaa.

Laulu ajasta ja rakkaudesta

JA MINÄ NÄIN

Ja minä näin pajuntaimen nousevan
ruosteen syömästä maasta.
Ja minä näin kyyhkysen pesivän
laivan ankkuriketjukomerossa.
Ja minä ajattelin:
sinua ei mikään tuhoa elämä,
ei teräs,
ei öljy,
ei ihmisen ahneus.

LAULU AJASTA JA RAKKAUDESTA

I

Onni kirjoittaa laulunsa
häipyvään hetkeen
taivaan sinisessä kuvussa
— tuuli pyyhkii sanat pois.

Rauha kirjoittaa laulunsa
viileän iltapilven
punertaviin reunoihin
— yön tullen se häviää.

Syvistä lähteistä kumpuaa
verenhehkuva muste,
tuskan, murheen, rakkauden laulut
kirjoitetaan sillä.

Ne säilyvät sydämissä iäti.

II

Ken ei ole rakastanut,
ei voi rakkaudesta laulaa.

Menin naisten luo,
kuin kypsä villi viini
oli rakkauteni.

Menin miesten luo,
kuin isäni, kyntäjän muisto
oli rakkauteni.

Menin lasten luo,
rakkauteni oli kuin kesäpäivä
onnellinen.

III

Seisoin syvien lähteiden luona,
viritin lauluni rakkaudesta.

Tumma selloääni surullinen
liittyi siihen jostain.
Se nosti laulun siivilleen,
levottomuus kantoi sitä pilvien teitä,
maailma antoi sille sanansa,
kummalliset sanat
rakkauden laulaa.

Ne miesten vihaa lauloi
suulla kiväärin,
ja naisten tuskan
raunioiden luona,
ja lasten pelon
tuokiona tuona
kun sammuu aurinko.

Kun suut on mykät,
huutoon jähmenneet

ja kauhu nousee yöstä huurun lailla
ja vartijat on tylyt,
mieltä vailla
luona rajojen.

IV

Iltapilvet heittivät punansa maailman ylle.
Rauhan laulun kirjoitin,
löysin sen pilvien reunoilta,
voikukan juurelta kesäisellä niityllä,
virtojen hiljaisessa juoksussa,
korpien sydämessä sammalten alle piiloutuneena.

Mutta ihmisten luona en rauhaa löytänyt,
kansalaisten asunnoista en löytänyt.
Etsin huoneiden salaisista sopukoista,
ovien takaa, verhojen poimuista,
etsin kansalaisten silmistä,
hänen sydämensä tykyttävistä kammioista.

Mutta rauhaa en löytänyt.

V

Lauluni onnesta on lyhyt:
Lapsena kuvittelin:
onni on elokuvalippu,
kissa,
koira,
onni on Miina-tädin luona,
onni on pallo,
meri,
ison siskon hymy.

Nuorena kuvittelin
onni on jossain
kaukana täältä

ja nuorukaisena:
onnea ei ole,
onni on päästä pois
p o i s
P O I S !

VI

Nyt en kuvittele mitään,
nyt tiedän:
onni on tuulen sanat taivaan kuvussa.
Vain rakkaus pysyy.

Nyt tiedän:
rauha on iltapilvi
joka häviää yön tullen.
Vain rakkaus pysyy.

Se astuu miesten sydämeen
kuin helteinen päivä
jossa vilja kypsyy,
— mykät suut sulavat puhumaan.

Se astuu naisten sydämeen
kuin sininen aamuhetki
jossa unet kerrataan
— tuska on kirvoittuva.

Lasten leikkejä
on rakkaus vartioiva.
Se kasvaa tuskasta, murheesta,
se odottaa hetkeään.

Vihasta,
kuolemasta,
kivääreistä,
kaikkien rajojen yli
on rakkaus astuva.

Palasin kotiin

1944

Puiden ja auringon alla

AURINKOFANTASIA

Työhuoneeni on pimeä,
mutta ulkona, huhtikuun auringossa
sädehtii lumi valkoisempana taivaan pilviä,
sen yllä korkeuksissa
välkkyy huhtikuun taivaan kirkas sini.
Täysin purjein ui aurinko avaruuden meressä.
Purjeet sydämeni saa, ja tuulen lailla lentää
aurinkopyörteiden huikeaan hehkuun.

Sirpaleiksi särkyvät työhuoneeni seinät.

KEVÄÄN PIIRITANSSI

Eräänä huhtikuun aamuna
Ja nuoruuteni kevätpäivät riipaisivat sydäntäni,
Ne katsoivat minua ilkkuvannauravin silmin,
ja aurinko, joka jo hiukan lämmitti,
ja tuuli, joka siivissään kantoi
sulavien pälvien tuoksun, ja vesipisarat
jotka riemusta kiljahtaen hypähtelivät kilvan
rännikourujen pimennosta päivän valoon,
kaikki, koko maailma huusi minulle
riehakkaalla huhtikuunäänellä:
Mukaan, turilas, kevään piiritanssiin!

Ja nuoruuteni kevätpäivät puristivat sydäntäni,
niiden siunatunnaurava kevytmielisyys tulvahti ylitseni.
Heitin vaatteet yltäni — nuo kankeat ja arvokkaat
keski-iän talvivaatteet,
ja huusin riehakkaalla huhtikuunäänellä:
Mukaan, ihmisturilaat, kevään piiritanssiin!

MISS KEVÄT

Olen ylpein nuorista miehistä
ylpein ja onnellisin.
Kaunein kauneuskuningattarista, Miss Kevät
kulkee rinnallani.
Hänen kauneutensa salaisuus
on huhtikuun ihmeitätekevä tuuli
ja toukokuun noitamainen aurinko.
Hän on parhaiten puettu
sillä hänellä ei ole pukua lainkaan,
vain hiirenkorvanvihertävä huntu hartioilla,
sinivuokkojen helmiketju otsallaan
ja västäräkin pesä kämmenensä pohjukassa.

Hän on kaunein kauneuskuningattarista
ja minä ylpein nuorista miehistä.
Vihollliseni, tulkaa katsomaan meitä!
Syömme huomenna aamiaista
Laulavan Simpukan merenrantapaviljongissa.

AAMULAULU

Kuin ruusun terälehti sädehdit
kevätaamu,
kuin äitiemo hymyilet
taivaan kaari.
Sädehdi, hymyile,
nuori ruoho laulaa
kasteenkostealla suullaan
aamulaulun.

KULISSIMIES ILLANSUU

Nukkavieru kulissimies Illansuu
nostaa tähdet siniseksi maalatun taivaan kupuun,
Venuksen, Marsin, Juppiterin,

yhden toisensa jälkeen,
kunnes ne säteilevät siellä kaikki,
tiukuttaen kimallellen silmää toisilleen.
Ja kuun keltaisen lyhdyn hän vetää laiskasti
ylimmäksi kaiken
ja tuossa korjaa pensasta
ja tuossa työntää penkin varjoon.
Hän piiloittaa sopet illan hämyyn
ja säätää valot — nips ja naps.
Ja niin on näyttämö valmis,
hämynäyttämö, tähdet,
lemmennäyttämö,
keltakuu.

Tule, rakas.

KEVÄÄN LAULU POLTTAVA

Sydän, rintani repäise!
Pois lennä illassa helähtävien äänien mukana,
pois lennä auringonlaskun kuultoon hukkuen,
pois hiukene tuoksuihin sulavien notkojen yllä.

Lauluun puhkea iltahetken sinisessä holvissa,
kaipaukseni lauluun, kevään lauluun polttavaan.
Pois häviä pakenevien äänien myötä,
pois
kuin tuuli meren syliin.

KEVÄTSADE

Lämmin kevätsade
on levittänyt harmaan huntunsa maan ylle.
Tyyninä ja asiallisina kuin kylpevät vaimot
antavat tuuheat tammet ja jalavat
pisaroiden valua hartioittensa yli,
väristen kuin nuoret neidot
ottavat koivut ja haavat vastaan sateen hyväilyn.

Ja itse maa lepää
kuin poikiaan ja tyttäriään katseleva isoäiti,
myhäillen heidän menestykselleen
ja hyötyvälle elolleen.

YÖ RANNALLA

Kuun alumiini veteen välkkyvään
kuin himmeästi leimahtavan liekin lyö,
ja laulu kaikuu metsiköstä rannan.
Käteesi parantavaan, kesäyö,
suruni, kaipaukseni kaiken annan.

SUMUN VERKKO

Läpäisemättömässä sumumeressä
keinuu sumukalastajan näkymätön pursi.
Se on laskenut tiheäsilmäisen laahusverkkonsa maisemaan.
Kuin piikkiselkäiset ahvenet roikkuvat talot verkossa,
kuin lihavat lahnat kohottavat metsäsaarekkeet
kyömyniskansa sen poimuista.
Kaukana tiellä ponnistelee ihmiskiiski silmikoiden läpi.
Mutta pohjakiven lailla
seisoo kuusimetsän musta seinä.

KAIKKI TÄMÄ RIITTI MINULLE

Näin vaahterain punertavan kullan,
näin lakastuneiden lehtien tanssin tuulessa,
näin kappaleen taivasta
kuulaana ja korkeana.
Ja kaikki tämä riitti minulle.

Näin pihamaan ja puiston.
Näin lapsen seisovan portilla,
näin hänen silmänsä,
hänen kätensä ja punaisen mekkonsa.
Ja kaikki tämä riitti minulle.

Sodasta

MUSTAT VUORET

Pois heitän sulkakynän, hauraan siveltimen,
on tullut aika jolloin mustat vuoret aukee,
ja viisaat sanat, kuvat korukirjaillut
kuin syksyn keltalehdet maahan raukee.

Pois heitän toivon, kuvitelmat pois.
Jo niiden sijaan muu on osanani.
Näin kasvot ajan varjoin raudan kovin.
On sydän vaiti, kylmä rinnassani.

Nyt odotan. En sure vaikka veit
mun huuliltani hymyn, Henki Ajan.
Sain sijaan kestävämpää, kiven rintaan sain.
Nyt jaksan seistä pimeässä rajan.

SOTAKOIRA

Hei, juokse koira, viesti vie:
On apu tarpeen ennen aamunkoita.
Ja vaikka rumputulta tiellä lie
ja terästä ja miestä, kanuunoita,

niin juokse koira, tuima viesti vie:
On viime linja meillä luona vuorten.
Jos murtuu se, on eessä kuolon tie
ja röykkiöinä ruumiit vanhain, nuorten.

Siis juokse koira. Mistä löytänet
sä apujoukon, voisko tietää kukaan?
Vain yks on varma: kaatua saa et
tai toivo kaatuu, koira, kuolos mukaan.

ÄIDIN VALITUS

Isäsi lähti sotaan,
he veivät hänet
aamun koitteessa.

Isäsi lähti sotaan,
enkä tiedä palanneeko koskaan,
palanneeko koskaan luoksemme
kotimme veräjälle.

Sydämeni on surusta haljeta,
tulee sinun vuorosi poikani,
sinun vuorosi
otsasi saatua miehen merkit.

HYVÄSTIJÄTTÖ RAKASTETULLE

Tulee sota
ja minun on lähdettävä.
Älä unohda minua.

Tulee sota.
Elämme kuoleman siiven varjossa,
mutta älä pelkää, älä unohda minua.

Sinun silmiesi kautta
joita rakastan:
Älä unohda minua.

Tulen takaisin, sotilas,
tulen ja nostan elämän lipun,
tulen ja nostan sen haudoille ja raunioille,
tulen vallankumouksen, kapinan siivin
sydän rakkautta tulvillaan.

Nostamme tulevaisuuden lipun, punaisen väriltään.
Iloitkaa haudat — kyynelet eivät vuotaneet suotta.
Hymyilkää rauniot — tulevaisuus nousee olkapäiltänne.
Ihana on päivä, jolloin sotilaat palaavat.

— 50° C
(Sodan tammiöinä)

Tammiöinä
purivat tähtien hampaat
rauskuen
pakkasen leipää

Tammiöinä
purjehti kuu
kuin ruumisarkku
taivaanlaen siniseen helvettiin.

Mustat metsät
vavahtivat
ja revontulen patsaat
pysähtyivät.

Välähti
pakkasen tikari
Kuoleman kädessä
tammiöinä.

YÖ SOTASAIRAALASSA

Kaikki on paikallaan,
vuoteet, eetterin tuoksu,
hiljaisuudessa kuuluvat huokaukset
ja yön liikkumattomuutta vartioivat himmeät lamput.

Kaikki on paikallaan,
ikkunastani aukeava näköala paikallaan:
metsiä, lunta,
talviyön sininen hämärä.
Vain unta puuttuu ja lohdutusta.
Helvetti on irti jossain.

Sudet ulvovat.
Ammutaan, ammutaan.
Napapiirin yössä revontulten alla
lyödään arpaa
sinusta
minusta
maailmasta.

Kuka voisi sydäntäni lohduttaa,
kuka voisi antaa minulle unen?

NÄIN JUHANNUKSEN 1941

Halusin hävitä pois,
sulautua sinuun juhannustaivas.
Halusin tulla sinuksi juhannusruoho,
jotain hyvää halusin tehdä:
lentää siitepölyhiukkasena tiepuolen kukkaan,
hedelmöittää yhden niistä.

Mutta olen ihminen,
selässäni on kivääri,
jaloissa raudoitetut saappaat.
Olen ihminen
ja marssin rivissä:
itään, länteen
länteen, itään.

Olen ihminen
ja luon historiaa.
Olen ihminen
ja tuhoan.

Mieluummin hukkuisin
siitepölyhiukkasena tiepuolen kukkaan.

TANSSI

Noitatanssi on alkanut,
noitatanssi maailman viidakossa,
rummut kumisevat,
leiritulet palavat
ja hulluina vaappuvat musta varjot yössä.

Tanssikaa
tanssikaa,
tiheiköissä polkujen varsilla
odottavat tiikerit.

TYÖMIES JA SOTA

Tein koneet.
Sain käskyn marssia
koneita vastaan.
Ne syytivät tulta ja terästä,
hyvää tulta ja terästä.
Tiesin sen,
olin itse koneet tehnyt.

Minä lepäsin joukkohaudassa,
meitä oli tuhansia
ja taas tuhansia.
Jäykät kätemme kouristuivat ilmaan,
suumme olivat vääntyneet
irvistävään nauruun:
hyviä koneita,
hyvää tulta ja terästä.
Astukaa ruumiittemme yli,
tulesta ja teräksestä
kasvaa tulevaisuus.

ISKU

Pilven takaa kuuluu hyrinä,
kuparikurkku pehmeästi kehrää.
Välähtää siipi
iskee teräshammas.
Jylisten
vaappuen
kappaleiksi singoten
luhistuvat talot.
Näetkö savun,
näetkö veren raunioilla,
kouristuneen käden
sekä silmän joka
auki revenneenä katsoo, katsoo.

Pilven takana
kuparikurkku
pehmeästi kehrää.

LÄÄKE

He nimittivät sitä katkeraksi
mutta tervehdyttäväksi lääkkeeksi.

Sitä ympättiin ihmiskunnan vereen
kuudella rintamalla.
Pommikoneet suorittivat lääkitsemisen
rintamien takana.
Lääkkeen lisäksi kuului hoitoon
dieettiruoka: korttiannokset
ja paasto niiden välillä.

Mutta mitä sanoivat lääkittävät,
olivatko edes sairaita ne 50 miljoonaa
jotka lääke vei hautaan?

Kysymyksessä oli hirvittävä erehdys,
hullun päähänpisto.

He yrittivät parantaa
valtioittensa norsutautia
sodan rutolla.

SUORASUUNTAUSKATRILLI

Hvjiuu!
se oli suorasuuntaustykki.
Hvjuuh!
se oli kranaatti.
Vuju vuju vuju vrät täts räiskis mäiskis . . .!
se oli 12-tuumainen suoraan komentokorsuun.

Missä viipyy soppa?
Missä viipyy soppa?

Kuka on kuollut,
kapteeni luutnantti vänrikki?
Voi hevosparkaa,
en jaksa kuulla sen huutoa,
tappakaa se, tappakaa!
Voi lapsuuteni pyhäkoulutunnit,
vuotaako nenänne verta?
Voi nuoruuteni itse-ansaitsen-leipäni luottamus,
löivätkö ne sinuakin?
Hyvästi kansaneläke-osuuskauppaelämä
vaalenpunertava,
hyvästi pankki-kirkko-köyhäinhoitodemokratia
tekohuolehtiva.
Nyt ollaan rintamalla.
Hei,
se oli räiskis-mäiskis 12-tuumainen.
Hvjiuu.

se oli suorasuuntaustykki.
Onko kukaan nähnyt kansanedustajia?
hah hah hah haa . . .!
Räiskis, mäiskis . . .!
12-tuumainen päin naamaa!

Mutta missä viipyy soppa?
Ellei se tule
teemme kapinan.
soppa!
s o p p a !
S O P P A A !

AMPUTOITU ELÄMÄ

Minä istuin suuressa katsomossa,
vierelläni miehiä, naisia, lapsia,
elokuva vyöryi kankaalla edessämme:
pommitettuja taloja, kaupunkien raunioita,
rikkiraastettuja peltoja, metsiä,
savupatsaita, tulimerta,
maahan heittäytyviä, maasta ylös ponkaisevia
mustia ihmisiä, häilyviä varjoja siellä täällä
jotka ampuivat ja juoksivat käsiään levitellen.

Katselin vieressäni istuvia ihmisiä,
miehiä, naisia, lapsia (myös itseäni) —
hien lemu nousi meistä, ryimme ja niiskuttelimme,
ja sillä hetkellä olin näkevinäni jokaisen meistä sisimpään,
näin sielujen kädet, sormenpäät, jotka on tehty
herkkää tunnustelua varten,
amputoiduiksi pois,
näin sielujen silmät, joiden on määrä tarkata tuskaa,
todeta kärsimys
amputoiduiksi pois,
näin valkean kirurginliinan maan, maailman
ihmiskunnan yllä,

tunsin heikon tuoksun: verta, eetteriä,
kuulin lukemattomien saksien ja lansettien kilinän,
ne tekivät hiljaista työtään: naps naps naps!
Näin ihmiskunnan heräävän unestaan tylsänä ja
möhkälemäisenä,
se haisi hielle, ryki ja niiskutteli,
se katseli raunioita ympärillään.
Ne olivat mykät ja liikkumattomat
kuin sen omat silmät.

SOTAVAUNUT

Kaksikymmentä vuotta he rakensivat sitä.
Kun se oli valmis, he pistivät sen käyntiin.
Se oli tarkoituksenmukaisin kaikista koneista.
Yksikään kone ei ollut koskaan ulvonut niin kuin se,
sylkenyt kidastaan tulta ja terästä,
heitellyt maata ympärilleen niin kuin se.

Mutta pistettyään sen käyntiin
he eivät saaneetkaan sitä pysähtymään.
Se sotki alleen kaiken: karjan, lapset, tuleentuvat vainiot.
Se ryntäsi kaupunkeihin ja survoi ne jalkoihinsa,
se kulki maasta maahan ja valtakunnasta valtakuntaan
mitään säästämättä.
Kun se oli ruhjonut alleen kaiken elollisen,
se pysähtyi viimein eräälle kedolle, vielä siinäkin
sylkien suustaan tulta ja terästä.

Monen sukupolven jälkeen,
elämän alkessa jälleen versota maan päällä,
rakensivat ihmiset aidan sen ympärille
ja pystyttivät sen viereen taulun,
joka näkyi peninkulmien päähän:
"Tämän tekivät isämme
käsittämättömässä hulluudessaan."

KYLVÄJÄ, AIKASI ON TULLUT

Sateen jälkeen
nousee nuori ruoho,
sateen jälkeen aukeavat
yrttien väkevät silmut.

Totisesti, niin on tapahtuva:
terässade kääntää mullan,
kranaattikuurot kyntävät sen vaolle.
Kylväjä, aikasi on tullut.

Runoilijoiden ihmeellisestä elämästä

RUNOKOULU

Minä tahdoin laulaja olla,
kuten niin monet muutkin.
Kidat ammolla, hempeät suutkin,
kiljuimme kilvan parnassolla.

Mutta lauluni ei vain soinut,
edes parhaani, makuun kritiikin.
Oli tuomarikunta esteettisin
eikä totista uhmaani sietää voinut.

Minut nuijittiin, sain oppia miten
tulee runoseurassa murtaa suuta.
Teet niin, ei mitään muuta,
tulee laulaja sinusta siten.

Näin kotkanpoikaa monta
on kyninyt seura litterääri.
Ei sietää varpusatmosfääri
voi lentoa, laulua tavatonta.

UNIPILLIT, UTUVIULUT

Unen laaksossa makasi runoilijat
unipilliä soittain
ja luokseen maiset äänet kovat
ei päässeet untaan voittain.

Oli kaukana heistä ihmiset,
maan murheet, surut suuret,
he tähtikeinuissa keinuillen
vain pilviin kasvatti juuret.

Kun runontekijä tavattiin,
toi mieleen hän ruusut arat,
joita istutetaan ansariin,
koska kärsivät vilusta parat.

Siks pukeutuivat he mantteliin,
joita nerot ennen käytti,
mutta kompastellen sen liepeisiin
vain koomillisilta he näytti.

Oi kansa, laulusi lähteiden
oli luona joukko moinen.
Miten olisi voinut laulujen
sävel, henki olla toinen?

LAHJANETSIJÄ

Ja sitten kerran, tuli mieleeni antaa lahja,
lahja kaikille niille joita rakastin.
Kuljin ja katselin,
näin valkean talon ja puutarhan sen ympärillä
ja kukan eräällä polulla
— ehkä olivat onnelliset, ruusuiset sormet
sen siihen pudottaneet.
Katselin kukkaa ja ajattelin:
Ei vielä, ei vielä tätä.

Ja sitten tuli vastaani hän
jota kutsutaan viisaudeksi
(koska hän tietää kaiken mikä on luetteloitu
ja pistetty tietosanakirjaan).
Hän pysähtyi luokseni ja sanoi:
Näetkö, miten kaikki on selvää,
ei muuta kuin valita kullekin lahjansa.
Vaaleille annat juuston,
tummille annat persikkaöljyä,

lihaville kamomillapulveria
ja laihoille kupillisen saippuavaahtoa.
Ja jos on sellaisia, jotka unelmoivat,
anna heille runo,
sehän ei paljoa maksa.
(Huomasi hyvin
että hän oli ylioppilas
ja professori
ja paljon muuta)
Mutta kuitenkin ajattelin:
Ei tätä, ei sittenkään tätä.

Mutta silloin tuli sydämeni epäilystä hiljaiseksi
(kuten kaikkien jotka pohtivat liikaa)
ja tietenkin minä myöhästyin.
He kiirehtivät kukin omille teilleen
enkä ehtinyt antaa yhdellekään mitään.
Menin valkean talon luo, kukan luo, ajattelin:
lähetän sen heille postissa.
Mutta voi puutarhaa,
he olivat matkallaan kulkeneet sen läpi
ja polkeneet kaiken maahan,
onnellisten, ruusuisten sormien pudottamaa kukkaa
en enää löytänyt. Itkin,
nenäliinani kosteaksi.

Mutta silloin tuli luokseni eräs hymyilevä
ja sanoi:
Älä siinä turhia kollota,
siitä kukasta ei nyt kukaan olisi kuitenkaan
miksikään tullut. Mutta perunat,
ne ovat toista ne,
lähetä heille jokaiselle peruna!
Ja jos nyt yleensä on ihmisiä
jotka pitävät perunaa arkipäiväisenä,
niin kirjoita heille runo.
Sitähän sinun mielesi kuitenkin tekee
ja se nyt ei paljoa maksa.

KANSANVALTA

Jo taikasana kansanvallan selvisi,
niin tehokkaaksi sitä ei ois luullut,
sen maine suusta suuhun levisi,
sen parempaa ei kukaan koskaan kuullut.

On sana y k s i m i e l i s y y s. Ja annan pääni
se jos ei vaikuta, kun veisuaa.
Sen hyminässä kansa, joka lääni,
voi päiväunta hyvää uinahtaa.

Ja ken ei nuku, siltä muuten tukkoon
voi silmät lyödä vallan vartijat.
Näin yhteispyrkimykset saadaan lukkoon
ja alkaa ajat uudet, ehommat.

Niin näkee kansa yhteismielen unta:
on kaikki hyvin, leipä kasvaa maasta.
Kuin kilipukkitarha koko valtakunta.
Ei punasusi ketään metsään raasta.

Kesällä 1940

HAUDOILLA

Voi teitä, historian väärentäjät!
Tässä lepäävät nuijamiehet, talonpojat,
joiden viha kasvoi miekan ja sotilassaappaan alla.
Tässä lepäävät punaiset miehet, palkkaorjat,
joiden katkeruus leimahti liekkiin tehtaiden hikipajoissa.
He nousivat rikkaita herrojaan, vierasta aatelia vastaan,
heidän voutejaan, rautaan puettuja sotilaitaan

ja korskuvia orhejaan vastaan.
Voi teitä, historian väärentäjät!
Te nostatte heidän haudoilleen puhumaan
sotaisen kunnianne edustajat,
te nostatte heidän haudoilleen puhumaan
rahan ja vallan edustajat.
He puhuvat kansallistunteesta ja puolustustahdosta.
Ilkka, heristä korviasi. Punainen soturi,
puristuuko kourasi nyrkkiin?
Sanat jotka heidän lausuminaan merkitsevät
rautaa ja ratsuja,
miekan valtaa auran yli,
sotilaita ja armeijoita,
verta,
köyhyyttä,
kuolemaa,
samat sanatko ylistävät teitä?

NUIJAMIESTEN POJAT

He ajavat linja-autoissa Oulusta Kuusamoon,
katoavat korpien syliin.
Samat ilmeet heillä on kuin esi-isillä,
samanlaiset ovat ryysyt yllä, tuppipuukko vyössä.
Flemmingit näiden päivien, ritarit pankkien,
herttuat vihreän kullan,
ovatko huovinne aseissa?
Sillä syvä on katkeruus Ilkkojen ja Pouttujen rinnassa,
raskas on heidän marssinsa jymy.

KAKSI SÄVELTÄ

Laulakaa sotamarssejanne,
antakaa isänmaallisten laulujen kaikua,
hyvä on niiden sävelissä keinuen
miekkaunia, sankariunia nähdä.

Meidän laulumme sävel on toinen.
Tehdassalien raskas humina niissä soi,
kaatuvien tukkipuiden ryske pohjolan pakkashuuruissa
ja tilipäivien maataviistävä rintaäänimurina.
Sanat on itse elämä antanut meille,
ne kuuluvat:
Suuri on noususi oleva, petetty, poljettu,
ryöstetty kansa.

MAAILMAN SUURIN RATSASTUSHALLI

Anna ratsusi hypätä,
Rouva Dolores,
anna sen hypätä!

Tuolta he tulevat, naiset ja herrat.
Miten paljon heitä onkaan, sata, kaksisataa.
Oh, miten uljaina teiskaroivat ratsut.
Tuossa rouva Dolores — ah, miten hän on kaunis!
Tuossa herra von Knopp — kuin nuori jumala
ratsunsa selässä!
Ja nyt räjähtävät torvet soimaan,
nyt he laukkaavat kaikki parvekkeiden ohi.
se on kunniakierros,
kunniakierros fanfaarien kaikuessa!

Ja puheet!
Ja maljat!

Hän piti puheen ratsastajille ylevästä harrastuksesta.
Hän piti puheen kaupungin isille kaukonäköisyydestä
ja jalosta anteliaisuudesta.
Hän piti puheen naisille,
hevosille
ja isänmaalle
ja maailman suurimmalle
MAAILMAN SUURIMMALLE
RATSASTUSHALLILLE.

Ja illalla tanssittiin
ja tanssin jälkeen kerättiin kolehti
köyhille
hiljaisille
uskollisille
ihmisille.

Anna ratsusi hypätä,
Rouva Dolores,
anna sen hypätä!

Sinun veresi on sinistä
ja ratsusi veressä kohisee aavikon tuuli.
Rouva Hyypän veri on punaista
ja hänen mietteensä katkerat.
Aamuisin hän näkee sinun ratsastavan
mökkinsä ikkunoiden ohi.
Rouva Hyyppä on ilkeä ja kateellinen,
hän sanoo:
Miksi syöttää syöttiläitä?
Patamme ovat tyhjät
ja lastemme veri laimeata
liian vähästä ravinnosta.

Anna ratsusi hypätä,
Rouva Dolores!

(Helsingin Ruskeasuon ratsastushallin avajaispäivänä syksyllä 1939)

VAIKEA TALVI

En laula sairas, vaieten
vain katson lunta, jäätä.
Työs, tammikuu ja pakkanen,
tuhotyösi päätä.

En laula. Kuinka laulaisin?
Jo jääti rinnan multa
sää pohjatuulen hyytävin,
sen lieskat pakkastulta.

En laula. Kevät kohta saa,
soi satakielet illoin.
Jos muistat talven laulajaa,
niin sure hetki silloin.

SURU

Mitä olet, suru?
Hetken kyynel, sokea hyväily.
Vanha vaimo portilla,
turhaan tähystävä:
lapset on elämä vienyt.

Mitä olet suru?
Tämä päivä ei ole surun
vaan nuoruuden.
Mikään päivä ei ole surun,
nuoruus on ikuinen.

Mies, mikä on surusi,
mies, muistitko nuoruuttasi?

OLIN VÄSYNYT

Kaikki oli yhdentekevää minulle,
uni, valveilla olo, päivä, yö,
kaikki yhdentekevää.

Mutta kaukana valossa
lapsuuteni kesäpäivät.
Niitä kohti käteni ojentui.

ELÄMÄN TIET

Lapsuus

Lapsuuteni muistan:
Lähdemme kohta kauaksi saareen.
Äitini posket hohtavat tänään,
isäni hymyilee tänään.
Lähdemme kauaksi saareen.

Siellä mäntyjen latvat
humisevat tarinoita kaukaisista maista,
siellä kaarnaveneeni purjehtivat
lastinaan jalokiviä etäisestä Intian maasta,
helmisimpukoita kaukaisesta Kiinan maasta.

Siellä häilähtävät naisten liinat puiden lomassa,
siellä nauravat tytöt, juoksevat telmien pojat.
Olen onnellinen tänään
ja samoin on onnellinen
punainen vanteeni
jota käteni puristaa.

Nuoruus

Nuoruuteni muistan, sinut
ensimmäinen rakkaus, sinut
kevätyö, sinua sydämeni kaipaa.

Mutta maailma otti minut,
sydämeni raakaraudan
ja vasaroi sen kovaksi.
Lakkaamatta taotaan sitä.
Aika tekee työtään,
kuljen ihmisvirran mukana. Kysyn,
kukaan ei vastaa. Näen,
kukaan ei peitä.
Vain yhden tiedän: elän,
muuta en.

HAJAMIETTEITÄ

I

Minä katselin taloja kaupungissa,
minä ajattelin ihmisiä askareineen.
Turhaako kaikki?

Näin lapsen leikkivän ja kasvavan.
Eräänä päivänä hän kysyi ensi kerran:
Turhaako kaikki?

Yhä hän elää,
yhä kysyy.
Turhaako kaikki?

II

Minä näin miehen juoksevan hiilimurskalla.
Hän nujersi minuutteja, sekuntteja.

Mutta yhtä hän ei pystynyt nujertamaan:
minuuttien ja sekunttien loputtomuutta.

Ne laulavat hänen haudallaan minuutti-sekunttilaulua.

III

Mutta kuka voittaa työn tekijän?
Hän kaivaa ojan, se säilyy
hänen kuolemansa jälkeen.
Hän rakentaa talon, siinä se seisoo
tuulta ja taivasta vasten.

Hän ajattelee ajatuksen, sanoo sanan.
Ne ovat virta olevasta tulevaan,
ne ovat viitta ja kulmakivi.

MIKSI LIEHUVAT LIPUT?

— Miksi liehuvat liput tänään?
— Sata vuotta sitten kuoli suuri runoilija.
— Kuka ja milloin?
— Suuri runoilija sata vuotta sitten.

Hän kuoli suruun ja ikävään.
He liputtavat hänen surulleen ja ikävälleen.

VARO ETTEIVÄT RUNOILIJASI VALEHTELE

He laulavat auringosta ja tähdistä,
he laulavat kesäisten kukkaniittyjen kauneudesta,
he laulavat vuorten huipuista joilla lumi kimmeltää.
He laulavat sateesta ja tuulesta,
ihmisestä, elämästä ja kuoleman kauneudesta.
Ja kauneimmat laulunsa rakkauden ihmeestä,
joka on laulujen lähde, laulujen äiti.

Mutta varo etteivät runoilijasi valehtele.
Heidän taiteensa saattaa olla vain peili.
Peiliä käyttävät näyttelijät ja itserakkaat.
Se on teeskentelyä, kaunistelua varten.
Mikään peili ei koskaan tunkeudu pintaa syvemmälle.
Varo etteivät runoilijasi valehtele.

RAKASTETULLE

Niin vähän pyydän:
tartu minua kädestä.
Niin vähän toivon:
istua kanssasi ja katsoa
kun kuu nousee.

Niin vähän pyydän ja toivon:
nähdä silmäsi, rakas, kuutamossa.

JO KOLMENA AAMUNA

Jo kolmena aamuna aavistin tulosi.
Kohotin pääni onnesta humaltuneena,
kohotin sen kuin kultakukkainen rentukka
päänsä etelätuuleen,
kohotin sen kuin nuori koivu kruununsa
aurinkoon.

Kohotin pääni
ja kuulin punarinnan laulun.
Silloin tiesin sinun tulleen,

MUISTATKO RUKIINLEIKKUUPÄIVÄN?

Illan tullen teimme pesän lyhteiden alle.
Sinun silmäsi olivat tähdet
ja hipiäsi kuin kevättuulen kosketus.
Sinun silmäsi olivat tähdet.

Muistatko yölinnun laulun?
Sydämeni teki pesän sydämeesi.
Kuulimme niiden lyövän.
Muistatko rukiinleikkuupäivän?

LIITTO
(vaimolleni)

Sodan tulien valossa katsoimme toisiamme silmiin.
Sotataivaan tähdet katsoivat meitä sanoen kyllä.
Vaara ja kuolema olivat rinnallamme todistajina.
Oi vaara ja kuolema,
silmienne tulessa tanssivat tulevien päivien auringot,
oi vaara ja kuolema,
kahden olemme vahvat!

SYYSPILVEN ALLA

Syyspilven alla aikaan aamunkoiton
näin rakastetun naisen sadonkorjuutyössä.
Mullan tuoksu ympäröitsi hänet
sadonkorjuutyössä.

Syyspilven alla aikaan aamunkoiton
sai sydämeni sato kypsäks viimein,
sai päiväin odotus ja öiden unet
kypsäks viimein.

Syyspilven alla aikaan aamunkoiton
maan salaisuudet aukesivat, harhat haihtui.
Näin miten kaikki kasvaa maasta, maahan halaa,
harhat haihtui.

LUOMISHETKI

Ihana hetki,
kaiken tehdä voin.
Pois kaatuneet on seinät jäiset, kovat
edessä silmieni, näkevät ne ovat.
Ihanan nuortumisen hetken koin.

Ihanan hetken.
Kaikki uutta on,
maa, taivas tähtineen ja vedet laajat.
Taas paisuu valtimoni lyönnit taajat
kuin kymet hurmaan luomistuokion.

PALASIN KOTIIN

Kuin sadepäivä päättymätön olivat vuodet,
jotka olin poissa.
Kuin kurki suolla lokakuussa joikuva
valitti sydän ikäväänsä
— ei mitään voi niin kaivata kuin syntymaata.
Tie poikki oli,
sen sulki ihmisvihan piikkilanka
ja epäluulon muuri jäinen.

Repesi vihdoin salvat,
murtui muurit.
Kuin hirvi lähteelle janossa juokseva,
niin luoksesi, kaupunki, riensin,
niin luoksesi riensin, syntymaa,
sinut jälleen nähdäkseni.

Katujasi kävelin kuin ennen,
mäkesi nousin, puistosi kiersin.
Korkeimpaan torniisi kiipesin,
sinut nähdäkseni, kaupunki, jälleen.

Sama olit kuin ennen,
samat rakkaat kasvosi yhä,
sama rannoillasi meren välkkyvä miekka,
Se sydämeen iski, mielen järkyttäin.
Sai rauhan vasta se, kun silmä tyyntyi
syyspuistojesi kultaan lokakuiseen.

Ihmisesi tapasin ja heitä puhutin.
Niin samat myöskin he kuin ennenkin.
Vain uutta hautakummut Hietaniemen,
sen ristirivit satapäiset mereen kuvastuvat,
ja uutta asu nukkavieru eläväin,
puuanturoiden kapse katukiviin
ja otsan rypyt, jotka kertoivat
asumisvaikeuksista, mustan pörssin huolista.

Niin sama olit: kaupunki ja ihmisesi.
Ja arkipienuuttansa kohtaan samaa kyltymystä
kuin ennen tunsin, viiltäin ärsyttävää,
vaan saman myöskin lämmön koin ja rakkauden.
En ollut unhoittanut: yksi heistä olen.

Ei unhoittaa voi sitä. Siksi kasvoi
rakkauteni heihin kaksinkertaiseksi.
Kaiken mikä minulle on pyhää,
tahdon heille antaa. Sydämeni
lähteet aukenivat. Näin uuden elämän,
ovilla seisten pyytämässä päästä sisään.
Näin uuden kaupungin, sen uudet kasvot
etäällä häämöittäen selvenivät,
pois menneen ajan lian karistaen
kuin kuolinliinat ympäriltään.
Sen näen jo: uuden kaupungin,
uuden syntymaan!

Laulu kiven ja raudan ympyrässä

1945

I Laulu kiven ja raudan ympyrässä

HE HEITTIVÄT MINUT VANKILAAN

He heittivät minut vankilaan,
he eivät tienneet, houkat, että
vapaata sielua ei mikään kahli.

He antoivat minulle aiheiden ja ajatusten maailman
josta en ennen tiennyt,
he antoivat minulle ristikkolautasella
kipenen iltaruskon kultaa
ja aamuruskon helmiäistä,
he antoivat seurakseni ihmisiä
joiden kulmia kaartoi
kohtalon varjoseppel.
Luin heidän silmiensä himmeästä lasista
elämän kirjan syviä sanoja,
luin heidän muureihin kaiverrettuja nimiään,
puhuin heidän kanssaan, söin heidän leipäänsä
ja elin heidän elämäänsä.
Ja minä opin ymmärtämään sanan vapaus, käsittämään
vapauden ja vapauden eron.
Ja minä opin rakastamaan kaikkea
toisella tavalla kuin ennen:
ruohonkortta kävelykopissa,
kukkaa muurikivien raossa,
kesäpilven kuvajaista ristikkoikkunassa,
linnun laulua koivussa muurien takana,
lasten huutoja tiellä porttien ulkopuolella.
Kaikkea opin rakastamaan,
mutta eniten Vapautta.
He heittivät minut vankilaan, houkat,
he tekivät minusta miekan ja tulen salaman
Vapauden soturien käteen.

AAMU SELLISSÄ

On ikkunani auki kevätsäässä,
puut vehmaan näen, niityt matkan päässä.

Soi liverrys ja laulu puistotiellä,
on koko lintuorkesteri koossa siellä.

Pään kurkotan sen laulun kuullakseni,
on sääli sävelkin jos hukkaan meni.

Kuin vauhkopäinä kiirii sävelradat,
helisten niin kuin huilut, tiu'ut sadat.

On siinä lauleluita lemmen, hurman
ja villin intohimon, sielun turman.

Ne sellin täyttävinä tanssii, soivat,
ah, sävelet nuo paljon tehdä voivat:

On niin kuin oven salvat kohta aukeis,
ja vartijat, nuo tylyt, hymyyn raukeis,

ja kumartaisi syvään: Herra, ovi,
jo eikö ulos teidän käydä sovi.

Ja vapaana taas astun puistotiellä,
pääni päällä lemmen laulut siellä.

EI MUURIEN KIVET

Ei muurien kivet
sydämen hehkua jäädä.
Ei ristikoiden raudat
ajatuksen siipiä kahli.
Vapaat olette,
kotkat!
Taivaan ja vuorien rajalla
kuningashuutonne kajahtaa.

LAULU ILOSTA

En laula vangin yksinäisyydestä ja ikävästä,
hänen ilostaan laulan.
Siitä kun ikkuna on auki kesäkuiseen iltaan,
siitä kun koivussa muurin luona
tiukuttaa sirkkusen heleä piipitys,
siitä kun sellin harmauteen
lehahtaa kesän lämmin henkäys,
kuiskaten:
Olen luonasi,
muurit eivät minua estä.

IHANAA OLISI . . .

Ihanaa olisi tällaisena päivänä
maata koivun alla,
ihanaa olisi painaa kädellään
nuoren nurmen nukkaa.
Ihanaa olisi antaa katseensa raueta
ja silmänsä painua umpeen
ja kuunnella, kuunnella . . .

kukan tuulessa huojuvaa vanaa
kiertää mehiläisen surina,
hopeahuiluna kimpoaa oksien katveesta
lintujen liverrys,
hopeahuilun lauluna
soi rinnassa viihtyisyys, onni.

Ihanaa olisi maata koivun alla
tällaisena päivänä.

LAULA, PUNARINTA

Laula, punarinta
vankilan pihakoivussa.
Laulusi tuo mieleen
koivun muualla,
pihan muualla,
se tuo mieleen kymmenet keväät,
kymmenet kasvot.

Se tuo mieleen riemun,
naurun,
rakkauden
kukkivien pihapuiden alla.

Laula, punarinta,
vankilan pihakoivussa.

KÄVELYKOPISSA

1
Kolme sementtiseinää
ja ovi.
Ei puuta, ei oksaa
ei edes ruohonkortta,
vain taivaan sininen kaari
ja sen alla
vartijan vaaniva silmä.

2
Mutta kipinöi, aurinko,
alastomilla olkapäilläni!
Tunge tautibunkkereita räjäyttävä
ultratrotyylisi
jokaiseen ihohuokoseeni,
sapen

maksan
sydämen,
kaikkien rauhasten lokerot
dynamiittiäsi täyteen.

Talvi-iltoina
paukuttelen niillä
sellin pimeydessä rikki
nälän
väsymyksen
haluttomuuden
ahtaita portteja.

KULTAA JA HOPEAA

Kultaa ristikoissa,
iltaruskon kultaa.

Hopeaa katossa,
hämyn hopeaa.

Kultaa ja hopeaa
sellini hämärässä,
tunteen kultaa,
mielikuvien kimaltavaa hopeaa.

LAULU KIVEN JA RAUDAN YMPYRÄSSÄ

Entä sitten kun kuljen metsässä,
osaanko silloin katsoa sinuun, aurinko,
niin kuin nyt kuvittelen?
Osaanko nauttia sinusta tuuli?
Osaanko nähdä polun sammalen hymyn,
seistä siinä aivan hiljaa, hengähtämättä
ja kuunnella

miten lehvistössä soi metsän hiljainen laulu,
miten ilmavirrat huhuilevat honkien latvoissa,
miten tuulen torvi törähtää taivaansinen
välkkyvässä korkeudessa?
Osaanko silloin oikealla tavalla
katsoa sitä kaikkea silmiin,
osaanko sanoa:
Olen ollut uskoton, erossa teistä,
mutta nyt tiedän:
Rakastan teitä.

II Ratakatutunnelmia

KÄSIRAUDAT

Luja on salpojen teräs,
vankka on nivelien rauta.
Luja on usko salpoihin, rautoihin, teräkseen.
Mutta lujempi on minun uskoni käsiin,
joiden tekemät ne ovat.
Ne tulevat kerran murtamaan
salpojen,
rautojen,
teräksen
pakkovallan.

"EN OLE TEHNYT MITÄÄN"

"En ole tehnyt mitään",
pariin kolmeen kohtaan töherrettynä
sellin seinässä.
Houkka parka,
varmasti teit jotain.
Etkö muista kuinka avasit väentungoksessa suusi
ja huusit: alas poliisi! alas verenimijäporvarit!
Etkä ehtinyt kunnolla edes sulkea suutasi
kun löysit itsesi kapuloituna
kahlittuna
ja syytettynä.
Miksi töhertelet seiniin avuttomia sanoja:
en ole tehnyt mitään.

ÄÄNIÄ PIHALLA JA KÄYTÄVISSÄ

1
"Minä olen japanilainen",
kuuluu pihalta leikkivän lapsen huuto.
"Minä olen saksalainen",
huutaa toinen,
"nyt hyökätään!"
Hyökätkää, lapset,
hyökätkää tulevaisuuteen.

Mutta älkää juosko
päätänne seinään.

2
Elämä on moninaista
täältäkin kuunneltuna:
raitiovaunu jyristää
Fredrikinkadulta Robertinkadulle,
auto hurahtaa portin ohi.

Tshooh, sanoo halkoja tuova hevosmies
pihalla hevoselleen.
Ja talonmiehen akka
— tietenkin se on talonmiehen akka —
selittää jollekin kaakattaen viimeöistä pommitusta.

Elämä on moninaista
täältäkin kuunneltuna:
autot
raitiovaunut
ja pidätettyjen äänet
kopeissa ja käytävillä.

Mihinkähän lienevät
piruparat
sotkeutuneet?

SILAKKAFANTASIA . . .

Söin silakkaa
ja mietin:
oi meren eläin,
mistä tiesit tänne tulla,
vihreästä syvyydestäsi
vangin pöytään?

Kuin raekuurot
myllynkivillä
rapisevat luusi
hampaitani vasten.

. . . JA PERUNAINTERMEZZO

Mutta peruna
oli toista se.
Se oli imelä
ja hieman pidelty,
maannut pakkasen kanssa
samassa vuoteessa.
Ei edes rohkea mieleni
antanut sille ryhtiä.

ДРУГ НЕ ПАДАЙ ДУХОМ[1]

Niin on joku tekstannut
sängyn vihertävään maaliin.
En tiedä mitä se merkitsee.
Toivon sen merkitsevän:
anna meille unta
ja parempaa saippuaa käymälään,
yhä vain unta
ja punainen piru sydämeen.

1 Ystävä, älä masennu

ILTA VANKITYRMÄSSÄ

Iltani vankityrmässä alkaa.
Paljonko kukkarossani on rahaa
iloja varten joita ilta tarjoaa?
Ovenvartija Elämä,
kelpaako ajatuksen raskas kultaraha?
Haluan päästä ihmisten toimien
vaikuttimien perille,
heidän olemisensa kynnysten yli.
Kelpaako mielikuvituksen valtakirja,
ovenvartija elämä?
Haluan nähdä ihmisten suuruuden, pienuuden
ja heidän voimiensa titaaniset salamat.
Kun olet päästänyt minut sisälle,
ovenvartija elämä,
heitän pöydällesi runon kirkkaasti helähtävän hopearahan.
Varmaan olet pitävä sen laulusta.

MIKSI SOITATTE LAPSUUTENI KARUSELLISÄVELIÄ?

Kuka soittaa gramofonia sellini ikkunan takana,
kuka uskaltaa soittaa lapsuuteni karusellisäveltä?

Eikö ole tarpeeksi siinä että kituu täällä?
On liikaa loihtia mieleeni
lapsuuteni tivoliratsuja, tivolilaivoja
heijaa-maailman-ympäri tunnelmaa
vauhtia, naurua, soittoa, hurmaa.

Miksi loihditte mieleeni lapsuuteni tivoli-ilveilijän?
Eikö ole tarpeeksi siinä että elämä on ilveilijä,
että itse olemme ilveilijöitä,
tanssien, saamatta kiitosta,
irvistäen, kuulematta aplodien pauhua,

singoten vitsin, joka hyydyttää hymyn,
puristuu nyrkkinä katsojan sydämen ympärille.

Miksi soitatte lapsuuteni karusellisäveltä
sellini ikkunan takana?

KATSOIN SELLIN PIMEYTEEN

Kirjoitin runon pimeässä viime yönä.
Pimeys ympäröi minut pehmeällä vaipallaan.
Sen harsot laskeutuivat luomilleni
tehden ne raskaiksi ja uneliaiksi.
Pimeän silmä, sillä on vain yksi silmä, suuri
ja totinen,
katsoi minua ja itseään samalla kertaa.
Pimeän ääni, sillä on myös ääni,
kuin hyttystanssi kaukaisen meren rannalla,
kehräsi korvissani.
Se hyväili ja lohdutti,
haluten vaivuttaa minut uneen.
Mutta minä katsoin pimeän totista silmää,
punniten sen sisintä.
Minä näin, että pimeys on ystävä, mutta myös
että se voi olla vihollinen.
Sen kädessä ovat rauha ja unen onni,
mutta myös tuhannet peikot, jotka se
jos pelkäät sitä
päästää huoneeseesi kiduttamaan sinua.
Varo siis ärsyttämästä pimeätä pienillä peloillasi,
se rupeaa tuijottamaan sinua totisella silmällään,
se tuijottaa sinua lakkaamatta, kunnes huudat pelosta
ja puret kyntesi verille mielettömän kauhun vallassa.
Varo siis ärsyttämästä pimeätä peloillasi,
se on ystävä, mutta se voi olla myös vihollinen,
sillä on kädessään unen rauha ja onni, mutta myös
luinen ruoska
kaikkia niitä varten jotka pelkäävät.

SIIVET

Minä näin hänen seisovan harmaata muuria vasten,
näin hänen kohottavan katseensa taivaalle,
näin hänen seuraavan silmillään pilvien saattoa,
kuulin, kuin hän, korvissani tuulen ikuisen kohinan,
näin hänen kohottavan kätensä ja kuulin hänen laulavan:

Vapaa on tuuli ja vapaat ovat pilvet.
Vapaa on harmaata muuria vasten seisovan miehen sydän.
Kuka voi hänen ajatuksiansa kahlita,
hänen sydämensä lintujen siivet sitoa?
Ne nousevat tuulien hulmuavalle harjalle,
ne tekevät tähystyspaikkansa pilvien hohtavaan rintaan.
Ne lentävät elämän lähteelle
ja palaavat sieltä
nokassaan viinipuun oksa ja auringon taikakehrä.

Ne ojentavat sen muuria vasten seisovan miehen käteen
— miten viheriöitseekään siinä viinipuun oksa
miten sädehtiikään auringon taikakehrä.
Hän on kahlimaton
ja kahlimattomat ovat hänen sydämensä linnut,

kahlimattomat
mies
linnut,
siivet.

III Vankivaunu

VANKIVAUNU

Ahdas on vankivaunun tyrmä.
Koko pitkän päivän
kiiti juna hymyilevän maan halki.
Tuli ilta ja saapui se viimein
korkealla mäellä seisovan vankilan luo.
Kohotti silloin kahlehditut kätensä vanki
ja huusi korkealla äänellä:
Ole tervehditty, Konnakallio,
rosvojen koti!

KIVIMÄESSÄ

1.
Laiskasti nousee
leka.
Laiha on
velli
ja pieni on
leipä.
Laiskasti nousee
leka.
Taivas on
sininen,
tuuli on
etelässä.
Laiskasti nousee leka.

2
Kilahtaen
leka

iskee!
Kilahtaen
leka
iskee!
Joka iskulla
vapaus
lähenee!
Joka iskulla
vapaus
lähenee!

NIMET

Väkevä-Erkki,
Hurja-Arska
ja Hiljainen-Hannes
ovat kaivertaneet nimensä sellin ikkunankehykseen
ja niiden jälkeen luvut:
5 vuotta 2 kuukautta,
3 vuotta 3 kuukautta ja
7 vuotta.

Kuin kahlitut linnut
ovat ajatuksensa yrittäneet täällä lentoon,
kuin koskaan päättymätöntä aikaa mittaavan
kellon lyönnit
ovat askelensa kaikuneet sellin lattialla:
5 vuotta,
3 vuotta,
7 vuotta.

Onko vapaus koittanut jo,
sinun, Erkki, näyttää väkevyyttäsi,
sinun, Arska, elää hetki hurjana ja huolettomana,
sinun, Hannes, istua pöydän päässä ja miettiä
mitä mietit?

Kaiversitte nimenne sellin ikkunankehykseen,
minä kaiverran ne tähän, ihmisten lukea
ja pysähtyä hämmästyen miettimään
elämän merkillistä monimuotoisuutta.

SADEPÄIVÄ

Sateen syksyinen tanssi pihamaalla,
surullinen vanki puutarhamaan katoksen alla.

Mitä mietit, vanki, sitäkö
että sade kastelee maata,
ikävääsikö mietit?
Vaiko sitä, että portti aukeaisi
ja saisit kiirehtiä pois pitkin sateen kostuttamaa tietä?

Vai etkö mieti mitään?
Olet siinä kuin maa,
harmaa, alakuloinen
sateisena päivänä.

ERÄS VANKI KERTOO

Oli ilta ja tansseissa haitari soi,
kun sattuma hänet tielleni toi.

Me kuljimme kotiin metsäteitä.
Oli tähdet ja kuu niin lähellä meitä.

Ja seuraavan päivän tehtaassa lauloi,
koneet nimeään kehräten lauloi.

Minä rakastin häntä, sanat ei riitä
nämä köyhät, kertoa toisille siitä.

Hänet omaksi sain. Tein kaiken varmaan
mitä mies voi tehdä puolesta armaan.

Mutta kerran, muistan sen illan aina
— oli taivas ja maa veren juovikkaina —

Tulin tanssipaikkaan ja syrjätieltä
hänet toisen sylistä löysin sieltä.

Veri salpasi paksuna suonet multa,
repes aivoni myrskyten tuskaa, tulta.

Minä tempaisin puukkoni, jumal'auta,
minut linna sai, sen toisen hauta.

HAVAHDUIN

Ajatukseni
ja tunteeni
havahtuivat,
silmäni näkeviksi,
korvani kuuleviksi
havahtuivat.
Tuolla, kivenheiton päässä
kevät nauravana.
Iltasoiton aikaan
auringon kulta ristikoissa,
aamuhuudon aikaan
päivänkoiton helmiäinen ikkunassa.
Silmäni avoimiksi,
korvani kuuleviksi
havahtuivat.
Kivenheiton päässä lasten huudot
porttien ulkopuolella,
kivenheiton päässä elämä
kaduilla, toreilla, puistoissa.
Silmäni näkeviksi,
korvani kuuleviksi
havahtuivat,

ajatus ja tunne
havahtuivat.
Kirous!
Sokea tahtoisin olla, kuuro,
mykkyys sydämessä syvä
kuin hauta
kuin muurien kivet.

TOVERIT, ONKO LEIPÄÄ?

Naputus morseaakkosien hiljainen:
"Toverit, onko leipää! Nälkä on.
Pilli murikasta maksetaan! [1]
Pian vastatkaa! On nälkä!

Raossa ristikon on onki.
Lanka siihen heitä.
Pois vartija jo kierrokselleen meni.
Vastatkaa! On nälkä! Nälkä!"

Naputus kiihtyy. Ulvoen se toistaa
selli sellin jälkeen viestiään:
"Toverit, onko leipää?
Pian vastatkaa! On nälkä! Nälkä!"

POLTIN PILLIÄ JA MIETIN

Poltin pilliä ja mietin
miksi huumorin hengetär
ja satiirin pukinjalkainen paholainen
niin harvoin vierailevat sellissäni.

1 Pilli — ohut kierretty savuke.
Murikka — leipäpala, jonka vanki saa aamuisin.
Onki — keppi, joka työnnetään ristikon raosta ulos ja johon toisen sellin ikkunasta heitetään painolla varustettu lanka. Näin saadaan yhteys sellien välille.

Syitä on paljon: ensinnäkin
on kaiken ympärillä korkea ja kylmä muuri,
toiseksi on matkalla tänne
pujahdettava kymmenien ilmeettömien vartijoiden ohi
ja kolmanneksi, jos onnistuisikin sivuuttamaan heidät,
olisi samalla sivuutettava liian monta sellin ovea,
se merkitsee: liian monta kovaa kohtaloa,
liian vähän iloa, valoa, toivoa, vapautta.
Ennen kuin on perillä
on hymy hyytynyt
ja virnuilu muuttunut julmaksi irvistykseksi.

KUINKA SUURI ON ERO?

Kuinka suuri on ero
vartijan ja minun välillä?
Hän on oven tuolla puolen
minä tällä puolen.
Minä kävelen viisi askelta
saavuttaakseni sellini toisen seinän,
hän kävelee viisi kadun väliä
saapuakseen kotiinsa.
Aamulla hän tulee takaisin.
Hänen kasvonsa ovat synkät ja epäluuloiset.
Ne ovat vangin kasvot.

UNTA

Unta, kuorsausta.
Sellit nukkuvat.
Suurvaras Korpi nukkuu,
murhaaja Kainulainen nukkuu.
Unen laajassa, lämpöisessä sylissä
nukkuvat kaikki näpistelijät,
pahoinpitelijät, lapsenraiskaajat
ja sotilaskarkurit.

Uni on unohdus ja lohtu:
nälän hiiri ei nakerra vatsassa,
ikävän toukka ei kalva sydämessä,
omantunnon mato ei pure.

Nuku hyvin linna, muureinesi.

PAKETTIPÄIVÄ

Tuli paketti tänään,
vatsani pullottaa
ja hellitän vyötä.
Jossakin seinien takana
laulaa vanki unohdukseen nälkäänsä.
Tekopyhä moralisti minussa kysyy:
Eikö ole väärin, että minun vatsani on täysi?
Vastaan: Ei, vääryys on siinä
että niin monen vatsa täällä on tyhjä.
Äläkä teeskentele, lisään moralistille ilkeästi:
tällaisena päivänä
pitäisi koko vankilan ähkiä tyytyväisyydestä.

KAKSI YSTÄVÄÄ

Minulla on kaksi uskollista ystävää,
Ikävä ja Toivo.

Ikävä astuu selliini ja istuutuu pöydän ääreen
kuin körttiukko kirkonpenkkiin.
Se katselee minua vetisillä silmillään,
ei puhu mitään, katsoo vain.
Minä katselen sitä, tuijotan, tuijotan.
Niin kulutamme aikaamme, Ikävä ja minä.

Toivo on nuorempi Ikävää.
Se livahtaa sellin ovesta sisään kuin varkain.
Se hymyilee, ei ole aluksi huomaavinaan minua,
hymyilee vain,
nuuskii nurkkia ja hyräilee itsekseen.

Sitten se äkkiä hypähtää pöytäni reunalle,
heilauttaa kukonsulkatöyhtöistä hattuaan
ja huudahtaa: Älä huoli, ensi kesänä varmaan
kuuntelet lintujen laulua Alppilan terassilla
ja viimeistä iskusäveluutuutta elokuvasta
"Liput liehuvat voittajille".

KOHTAAMINEN

(Raoul Palmgrenille
Turun Lääninvankilassa 13. 6. 1942)

Kun kuulin nimeäni kuiskattavan
ja käännyin, sinut käytävällä näin.
Ja kalvaan muotos nähden mykäks jäin.

— Sain neljä vuotta.
— Samoin minä, veli.
Mut riemu silmissämme välähteli:

Ei hätää mitään,
pieni matka vain.
Sun nähdessäni uutta voimaa sain.

Vain hetki kärsimystä,
läpi muurien
käteemme tarttuu käsi vapauden.

MYÖS TÄÄLLÄ ON RINTAMA

Myös täällä on rintama.
Raudan, kiven, teräksen sulkurengas
saartaa meidät.
Syytöksien projektiilit räjähtelevät,
lakipykälien miinat jymisevät.

Myös täällä on rintama.
Voiton päivä
on palkitseva lujuutesi
sotilas.

IV Mietin ja rakastin

YLPEYS

Kirjoitin runon eräänä aamuna.
Se oli syvä ja vavahduttava kuin meri,
jokainen sana ja ajatus siinä
oli horjumattomasti ankkuroitu sen syvyyksiin.

Punnitsin runoani ja totesin sen hyväksi,
en voinut lisätä siihen mitään
enkä poistaa mitään.
Ja silloin meni ylpeyden saatana minuun
ja minä kuiskasin itselleni:
Jo tämän vuoksi yksin
on nimesi säilyvä kuolemattomana.

SOTAKESÄNÄ NÄIN

Sotakesänä
                katselin sellini ikkunasta.
Näin punakukkaisen huivin
                kukkivan tuomen alla
                muurin ulkopuolella,
näin vilahduksen kasvoista,
                ne katsoivat johonkin etäisyyteen,
                ohi, yli,
näin kädet, jotka lepäsivät sylissä
                tuomenkukkaa hypistellen,
näin nilkan ja kengän, valkoisen sannikkaan
                tien hiekkaa vasten,
ja kaikki ne:
                huivi
                    kasvot
                        kädet
                            kenkä

odottivat tulevaksi jotain,
tapahtuvaksi jotain
— sotakesänä.

JOKAISELLA ON LÄÄKE

Heillä on jokaisella lääke
minua varten.
Eräs kirjoittaa: hymyile,
toinen sanoo: ole viisas,
kolmas kehoittaa: tahdo.

Minä hymyilen
minä etsin viisautta kirjoista
minä tahdon.
Ja kaikki on itse asiassa samaa:
        tahdon
            tahdon
                tahdon!

Kaikki on samaa:
muurit
        salvat
            viisaus
                tahto,
kaikki on samaa.

Siinä minulla lääke!

KIRJE

Sain sanotuksi jotain,
ilmaistuksi, että olen reipas,
että minulta ei puutu mitään
ei ainakaan paljoa . . .

Mutta en kuitenkaan ole tyytyväinen.
Jäi sanomatta jotain, rakkaudesta esimerkiksi,
miten tärkeätä se on.
Ja vieläkin jotain,
jotain tämän hetken tärkeimmästä kysymyksestä.

Mutta mikä onkaan tämän hetken tärkein kysymys?
En osaa sitä sanoa.

VAIMONI ON TULLUT
(päiväkirjastani)

Odota, sivu,
myös minä odotan.

Olen ajanut partani
ja vaihtanut puhtaan nenäliinan
puseron rintataskuun.
Sieluni portaat olen lakaissut
ja ajatuksieni kynnyksen puhdistanut.
Odottakaamme, sivuni,
illan tultua tiedämme
pettymyskö, riemun siipi,
onniko
luonamme kävi.

Hän tuli,
hän on mennyt jälleen.
Se ei ollut riemu,
se ei ollut onni,
se oli enemmän:
rakastettuni.

Kaksin olemme taas,
sivuni ja minä.
Ja kolmantena pöydässämme
sinisten silmien muisto.

HELMISILTA

Värit kevään,
silmäteriin syöpykää.
Jo kevätviestin toukopääsky lennättää
Nyt kaikki mitä on, se ota vastaan.
Voi viime kevät olla tää.

Pilvet taivaan
kuin purjeet uivat purppurassa illan.
Jo niiden alta löysin holvit, sillan
sun luokses, armas, käydä rakastain.

Soi laulu linnun
kuin helmipyörre iltaan toukokuun.
Pois vankilani unhoitan ja pahan muun
ja laulan itse pakahtuvin rinnoin.
Vain kuolo sulkee rakastavan suun.

V Kotkan ja huuhkajan lauluja

YÖLAULU

Perhossilkkisulka
kotkansiiveksi päriseväksi muuttui.
Satakielilaulu
huuhkajan huudoksi yössä:
yö on
yö on
ohi päivälaulun aika!

Rohkeutta, muusat,
lintuni.
Kotkan ja huuhkajan tiet
ovat yöhön ristityt.

(1941)

RUNOILIJAN LEPOPÄIVÄ

Nyt lyyra lepää, harppu odottaa.
Kas sodan leiritulet leimuaa
ja laulun vuoro tykinsuiden on.

Myös minä lepään väsyneenä hetken vain,
jo siihen muusaltani luvan sain,
työ tehty painaa otsaa kummankin.

Työ tehty: lauluillamme toitotimme
kuin torvi vaaraa, yötä ennustimme.
Nyt laulakoon ken silloin vaiti oli.

Nyt hetken lepään,
jälleen noustakseni,
kun päättyneet on veripäivät, kuut
ja kyllin puhuneet on tykinsuut
ja nousee lippu sirpin, moukarin.

(1941)

VAIN YHTÄ TOIVOIN SILLOIN

(Tiedon tultua norjalaisten vastarintamiesten teloituksesta 1942)

Vain yhtä toivoin silloin:
puu olla, kivi, oksa käyristynyt
ja hiljaisena maata liikkumatta,
pois unohtaen taakan olla ihminen.
Taas tuhansin kai eilen miestä, naista kaatui
ja tuhansin taas tänään.
Ei tahtoneet he kuolla aikaan parhaimpaansa,
ei maaksi tulla kädet työtä rakastavat,
ei sammua pois silmät jotka lumottuina
valoa Linnunradan seuras tähtiöinä,
sen kaarta myöten kotiin kaivaten.
En nähdä voi näin kauhistavaa Kuolemaa.

Vain kyltymystä tunsin inhan syvää,
sydäntä hyydyttävää vereen, raunioihin.
Pois käännyin niistä, ihmisistä pois,
pois konetuliase-verenjuojaihmisistä.
He tulikaasuihinsa revetköön
ja rauta
luunsa
syököön.

Pois tahdoin,
täältä
pois.

Vaan pääse en,
ei pakotietä.
Silmiin katson
hävitystä vain,
minuun,
silmin teloitettujen
se katsoo
vaatien.

Salama taivaan
käteen antakaa
ja toiseen
pilvivuorihekatombein paino jylhä.
Ne maahan syöksen,
alleen muserran
teräksen, raudan hirmuvallan verisen,
sinua, ihmiskunta,
raatelevan.

Salama taivaan
käteen antakaa,
tuskan vuoksi
sydäntäni kouristavan,
salama taivaan,
pilvivuori-hekatombein paino.
Tai reväistä mun täytyy sydän rinnastain,
sen veri verees,
ihmiskunta,
vuodattaa.

SUURI SUU . . .

Me tukehdumme rajoihimme,
Suuri Suu huusi,
enemmän tilaa
ilmaa
valtaa,
voimaa!

Suuri Suu käski:
tehtaat alkoivat ulvoa,
ne oksensivat kidastaan
tankkeja
tykkejä
lentokoneita
ammuksia.

Suuri Suu komensi: mars, eteenpäin!
Ja maailma muuttui
veren ja järjettömyyden helvetiksi.

...JA TOTUUKSISTA YKSINKERTAISIN

Mutta jossain tekivät ihmisaivot
ihmistahto työtään

jossain lähestyi
ihmisen ja elämän rakastaja
totuuksista yksinkertaisinta:

kyntää syvemmälle
kylvää laajemmalle.

Työ luo elämää:
viljapeltoja kesätuulten sylissä,
vauhtipyöriä tehdassalien avaruudessa.

Työ luo elämää,
myötätunto
tekee sen arvokkaaksi.

NÄETTEKÖ TULEVAISUUTEEN?

1
Näettekö tulevaisuuteen?
Minä näen.
Se on toivon kansoittama,

ei mitään muuta kuin toivoa
ja unennäköjä.

Merkillinen
on tulevaisuuden ranta:
toivolla ja unilla
on siellä ikuiset muistomerkit.

2
Tulevaisuuteen
mielikuvat,
veren huuruista tulevaisuuteen.
Tahto nousee raunioista merkillinen,
tahto katsoa totuutta silmiin.

Hämmästyttääkö sen yksinkertaisuus teitä:
ei ole muuta suurta kuin rakentaa ja tehdä työtä,
rakentaa
ja oppia rakastamaan.

JOSSAKIN VALKENEVAT LUUT

Mantereiden yli vyöryi teräksen laava.
Taivaankuvan korkeudesta sinkosivat kuoleman salamat.
Raskas oli sotamiesten laulu
ja vaimojen valitus.

Suritko sydän, kauhistuitko?
Katselin marssivien miesten rivejä
sotavaunujen rautavirran vyöryntää.
Menemme tekemään työmme, sanoivat sotilaat,
menemme tekemään työmme,
irvistivät sotavaunujen tykinsuut.

Jossain valkenevat luut
— elämä jatkuu.
Jossain ruostuvat tykit.

Mies hioo viikatetta,
äiti laulaa lapselleen.

HAUTALAULU

Tyytyväisinä levätkää,
teitte työnne hyvin.
Tyytyväisinä levätkää.

Silmän kantamattomiin kaivoitte ojia,
katsokaa, pellot hyötyvät niistä,
kantavat hyvän sadon.

Tätä maata rakensitte,
se oli korpi kun synnyitte.
Nyt nousevat tehtaat maasta.

Rakensitte rautateitä, kaupungit kohosivat.
Ette osanneet kirjoittaa,
mutta työnne kirjoitti tuhannet historian lehdet.

Olitte poikia ja tyttäriä, isiä ja äitejä,
ylpeinä kantavat poikanne ja tyttärenne nimeään.
He jatkavat työtä siitä mihin te lopetitte.

Kerran valkenee hautojenne yllä päivä, josta sanotaan:
tämä on teidän: isien ja äitien kunnian päivä,
poikien ja tyttärien kunnian päivä.

Varmaan pystytetään silloin kivi haudallenne.
"Tässä he lepäävät", kirjoitetaan kiveen.
"He tekivät työnsä hyvin, kunnia heille".

Ja teidän historianne kirjoitetaan kiveen,
ojurien ja kuokkurien historia, kaikkien
jotka otsa hiessä työtä tekivät.

Se ei ole kuninkaiden, ei sotaisten sankarien historia,
se on teidän historianne, työtätekevän kansan
joka maailmoita hiljaisuudessa rakensi.

Se päivä on oleva teidän voittonne,
teidän kunnianne päivä,
kukkikoon puut silloin haudoillanne.

Kukkikoon puut,
kaikukoon laulut.
Unenne rauha on ikuinen.

TOINEN HAUTALAULU

Minä tein työni hyvin,
en pyrkinyt valtaan,
en ahnehtinut omaisuutta.

Eräänä aamuna kaaduin paikalleni,
en enää muista missä,
barrikaadeillako,
laboratoriossa,
työhuoneen hiljaisessa hämärässä?

Nyt on ohi kaikki se,
on alkanut uusi.
Puiden juuret kasvoivat sieraimistani sisään,
muurahaiset tekivät pesänsä silmieni kuoppiin,
multa juotti kukkia mehuillani.

Olen muuttunut maaksi.
Sylini on hauta ja kehto.
Sylini synnyttää, sylini ruokkii,
minusta kasvava on minussa.

LAULUT

Kuulkaa lauluni, kumisevista teräskielistä kirvoitettu,
kuulkaa se tulevien vuosien kynnyksellä,
yhtykää lauluuni omin sanoinenne, tuhansin äänin.

Peltomiehet,
laulakaa rakkaudesta auraan ja maahan,
kylvöpäivien hedelmällisestä uurastuksesta,
elopäivien aurinkoisesta voimasta,
jyvän ihmeestä laulakaa,
ihmiskäsien ikuisesta uskollisuudesta.

Rakentajat,
laulakaa laulunne huojuvilla telineillä,
laulakaa se korvissanne humisevan tuulen sävelin,
laulakaa rakentamisen iloisesta rytmistä,
jalkojenne alla maassa kohisevan elämän voimasta.

Tehtaiden miehet,
raudan mustakyntiset, kovat miehet,
laulakaa sulan malmin väreissä hehkuva laulu,
laulu taisteluista itsepintaista ainetta vastaan,
työn voitoista,
vuosien piiristä vuosien piiriin kasvavista.

Työntekijät kaikki,
metsissä, merillä,
kaivoksissa, kaupungeissa,
laulakaa oma laulunne, polttava
sydämiin syöpyvä laulu,
tekojen siemeniä sanoissaan kantava.

Naiset, kohotkoon laulunne
kuin kyyhkyt kesäillan sineen.
Miehet, kohotkoon laulunne
kuten kotka kohoaa
taivaiden pilarit ylpeästi ylittäen.

Olkoon sananne kuin taivaan rannalla nousevat pilvet,
kuin salama, kuin ukkosen jyrinä.
Olkoon sananne virkistävät ja vavahduttavat,
kuin auringonpaiste myrskyn jälkeen,
kuin puiden, ruohon, metsien hiljainen ilo

kesäillan hämyn sulkiessa ne syliinsä.
Olkoon sananne sydämien, ajatusten,
ihmistekojen multaan kylvetty siemen,
kasvakoon sanoistanne ajatukset kuin virrat,
ajatuksistanne teot kuin vuoret.
Kohotkoon tekonne merkkitulina tulevaan viitaten.
Palakoon ne sammumatta, uupumatta,
valaiskoon tietänne tuleviin aikoihin,
vuosien piiristä vuosien piiriin,
elämän piirissä
loppumattomiin!

Kuokkija ja vaakalintu
1950

van Eyckin laulain enkelit
ja hehkullaan kaikk' Rubensit
meit kutsuu taiteen tarhoihin.
sen hekkumaan ja harhoihin.

Mut Majakovski karjahtaa:
Ei riitä yksin rakastaa!
Kun kutsuu Vallankumous,
pois jääköön napaan tuijotus.

Picasson lailla suututtaa
saa tomppeleita tauluillaan,
jos tietää mitä tarkoittaa
ja taiteen teitä kartoittaa.

Villon'in muinoin lauloi suu
ja palkka oli hirsipuu.
Jos minne johtaa taiteen tie,
niin korkealle aina vie.

Jos joskus sua uuvuttaa,
niin muista Dante vaivoissaan.
On taiteen laita aina niin,
saat astua myös helvettiin.

Jos seuraa ylösnousemus
sen jälkeen, taitees kirkastus,
sen palkakseen saa, taiteessaan
jos tinkinyt ei milloinkaan.

KUULIN KERRAN VANHAN LAULUN

Kuulin kerran vanhan laulun
ikivanhan laulajan.
Paikalleni jähmettyen sitä kuuntelin,
niin kuin poikasena joskus metsän kohinasta
siitä lumouduin,
niin kuin kehtolaulun kauneudesta lumoutuu.

Kaikui ikivanha laulu
ikivanhan laulajan.
Taivaat kerallani pysähtyen
sitä kuunteli,
yöt ja tähdet kuunteli,
linnut lennossansa pysähtyen kuunteli,

levittivät samettinsa auki yöt,
tähdet sineen sousi,
levittivät päivät kultakankaitaan,
kukat maasta nousi.

Kaikui ikivanha laulu kauneuden.

HALUSIN YKSIN OLLA

Halusin yksin olla;
simpukan lailla huminaani kuunnella.
Halusin uneksia;
tähden lailla toisiin tähtiin kaivata.

Menin meren rannalle syysiltana.
Meri pilville valitti:

kesää, kaarnaveneitä,
lasten ääniä rannoillani kaipaan.

Menin tunturin laelle talviyönä.
Tunturi yölle kuiskasi:
peippoa pesäänsä louhikossa,
ihmisiä iltanuotioilla kaipaan.

Tulin takaisin ja kerroin tämän eräälle
joka yksinäisyyttä ylisti.

ON SANOTTU

On sanottu: soitto on suruista tehty,
murehesta muovaeltu.
On sanottu: minulla on ystävä,
mutta surullani ei ole ystävää.

Missä miehet murehtivat, siellä ja siinä
voimme kohtaloksi nimetyn nähdä,
missä naiset huokaavat, siinä nähdä elämän.

On sanottu suru, murhe.
Niistä kasvaa lohtu,
viisaus, laulu.

SISYPHOKSEN TYYDYTYS

Kiviäni vyörytin, kiviäni vyörytin,
huipuille huipuille.
Kiviäni kirosin, kiviäni kirosin,
kiviin käteni verille hiertyi.

Mutta vavahti kalliot
kun kivestä käteni hellitin,
kumisi seinämät vuoren
kun käteni hellitin.

Ryskyen, ryskyen
kiveni rotkoissa vyöryi,
pauhaten, pauhaten
kaiku huipuilta huipuille kiiri.

Ihmiset laaksoissa säikkyi,
he nostivat päänsä ja kysyivät kuka,
hahmoni valtavan
huipulla nähden.

SANOJA

Sanoja myrskyssä ajelehtivien
suunnasta puhua,
sanoja onnettomuuteen syöstyjen
onnea selittää,
sanoja ennustajien erehtyä
ja rakkauteen luotujen
rakkautensa nimessä väärin vannoa.

Sanoja on paljon,
mutta vain yksi kutakin
itsensä oikein ilmaista.

SUSIRUNOILIJA LAULAA NUOREMMILLEEN

Oi nuoret, sanani kuulkaa,
suden ruokaa syönyt teille puhuu.
Ketut vaikenevat, oi nuoret, susien laulaessa,
kanavarkaat koloihinsa hiipii.

Sinivuokon kevätlehdossa laulavan kuulin, oi nuoret,
kämmekän kuusikossa, kevätkoivun mäenrinteessä.
Niiltä sanattoman sielun lauluuni sieppasin,
niiltä tekin lauluihinne sielu siepatkaa, oi nuoret.
Kevätlehdossa kevätaikaan laulun taito oppikaa.

Linnuilta laulun taito oppikaa, oi nuoret.
Ei variksilta ei — kvaa kvaa ei laulua ole.
Ei huuhkajilta ei — hu huu on vain kirjaviisaan tekosyvä
joiku.
Kottaraisen kouluun menkää, taitavimman kaikista
laulujen sommittelijoista,
satakielen kouluun, hienostuneimman kaikista aarian
taitajista.
Linnuilta laulun taito oppikaa, oi nuoret.

Kuuta vihdoin kuunnelkaa, oi nuoret,
mestari kuulta laulun taito oppikaa.
Kuu tunturin hartioille elokuun viinistä juopuneena nousee,
kuu siellä kultaisen soittimensa virittää,
kuu taivaan tähtikirjailtuun pielukseen nojautuu,
kuu hymyilee, silmää iskee
ja soittimensa hopeakieliä näppäillen
sanattoman laulun aloittaa.
Kuuta silloin kuunnelkaa, ei korvin vaan silmin,
kuuta kuunnelkaa, ei aistein vaan vaistoin.
Kuun laulu silloin sydämeenne tunkee,
kuun laulu silloin villinä veressänne värähtää,
oi nuoret!

Tammikuu saapuu ja pakkaset tulevat,
tammiyö ikäväänsä itkee ja revontulet kiukkuaan sähisevät,
kuun laulu silloin sydämeenne eläväksi havaa,
kuun laulu veressänne vaistojen portit avaa,
kuun lailla silloin tunturin hartioille kiivetkää,
kuuta kohti kuononne ojentakaa,
kuulle laulunne virittäkää, elokuun viinistä juopunut
tammiyö julmana takaisin antakaa!
Susirunoilijoita silloin olette,
karmeasti kuoronne revontulten tanssiessa kaikuu.

Runon ymmärtäjät silloin vavahtavat,
runon selittäjät hetkeksi selittämästä lakkaavat.

NÄINKIN

Otti hienon sahanterän
runoilija,
kuumeiseen
työhön ryhtyi
sahaten
sahaten
sahaten
kansan kielen emäpuusta
sanoja kuin norsunluusta,
sanaryhmiä eikä tyhmiä:
rakastaa . . . isänmaa
poikas saa . . . ponnistaa.

Syntyipä
syntyi niin
muusillinen runo-
pimputus
taivaallinen rimputus:
ponnistaa . . . poikas saa
rakastaa . . . isänmaa.

Apurahan runoilija
pian saa.

KOETTELEMUS

Tuskani oli suuri
ja minun teki mieleni rukoilla.

Mutta taivaanpojan lipunkantajien,
huokealla pelastuneiden,

halleluja-huudot pelästyttivät minut:
niinkö helppoa, ajattelin, niinkö helppoa
kaikki olisi?
Ja minä parkasin sieluni sisimmässä: ei,
tähän kylpyyn en astu
tämä neulansilmä ei ole
minua varten!

Ja kaikenkieltäjien kuninkaalliset luut
helähtivät iloisesti tomussa
missä olivat vuosituhansia maanneet.
Ne puhkesivat puhumaan isoisäni,
verkonpaikkaajan suulla:
vain nuori hauki löytää
kohtalonsa
ensimmäisessä silmukassa.

Silmiäni siristäen
lähdin etsimään
korkeampia jumalia.

HARTAUSHETKI

Kohota kätesi —
kas niin!
Luo katseesi
ikkunan lasissa olevaan pilkkuun —
juuri niin!
Tuijota sitä kiinteästi
ja hengitä hetki syvään —
kas niin!

Tunnet
miten näkymätön voima valtaa sinut,
saat kuin siivet,
katoaa raskaus, aine

hiukenet
liukenet...

voima työntää sinut ulos ikkunasta,
kohottaa sinut kohti taivaita
— puiden latvojen kadotessa
käy humahdus lävitsesi — ja

kuin rakettitykillä
ammutaan sinut kohti
korkeampia korkeuksia...

Mutta seis, ei kuitenkaan
Jumalan luo — tämä ei ole
mikään seikkailu, tämä on
säännönmukainen hartaushetki.

Siis laskeudu,
varovasti
(kaikki hengen laskuvarjojääkärien
jo ennen Kristusta oppimat säännöt
huomioon ottaen)
kas niin!
varo!
(ilmakuoppia kirkontornien vaiheilla)
selviydyit!
Ohimenevä ilkeä tunne sydänalassa
tuttuja seutuja lähestyttäessä —
ohi sekin!
Sitten maa,
kas niin!
jalat turvallisesti kamaralla.

Laske kätesi
ja irroita katseesi ikkunan pilkusta.
rentoudu —
löydät itsesi tuoliltasi jälleen.
(sisimpäsi kuiskaa: Työhösi siitä!)

Tottelet
kuin pieni koira.

KOMITEATYÖMIETINTÖ

Oletteko nähnyt kinkun
ruokakomeron hiljaisessa hämärässä?
Juuri niin he istuvat,
arvokkaina istuvat.

Oletteko nähnyt saumoistaan tihkuvan
oluttynnörin?
Juuri niin he hikoilevat,
ajatuksia hikoilevat.

Ristivetoko huokasi
arkistokellarin hämärässä?
Tuuliko narisutti vastakkain
kuivuneen puun oksia?

Juuri niin he narisevat,
toisillensa narisevat:
— Herra puheenjohtaja,
ehdotan . . .
— Mielestäni
miettikäämme,
kuka päätään seinään lyömään hätäilyllä.
— Miettikäämme, miettikäämme!

Teki toukka pesän
kaksituhatkaksisataakaksitoista sivulle
perusohjemuutosmietintöjen kirjassa.

Herrat keskustelevat:

— Tytär naitettiin.
— Poika virkaan pääsi.
— Raukaisee . . .
— Herra puheenjohtaja,
mielestäni . . .
— Miettikäämme, miettikäämme!

Pääsi toukka pykälään
viisituhatviisisataaviisitoista.
Siihen kuoli ikävään.

TULIN PIKKUKAUPUNKIIN

Sinua tervehdin,
niin tuttu olet mulle,
vaik olen poika suuren kaupungin.
Oi terve, kauppatori, autio näin ilta-aikaan.
En kiellä, että on kuin tuntisin
sun äärelläsi kammottavaa torikauhua,
perua veressäin kai talonpoika esi-isiltäin,
kun saloiltansa tänne saapuneina
he joutuivat piirissäsi porvareittes kynimiksi.

Oi kadut hiljaiset, myös terve teille,
ja terve myöskin teille, kirkko, seurahuone
ja valopiiri houkuttava sen.
Sen kehään astuen
käyn ovipäädyn lyhdyn alta sisään.
Punainen tuttu kaislamatto eteisessä tervehtii
ja palmu, WC:n ovi, hymy vahtimestarin.

Käyn ruokasaliin.
Terve, tukkukauppiaat
ja johtajat ja isot isännät.
Nenänne punerrus ja pussit silmäin alla,
pahemmiks käyneet viime näkemän,
rumia kertoo kabinettisynneistänne.
Ja terve, portto ikäloppu nurkkapöydässäsi!
Parempain markkinainko toivo yhä
saa sinut tänne Helsingistä matkaamaan:
Ja terve, valju rautakauppa-apulainen nurkassasi,
alemmuustunteesiko sinut yhä sinne piiloon ahdistaa?
Ja terve, neiti tarjoilija, Irkku-Mirkku-kullanlirkku!
Yhäti juomarahahymysi on säilynyt
ja poves kukkeus, tyynyin kannateltu.

Ei, älä pelkää,
pöydän jalan takaa
reisiäs en kopeloi.
Sen huvin jätän autokauppiaille.

Juon totin, syön.
Ja aikaan kahvin, konjakin,
etäällä kuulen raatihuoneen kellon lyövän yhtätoista.
Lomitse pöytäin, vishyveden maksettuaan,
arasti hiipii ulos rautakauppa-apulainen,
ja portto saalistavan katseen ympärilleen luo.
Mut takaa kabinettiovien
kohoaa poristen ja keinuin, kaikuin
käheät äänet johtajien, isäntäin.
Ikuisen sama siellä itsekehun hyrinä,
ikuisen sama Hamlet-juoppous teatterinjohtajan
ja rahamassileventely halkokauppiaan.

Ikuisen samaa kaikki.
Kaduilla hiljaisilla
talot uneksii.
Takana seinäin vuoteissaan
unta syvää, hyvää
nukkuu porvarit ja karvarit,
suutari ja kelloseppä,
kaik mestarit ja pikkukauppiaat
kupeella eukon siveellisen, äreän.

Kai kohta, pikkukaupunki,
lyö raatihuoneen kello kaksitoista.

Minua värisyttää,
mikä lienee tullut?
Hapuillen etsii mielikuvat kiinnekohtaa.

Kuin elotulen leimahduksen vihdoin löydän sen,
se kuinka mieleen tulikaan? —
Talossa tuolla jossain, huoneessaan
unetta valvoo sydän kipeä.
Se nyyhkyttää, se nyyhkyttää,
se sydän nuoren neidon, aivan nuoren on.
Se odottaa, se odottaa
ett saapuis huomenissa jo

mies ratsullaan
— se partateräkauppamatkustaja —
pois täältä vieden.

Voi romantiikkaa
aina toistuvaa,
voi tuskaa
aina toistuvaa.
On jossain tuolla valveilla myös, tiedän sen,
joku nuorukainen.
Hän kiroaa, hän kiroaa,
kuin vanki vankilaansa kiroaa
elämää pikkukaupungin.

Maksoin, nousin,
huoneeseeni sulkeuduin.
Löi raatihuoneen kello kaksitoista.
En unta saada voinut.

ISÄNMAALLISEN TOIMINNAN PÄIVÄ

Kuulin ministerin puhuvan
(oman puolueen miehiä,
hieman lihavahko)
siitä miten on ollut vaikeaa
ja miten edelleen on vaikeaa,
mutta miten kaikki tulee hyväksi,
kunhan vielä hiukan . . .

Kuulin vastapuolen päämiehen puhuvan
(rikkaiden puolueesta, huomasihan sen
vaikkei vatsaa ollutkaan),
puhuvan miten silloin oli hyvä kun me
ja miten nyt on vaikeaa kun he
ja miten edelleenkin tulee olemaan vaikeata

ellette te . . .
on m e i d ä n vuoro nyt, hän jyrisi,
ei enää h e i d ä n, hän hyrisi.

Ja soihdut roihusivat heidän puhuessa
ja sanomalehdet toitottivat heidän puhuttua
ja radio toitotti: jos ja kun, kun ja jos . . .

Ja kansa kuunteli, joku murisikin hiukan.
Mutta yleensä kansa oli harras,
yleensä kansa ihmetteli.

Sillä oli isänmaallinen juhlapäivä,
siksi juuri liehuivat liput,
siksi juuri pärisivät rummut,
siksi juuri marssivat sotamiehet.

Mutta seuraavana päivänä äänestettiin
ja se oli eri leikkiä se:
kaikki olivat, niin, mitä olivatkaan?
Susi! ulvoi yksi. Sika! parkui toinen.
Roisto! karjui kolmas. — Varas! Murhamies! Susi!
Petturi! Konna! Koira! Roisto!

Se oli isänmaallisen toiminnan päivä.

KAKSI KYNTÄJÄÄ, KAKSI PELTOA NÄIN

Näin kyntäjän kyntävän
ja kuulin hänen kiroavan hevosilleen.
Tuuli ajoi harmailla hevosilla taivaan kuvussa.
Multa kääntyi mustina laineina kyntäjän auran tiellä.
Pilvet repeilivät vyörähdellen pilvihevosten harmailla
kupeilla.
Kaksi kyntäjää, kaksi peltoa näin.

LOKAKUU

Haukan varjo vainiolla häilähtää,
ruohomättään keltaan näätä piiloutuu,
peltohiiri pesässään uikuttaa.

Tiellä astuu kera Elämän
herra Kuolema.
Vanhat herrat haastelevat
Schopenhauerista.

SYYSHARMONIKKA

Mies näppäilee harmonikkaa.
jo kauan sitten kukkivat omenapuut,
kauan sitten tuomet.
Mies näppäilee harmonikkaa.

Mies näppäilee harmonikkaa.
Viisi kuusi keltaista lehteä
pihamaan koivussa keltaista lehteä.
Mies näppäilee harmonikkaa.

Mies näppäilee harmonikkaa.
Syyspilvet pihamaan yli uivat,
ensimmäiset syyspilvet pihamaan yli.
Mies näppäilee harmonikkaa.

Mies näppäilee harmonikkaa.
Keltaisen lehden tuuli koivusta tempaa,
Mies näppäilee harmonikkaa.
Syyspilvet, syksyn harmonikat, taivaalla soivat.

RUOHONKORSI ANTOI MINULLE LAULUN

Niin monta päivää sydämeni sairasti,
niin monta päivää nimetöntä janosi
ja oli tyytymätön, levoton.

> Näin ikkunalla kevätruusun kukassaan.
> Kuin puna nuoren neidon poskipäissä
> sädehti terälehdykät.
> Ne jotain antaa tahtoivat — vaan mitä,
> tiennyt en.

Taas monta päivää sydämeni sairasti
ja jotain nimetöntä janosi
tyytymätön oli, levoton.

> Näin kukkaan käyneen myöskin liljan ikkunalla.
> En untuvaista punaa ollut ennen nähnyt moista,
> en hymyilyä terälehtien.
> Ne jotain kuiskasi,
> en kuullut mitä.

Ja yhä sydän monta päivää sairasti,
nimetöntä janosi
ja tyytymätön oli, levoton.

Takana ruudun sitten, kaiken voittaen,
näin tuomen oksillansa ojentavan
valossa kukkiansa valkovaahtopäitä,
omasta tuoksustansa juopuneena.
Se luokseen kutsui — miksi
tiennyt en.

Pihalle astuin.
Kuuset kynnyksellä
kuin taivaan porraspuina maasta kohosi,
ja aidan luona koivut valkovarret
hymyili tuulen rintaan nojaten,
käsinä siunaavina oksat ojentui
ja suitsutuksen lailla latvat tuoksui, huojui.

Pois astuin tielle, pois,
pois polunpohjaa metsään hiljaiseen,
pois asumusten luota lintulehviköihin.
Sineä taivaan sielu ahnehti
ja päivänpaisteen pyörtänöitä silmät joi.

Kukahti käki, peippo tii tii lauloi
ja nurmi kutsui: istu, nukuttaa.
Ja ruohomättäikölle painoin pään ja suljin silmät,
ja silloin kuulin sen, näin, tajusin.
Se ruohonkorren suulla lauloi korvaani,
se, jota olin pitkät päivät kaivannut,
se, jonka vuoksi, tyytymätön, sairastin,
sen äänen kuulin . . .

Helähti horsman kukkanuija päivän lautaseen,
ruiskukan kilpeen iski siipi perhosen,
ja siitepöly lentoon nousi laulaen . . . niin,
laulaen
ikuisen täyttymyksen laulua.
Sitäkö etsin, sitä kaipasin?
Voi houkkaa, myötään laula viimeinkin!

Viritin laulun. Sanat metsä antoi,
sävelet kukkain tuoksu, tanssi perhosten.
Ja laulaessa tunsin kuin ois silkinpehmyt
sininen siipi lyönyt sydämeen,
pois sieltä tyhjät, pitkät päivät karkottain.
Sinulta, ruohonkorsi, laulun vihdoin sain.

JOKA HETKI JOSSAKIN

Joka hetkin jossain
aurinko
taivaalle nousee,
joka hetki jossain
kukkaniityt kesätuulessa,
joka hetki jossain
kultalinnut
oksilta oksille lentävät,
joka hetkin jossain
kevät

jossain
elämä kaunis.

KEVÄT

Kevät hypähti puun oksalle.
Silmut napsahtivat auki
katsellakseen kummaa.
Kevät lauloi niille laulun
ja ne rakastuivat kevääseen.

Mutta mitäpä kevät silmuista,
kaikki ovat rakastuneet kevääseen.
Kevät juoksi kedolle
ja sinkosi leivosen ilmaan

se kohosi, kohosi
liversi, liversi.

Kevät levitti kätensä
ja helminä ja hopealankoina
helisi laulu taivaalta
kevään käteen.

Etulinja

I KAMALA LAULU SODASTA JA SOTAMIEHISTÄ

Aamulla viiden aikaan
— etulinjassa hiljaista, pimeää —
katos kuulovartiosta mies.
Oli kuoppaan hän jättänyt kiväärinsä
ja kirjelipun lukkoon sen:
Hyvästi, toverini kuolemassa.
En enää kestä veljiäni surmaten.
Vei lumessa jäljet kohti
ei-kenenkään maata.

Kohos korsuista miesten laulu,
kuin koukkunokka, käyräkynsi musta lintu
aamun pakkaseen:
On kiväärimme sotahenttu meidän,
voi helvetti, niin luinen.
Sen lempi hyytävää,
sen rakkaus ei monikuinen.
Se sekunnissa synnyttää,
ruumiin synnyttää.

Eräs sotilas nuori
korsun ovella seisten
kovin vakavana kasvoiltaan
tuon laulun kuuli.
Mikä laulu, kamala laulu,
hän mietti sydän jähmeten.
Hän katsoi etulinjaan
ja taakseen metsään valkeaan.
Hän muisti kodin ja rakkaitaan.
Mikä laulu, kamala laulu.

Päivän tullen eteenpäin
marssi miehet, jälleen näin
laulaen, laulaen:
On kiväärimme sotahenttu meidän,
voi helvetti, niin luinen.
Sen lempi hyytävää,
sen rakkaus ei monikuinen.
Se sekunnissa synnyttää,
ruumiin synnyttää.

Oli marsittu viikkoja,
taistelu, peräännytty.
Revontulten säihkeessä ruumiit
hangelle jäätyi.
Eloon jääneet leiriin
suojaan mustien kuusten,
kitunuotion ääreen
haavoja nuollen päätyi.

— Tämä eikö jo lopu?
sai sanoiksi mies eräs siinä,
ja toinen:
— Jos tietäisi edes
miksi taistelemme.
Ja kolmas:
— Lupasivat
että hyökkää emme.
— Tämä riittää saa,
oli neljännen miehen mieli,
minä enää en astu askeltakaan!
— En myöskään minä.
— Ja minä.
Ja viimeinen lausui:
— En tiedä väärin, oikeinko,
mutta myöskin minulle riittää jo!

Mutta varjosta kuusten
astui upseeri siihen,

oli ilmeensä kova ja suu
ivan sanoja syyti:
— Kuka murisee,
sitä kuultu on viikosta viikkoon.
Nyt loppuu se tai tästä . . . näin!
Hän pistoolin suuntasi lähintä miestä päin:

— Kapinoitsijat, koirat,
nyt katsellaan
kuka kukin on.
Ylös! Pystyyn!
Marssia jatkavat
tuonne!
Ja kieltäytyvät, mars, koirat
tuonne! Mars nopeaan,
mars mars mars mars!

Oli ilme kasvoilla kyynillisin,
samoin takana seisovan vääpelin.
— Kas kolme heitä vaan.
— Takalinjoille, vääpeli,
teloitetaan!

Ja miehet marssi jällehen,
marssi kiroillen:
Minne heidät
sinne meidät,
kuoppaan yhteiseen.
Mars eteenpäin,
mars eteenpäin!
Sama helvetti
jäit tai marssit näin.

Ja kohos talvipakkaseen
kuin koukkunokka, käyräkynsi musta lintu
miesten laulu:
On kiväärimme sotahenttu meidän,
voi helvetti, niin luinen.

Sen lempi hyytävää,
sen rakkaus ei monikuinen.
Se sekunnissa synnyttää,
ruumiin synnyttää.

II LAULU PIENEN PIENISTÄ IHMISISTÄ

Mikä laulu, kamala laulu,
mutta rinnallaan jo toinen soi:

Leipä loppu . . . Lihaa!?
Kuka sitä on nähnyt
viikkokausiin!
— Mutta tiedättekö,
tuli Keinänen lomalle,
ja saksalainen sitä Keinäskää . . .
Ne illalla porraskäytävässä,
näin omin silmineni ihan.
Se Keinäselle kelpaa!

— Ja Lummin Jussi,
sinä, Lunkreenska, tiedät sen Lummin pojan,
tuli myöskin kotiin, joo-o!
Ruumisarkussa tuotiin,
ei tiedetä kuoliko miinaan, luotiin.
Oli arkun kannessa lappu:
ei avata saa.

Akat voivottaa:
— Lapsipahat.
— Huoltorahat.
— Invaliidiapurahat.
— Vuokrarahat.
— Lapsilapsipahat!

— Isää nähneet ei.
— Ja viisi päivää ennen kuolemaa

nuorin vielä isällensä
kirjeen postiin vei.
— Kuka kaikki jaksaa?
— Kuka kaikki maksaa?
— Mutta korttikansliassa
automaatit kyllä raksaa.

— Lehdet puhuu
että ensi vuonna
hyväksi taas kaikki saa,
että vihollisen meidän pojat
kyllä nujertaa.
— Hah hah haa,
siinä vasta propaganda kujertaa!

Tuli mustatakkinen
siihen herrasmies
ja kuunteli hetken.
— Kuka kiihottaa? hän äkkiä kysyi.
Kuka leivän puutteesta puhuu,
kuka ruumisarkuista julmia huhuu?
Kuka levittää myrkkyä, pilkkaa
i s ä n m a a t a m m e!? Ei!
Järjestyksen
me aikaan saatamme!

Hän viittasi miehelle takanaan:
— Etsivä, tuo nainen
pidättäkää,
tuo koukkuleukainen.
Hän on kätyri vihollisen!

Akat voivottaa:
— Jessus,
he mihin raastaa Lunkreenskaa?
— On hänellä kotona lapsipahat.
— Ja maksamattomat vuokrarahat.
— Voi, akkaparkoja meitä!

— Ja miehet vain marssii sotateitä.
— Kuka kaikki maksaa?
— Kuka kaikki jaksaa!?
(mutta korttikansliassa
automaatit raksaa raksaa).

Akat lähti kotiin.
Miehet marssi uusiin sotiin,
marssi kiroillen:
Sama heillä
on kuin meillä
vaiva yhteinen.
Täällä ehkä vain
useammin kuollaan,
siellä enemmän
itketään ja huollaan.

Eteenpäin,
mars, eteenpäin!
Sama helvetti
jäit tai marssit näin.

III LAULU VIHELTÄVÄSTÄ NUORUKAISESTA JA TEHTAAN TYÖMIEHESTÄ

Mutta kolmas laulu jo hiljaa soi:

Aamulla viiden aikaan
— oli kaduilla hiljaista, autiota —
tuli eräästä portista kadulle nuori mies
ja vihelteli hiljaa.
Hän katsoi oikealle, sitten vasemmalle
ja vihelteli hiljaa.
Hän kaivoi povestaan nipun lentolehtisiä
vihellellen hiljaa.
Hän liimasi ne maitokaupan oven pieleen rinnakkain
yhä vihellellen hiljaa.

Työn tehtyään
hän katosi kuin varjo
jälleen porttikäytävään
vihellellen hiljaa

Tuli ohitsekulkija ensimmäinen,
eräs työmies matkalla tehtaaseen,
näki lehtiset seinään liimatut
ja pysähtyi
ja kumartui
ja vannon,
kasvojen yli ui
kuin pilvi ilon ja epäilyn,
ja sitten
oikeni varsi.
Hän hymyili, vihelsi hiljaa.
Hän jatkoi matkaansa eteenpäin,
yhä vihellellen hiljaa.
Hän saapui työhönsä tehtaaseen
ja tovereilleen, ensin tapaamilleen,
hän lausui näin:

Nyt, luulen,
alkaa meidän vuoro,
meidän työ.
Nyt hetki sodan,
sortajien
kohta
lyö!

KOREALAISTYTÖN KUOLEMA

Minun paaluun sidotut käteni,
omenapuun oksien sukulaiset isäni pihamaalla,
värisevät tämän hetken hedelmän painoa.

Minun peitetyt silmäni,
mantelinkukkien sisaret sukuni puutarhoissa,
näkevät tulevaisuuteen:

Peittäkää silmiä, sitokaa käsiä,
tähdätkää kiväärinne minuun,
kansaa ette surmaa.

Minun huuleni, kirsikoiden verta
maani laaksoissa, kansani ikivanhaa verta,
hymyilevät.

Nauraisin ääneen
ellen pelkäisi rikkovani
tämän pyhän hetken hiljaisuutta.

PUNAINEN MÖKKI SINIJÄRVEN RANNALLA

Rakastan
punaista mökkiä sinijärven rannalla,
riippakoivua mökin edessä,
lasta mansikkaniityllä, naista
joka lasta luokseen huhuilee,
rakastan punaista mökkiä
sinijärven rannalla.

Mikä opettikaan minut sitä rakastamaan?
Nämä nälkänsä tulessa tuhkaksi palavat katseetko,
tämä kulu-pala-lyö-syö todellisuusko,
tämä viikkolehti-valhesilausko kaiken yllä,
tämä tyhjiin raukeava kaipausko
katujen kylmien lyhtyjen alla.

Kun tulen vanhaksi
enkä enää jaksa vihata,
varmaan menen silloin punaiseen mökkiin
sinijärven rannalla,
varmaan kerron teille silloin kodittomien kapinasta
suurissa, mustissa kaupungeissa.
Jos jaksatte kuunnella
näette liekin syttyvän
sammuneissa silmissäni.

KUOKKIJA JA VAAKALINTU

Kukkaako etsit vainiolta,
kauneutta,

siitä toisille kertoaksesi?
Olen multa ja kerron sinulle
kuokkijasta.

Olen kuokkija ja hänen vaimonsa,
olin kuokkija isäni jälkeen.
Sain kuokan ja käskyn: jatka,
tähän hän lopetti.

Kuokka heilui, kuokka löi,
hiki otsaa, selkää söi,
päiväkulta paistoi,
olkileivän maistoi
kuokkija, ja kuokka löi,
hiki otsaa, selkää söi.

Olin kuokkija, leivän vuoksi
kuokkaan kahlittu,
olin kuokkija, kuokan jyskeen vuoksi
kuulematta lintuja
kuokkamaan yllä,
siksi minusta ei tullut runoilijaa.

Olin kuokkija, hien vuoksi otsallani
näkemättä kukkien kauneutta
jotka kuokkani taittoi,
siksi minusta ei tullut maalaria.

Minusta tuli kuokkija
ja pelto sai minut,
minusta tuli kuningaskuokkija,
koska pelto ei ollut minun
ja olkileivän vuoksi
täytyi paljon kuokkia.
Minusta tuli kone, joka heiluttaa kuokkaa
voidakseen edelleen kuokkaa heiluttaa.
Minusta tuli kone, joka kerran pysähtyi,
kuten kaikki koneet
loppuun kuluttuaan kerran pysähtyvät.

Minusta tuli kuokka, joka heitettiin pois.
Minusta tuli multa, jota kuokin.

Oletko, runoilija,
eräs pojistani
tai joku poikani pojista?

Jos olet, kirjoita runo minusta,
kukkaa kauniimpi,
kauneutta merkitsevämpi,
jos se on elävä, se on sitä
jos minä elän siinä,
jos se on merkitsevä, se on sitä
jos minä saan siinä vapauteni,
saan elämän sanoakseni muille:
ihminen ei ole luotu vain raatamaan,
saan vapauden julistaakseni:
älkää kahlitko toisianne!

Saan runossasi, poikani
tai poikani poika,
kuulla linnun lentävän kuokkamaan yli,
kultalinnun kaunihimman,
vaakalinnun mahtavimman,
saan nähdä sen laskeutuvan
korkeimman kuusen latvukseen
kuokkamaan laidassa,
saan kuulla sen laulavan:
Nouskaa kuokkijat,
tämä on vapautenne:
Vaakalinnun laulu
kuokkamaan yllä!
Nouskaa kuokkijat:
maailman pellot ovat teidän!

MITÄ SANOISITTEKAAN?

Mitä sanoisittekaan jos olettaisimme,
ja miksi emme olettaisi
koska on syytä olettaa,
että on ihmisiä, suden kaltaisia
ja pahempia kuin sudet,
ja ihmisiä, käärmeen kaltaisia
ja pahempia kuin myrkkykäärmeet,
ja ihmisiä, haaskalinnun laisia,
pahempia kuin mitkään haaskalinnut.
Olettakaamme lisäksi, että on sumua sumua sumua
(olettakaamme se tietämättömyydeksi
tai miksi tahansa tilaksi jossa ihmiset
sokeina haparoivat),
olettakaamme vielä, että sumussa kalisevat sakset
ja oletamme siellä kerittävän lampaita.
Ja että emme erota susia lampaista, lampaita paimenista
ja että sumussa veisataan
(ikään kuin ikäloput, hampaattomat sudet
veisaisivat virsiä),
ja vaaditaan
(ikään kuin hyenat vaatisivat yleistä
yhtäläistä hyvää),
ja että itse seisotte siinä kaiken keskellä
kuin lapsi joka on eksynyt
tietämättä mihin mennä,
seisotte,
löytäen itsenne sopertamassa
loputtomasti, epätoivoisena,
läähättäen: ei, ei! riittää, riittää!
kunnes,
koska kukaan ei kuule ääntänne,
alatte ulvoa kuin koira isäntänsä haudalla
(aluksi uskoen sen olevan runoa),
alatte vavista mielettömästä kauhusta
(hetken kuvittelen sen olevan
dramaattisen eläytymiskyvyn voimaa itsessänne)

kunnes käsitätte vain pelkäävänne
ja alatte silmittömässä pelossanne
lyödä sokeasti oikealle ja vasemmalle,
solvaten kaikkea ja kaikkia
susiksi, käärmeiksi, sioiksi, riehuen
kunnes voimanne ehtyvät
ja kaadutte maahan huuto huulillanne . . .

Mitä sanoisittekaan silloin,
jos sillä hetkellä juuri
kuulisitte etäistä, iloista laulua,
kuulisitte rohkeiden askelten lähestyvää kumua,
näkisitte valonkajon edeltävän lähestyvää ääntä,
sumun hajoavan sen tieltä
ja ihmisten ilmestyvän näkyviinne,
kukin kiirehtien työhönsä,
rinta rinnan, käsi kädessä.
määrätietoinen ilme valon kirkastamilla kasvoillaan?

Ettekö silloin häpeäisi pelkonne pienuutta,
tuskanne aiheettomuutta,
ettekö silloin nousisi ja seuraisi heitä
kohti . . .

MINÄ KUULIN NAISTEN LAULAVAN

Minä kuulin naisten laulavan,
lukemattomien naisäänien,
jokaisen omalla tavallaan.
He lauloivat liesien ääressä kotonaan,
kehtojen ääressä
ja leponsa hetkinä työnsä lomassa.

Minä kuulin naisten laulavan,
jokaisen omalla tavallaan.
Vanhat naiset lauloivat pojilleen
jotka sota oli vienyt,

ja miehilleen
jotka työ oli murtanut.
Heidän laulunsa oli viisas ja alakuloinen
kuin kohtalo itse.

Minä kuulin naisten laulavan,
jokaisen omalla tavallaan.
Nuoret naiset lauloivat voimastaan
johon luottivat,
tai lapsistaan, joiden tulevaisuuden
vuoriteinä näkivät.

Minä kuulin naisten laulavan,
jokaisen sydämensä mukaan.
Nuoret neidot lauloivat rakkaudesta
joka saapuu
tai joka jo on saapunut.
Kuin aamu oli heidän äänensä
kuin nouseva aurinko laulujen sanat.

Minä kuulin naisten laulavan
vapaasti ja estymättömin tuntein
kaikesta mitä he elämänään rakastivat
mihin unelminaan uskoivat.
Ja minä tajusin kuulevani sellaista
mitä en koskaan ennen ollut kuullut.

Minä kuulin naisten laulavan
ja tajusin itse elämän
laulavan heidän suullaan.
Se oli elämän kehtolaulu itselleen
ja rakkauden laulu kohtalolle,
se oli antaumuksen laulu
uljuuden siunaamana.

Minä kuulin naisten laulavan
ja tajusin heidän
itseni kautta kaikille laulavan.

Isänmaa

TÄMÄN NÄIN KORVESSA KORVENRAIVAAJAN LUONA

Näin karhun ilmestyvän kujan suuhun korvenraivaajan
kartanolla,
näin raivaajan nousevan kalpeana pystyyn
tupansa penkiltä.
Ja minun katseeni etsi seinältä keihästä
jota ei ollut,
nurkasta kirvestä,
johon en voinut tarttua,
koska käteni oli halpaantunut.

Ja korvenraivaaja astui pihalle karhua vastaan.
Hän avasi karhulle navettansa oven ja sanoi:
Siinä elo, ota minkä otat.
Ja karhu aukaisi kitansa
— se oli veronkantajan musta salkku,
ja karhu lipoi kieltään
— se oli ulosottomääräys,
ja karhu koukkasi kynnellään, kynsistä käyrimmällä,
verovoudin kynällä,
ja karhu murti suuta: Tuon lehmän otan ja tuon!
Ja karhu tuli tupaan ja nielaisi kaapin nurkasta,
ja karhu työntyi kamariin ja ahmaisi kellon seinältä.
Ja korvenraivaaja seisoi kalpeana, kädet nyrkissä oven suussa
ja korvenraivaajan vaimo tyynnytti lasta helmassaan,
ja minä etsin katseellani keihästä jota ei ollut, kirvestä
johon en voinut tarttua,
koska käteni oli halpaantunut,
koska laki sen halpaannutti, koska tiesin
että niin ei tehdä tänään, että niin tehtiin
isoisän isoisän isoisän, karhujen kaatajan,
nuijamiehen aikaan.

ENNEN KUIN . . .

Ennen kuin silmä
neulaan lyödään,
ennen kuin neula
viisaan kädessä
oikein asettuu,
ennen kuin viisaat
kamelinsa keritsevät,

neula heitä silmään sohaisee,
silmä portiksi laajenee
ja tömistävät kamelit
kansa
sisään taluttaa,

ennen kuin tämä edes tapahtuu,
villan karstaajat tehtaissa
sanovat:
kohotamme tuotannon
tuhatkertaisesti.

MIELENOSOITUS

Seis, vaunut, kadut hiljetkää!
Taas liikkeellä on marssirivistömme,
ei jonon päätä, alkua ei näy.

Kadulla seisoo
herra porvari
ja vapisee.
On niin kuin kurkkuansa
koura kuristais,
hän vapisee.

Seis vaunut, kadut hiljetkää!
Kuin veri punaliput hulmuaa,

kuin kansan veri syvä, ikuinen.

Ja petturit
käy syrjäteille hiipien.
He vapisee,
pelosta, häpeästä vapisee.
Ken kansan hylkää,
siitä nouse ei . . .

Seis, vaunut! Tilaa lipuillemme, riveillemme!
On puheenvuoro Internatsionaalen.
Työn orjat, sortajanne vapisee!

ISÄNMAA

Metsät huokaa tuolla,
huurupilvet suolla,
rannat jäissä rahajaa,
korret, kaislat kahajaa:
Isänmaa, Isänmaa.

Mutta huuto suista,
melu leukaluista
kohoo, ihmispauhu,
suitsutusten sauhu:
Isänmaa, Isänmaa!

Tikka takoo puuta,
hukka ulvoo kuuta,
päivän kehrä sammuu,
naudat yössä ammuu.
Isänmaa, Isänmaa!

Täällä hyvin voivat,
maata parturoivat
rahakkaat, te älkää
niille jotka nälkää

näkee, siitä suuttuko,
käsiks heihin puuttuko,
jos ei teidän lailla
huuda teillä, mailla:
Isänmaa, Isänmaa.

Sillä heille tuolla
ovat huurut suolla,
rannat jäissä rahajavat,
korret, kaislat kahajavat
Isänmaa, Isänmaa.

Minä rakastan

1955

Minä rakastan

JOUDU ARMAS, JOUDU

Joko kottarainen
pihapuussa
luista huiluaan näppää,
joko lasketti terssin,
kuin kokeeksi
auringonsäteessä liukuvan,
joko peippo
rohkealla trillillä vastaa?

Joko Maarit-tyttö maarituinen
sinivuokko kämmenellään
pihamaalle juoksi,
joko polskahti hauki
saunalahden pohjukassa,
sinisorsakoiras
vasken värisen lemmenlaulun
toitahutti?

Joko iltahetki
rakastuneiden tiet
siniseen hämyyn peittää,
aamu heidät
purojensa helinään
herättää?

Joko kynään tartuin,
armaalleni kirjoitin:
Joudu armas, joudu!

MINULLA ON YSTÄVÄ

Minulla on ystävä,
rakastettuni.
Hänen sydämensä on myötäni,
hänen unelmansa
vartioivat minua ja rakkauttani.

Minulla on myös paljon tovereita.
He katsovat minuun ja ystävääni,
he tietävät: rakkaus synnyttää
maailman rakentajia.

Minulla on ystävä
rakkaus
tovereita.
Minulla on elämä:
tämä päivä
ja tulevaisuus.

OLI HUHTIKUUN ILTA

Oli huhtikuun ilta
oli kuutamo.
Kevät kampasi hiuksiaan
vihreänvälkkyvällä kammallaan,
kuvaansa kuun peilistä katsellen.

Oli huhtikuun ilta,
oli tähti kevään otsalla.
Kevät lauloi laulua
josta ei tiennyt
oliko se iloinen vai surullinen.

Oli hiljaista hiljaisempaa
ja kivet ja kummut
ja nuput puissa
kuuntelivat.

Rakkaani, rakkaani,
sinunko vuoksesi tähti otsallani,
sinunko vuoksesi hiuksiani kampaan.

JOTKA RAKASTAVAT

Katso rakastajaa,
kuinka hän rakastettuunsa katsoo
— voisiko hän muuta?

kuinka hän rakastettunsa
käteen tarttuu,
sen huulilleen vieden.

Katso rakastettua silloin,
kuinka hän rakastettuunsa katsoo
— voisiko hän muuta?

Jotka rakastavat,
voisivatko muuta?

RUNOILIJA TERVEHTII RAKASTETTUAAN

Sinun naurusi sinivuokkorinteellä,
kukat sylissäsi,
pääni povellasi leväten.

Kirsikankukat kulmillasi,
omenankukat rinnoillasi,
kesän auringossa hedelmiksi kypsyvät.

Ikuisesti rakastan sinua, armaani,
ikuisesti ylistän
kukilla, linnuilla, pilvillä lauluissani.

Tule, rakkaani,
annan poutapilven huiviksesi,
kiurun liverryksen rintakoruksesi.

TOUKOKUURUNO RAKASTETULLE

Tuletko toukokuussa toukuun kaltaiseksi, rakkaani?
Sillä niin helisee naurusi korvissani
kuin kevätpuro sinivuokkorinteellä,
niin ovat sylisi rentukat auenneet,
minun levätä niillä
silmiesi nauru silmissäni,
veresi suolaisenmakea maito huulillani.

Tuletko kypsän sadon kaltaiseksi syyskuussa, rakkaani?
Sillä niin ovat huulesi kirsikat
sadonkorjuun tulta tulvillaan,
rintasi omenat makeat.
Auta minua keräämään ne, rakkaani,
sydämeni suureen ruukkuun,
vereni kuohuviin sammioihin.

Pääsemme talven yli, rakkaani,
huultesi kirsikoilla,
lihani lämpöisellä leivällä.
Heräämme jälleen
toukokuussa toukokuuhun, rakkaani,
naurusi helinässä, pääni
sylisi rentukoilla.

MINÄ RAKASTAN

Minä rakastan leipää ja lihaa,
minä rakastan viiniä ja laulua,
minä rakastan lapsia ja kauniita naisia,
minä rakastan vanhoja eukkoja
ja itsekseen turisevia ystävällisiä ukonturilaita.

Minä rakastan ruohonkorsia ja puita,
vesien välkettä kuutamossa
ja viisasta keskustelua ystävien seurassa.

Yleensä olen luotu rakastamaan,
siksi näette minut niin harvoin
sellaisena mitä olen.

PALJON RAKASTIN

Paljon rakastin,
mutta tuskani tulessa opin:
on olemassa suurempikin rakkaus.

PORTTI MAAILMAAN

Se on tässä: kotipihalla.
Tämä sinun on jätettävä
voidaksesi elämäsi ymmärtää,
tähän palattava
tietääksesi
mitä siitä
ja itseltäsi puuttuu.

Tässä portti maailmaan:
kotipihalta polku pois . . .

KEHTOLAULU TUULESSA TAIVAALLA KUULKAA

Puhuvat rajoista
rajattoman taivaan alla,
puhuvat idästä ja lännestä,
tuulen idästä lännen
lännestä idän löytäessä.

Puhuvat sodasta, vihasta,
mutta kehtolaulu
tuulessa taivaalla kuulkaa.

Uinu lapsi, lauloi se
suulla mustan naisen.
Uinu, vartu, lauloi kuin
vaimo kiinalaisen.
Kasva rauhan valtiaaksi,
lännen naisen suulla,

lauloi tuuli lauluaan
ihmiskunnan kuulla.

Puhuvat rajoista
rajattoman taivaan alla,
puhuvat vihasta, sodasta,
mutta kehtolaulu
tuulessa taivaalla kuulkaa.

ERÄÄN YSTÄVÄNI ELÄMÄNTARINA

nuoruus

Laivat lähtevät
ihmeellisiin maihin
merien yli.
Lokin lento on minulle lupaus,
sen kirkaisu sataman yllä ylpeä vala:
jätän sinut, telakka, sinut, kaupunki,
sinut, isäni, äitini, kotini.

Vahvasiipisen lokin lailla
lennän kaukaisiin maihin
merien yli.

keski-ikä

Kolmenkymmenenviiden vuoden kuluttua
hän tuli takaisin.
Reumatismi oli runnellut hänen jäsenensä,
pannuhuoneiden lieskahelvetit
imeneet voiman hänen lihaksistaan.
Hän osasi pari espanjalaista laulunrenkutusta,
hän muisti Hampurin huorakorttelit
ja jääkylmän oluen tropiikissa.

vanhuus

Ei ollut mitään vanhuutta,
ei tullut vanhuutta,
oli kuolema silmissä, lihassa, luissa,
oli höylänlastuarkku,
rivihauta Malmin liejussa.

muistosanat

Oli nuoruus kerran,
oli lokinpoika
vahvoin siivin.

ORPO

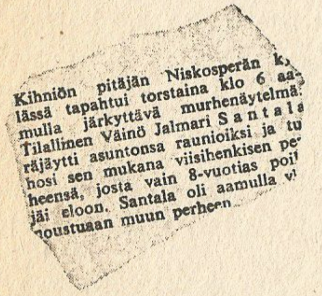
Kihniön pitäjän Niskosperän k
lässä tapahtui torstaina klo 6 aa-
mulla järkyttävä murhenäytelmä.
Tilallinen Väinö Jalmari Santala
räjäytti asuntonsa raunioiksi ja tu
hosi sen mukana viisihenkisen pe
heensä, josta vain 8-vuotias poi
jäi eloon. Santala oli aamulla v
noustuaan muun perheen

Olen orpo,
en ollut sitä vielä eilen.
Isäni räjäytti mökkimme.
En tiedä varmasti miksi hän sen teki,
ehkä hän oli väsynyt.

Nyt he keräävät minulle kolehtia.
Älkää antako minulle kolehtia,
sillä juuri kolehti, tuo aina liian vähän
aina liian myöhään almu — niin luulen,

johti hänet tekemään sen mitä teki.
Hän sai tilan — liian pienen,
hän sai perheen — liian suuren.
Hän sai kaivourakoita — liian harvoin.
Velka kasvoi ja nälkä lisääntyi.
Hän sai työttömyyttä ja lisää nälkää ja velkaa,
ja lopuksi hän sai sakkoja
viimeisestä keinostaan: viinankeitosta.

Sanokaa minulle, vettäkö
hänen olisi pitänyt keittää,
mutaa suolta mökkimme takana?

Viekää pois almunne.
Antakaa minun käydä koulua,
antakaa minulle työtä koulun päätyttyä.
Olen orpo.
Antakaa minulle varmuus siitä
etteivät minun lapseni jää orvoiksi,
aina liian vähän aina liian myöhään almun,
kolehdin varaan.

En enää koskaan voi laulaa laulua,
iki-ihanaa, ikikaunista: L a p s S u o m e n
ä l l ö s v a i h d a . . .

VELJILLE KOTIMAASSA

Lentävätkö kotkat
varpushäkissä?
Välähtävätkö miekat siellä
missä toisiaan tikulla
silmään sohaistaan?
Voiko olla viisas siellä
missä jokaisella on järkeä
omiksi tarpeiksi?

Oi veljet, jos joskus näyttääkin siltä
että räjähdän
jos haparoin käsiänne
epätoivo katseessani,
niin ymmärtäkää:

se voi olla rakkautta,
tuskaa tulevan vuoksi,
pelkoa paremman puolesta.

Bukarestissa 1953

VAALILIPPU PÖLLINKUORIJAN PUOLESTA

Astuiko oikeus ovesta
veronkerääjän kansliaan?
Istuutuiko viisaus pöydän päähän
kunnanvaltuuston kokouksessa?
Putosiko kultasäkki pölähtäen
pöllimetsään?

Oi veljet, jos joskus tuntuukin siltä
että tämä kaikki on vain puhetta,
niin uskokaa:
kerran reväistään auki
pöllinkuorijan mökin ovi,
leipäsäkki paiskataan permannolle,
eukolle takki,
pennuille kengät.

Ja pöllinkuorija ottaa kirveensä,
kävelee hymyillen honkametsään,
valitsee hyräillen salskeimman petäjän,
sylkäisee kämmeniinsä ja sanoo:
Tästä tulee kurkihirsi talooni.

IHMISKUNNAN AAMULAULU

Mikä näky:
lippuja, lippuja,
mikä punaisten silkkien meri.

Mikä voima:
miljoonat ja taas miljoonat
lippujen alla.

Mikä laulu
miljoonista suista:
"Ei muuta johtajaa ei luojaa
kuin kansa kaikkivaltias . . ."

Se on aamulaulu
kansojen leireissä Aasiassa,
aamulaulu
ihmiskunnan leireissä Euroopassa,
tulevaisuuden lippulaulu
kaikkialla maailmassa.

Mikä näky lipuissa,
mikä voima miljoonissa,
mikä tulevaisuus
ihmiskunnan aamulaulussa:

"Ja huomispäivänä kansat
on veljet keskenään."

RUNOILIJA

uneksii
runon unielämää,
totta siinä toinen
unta toinen puoli,
autuasta silloin,
onnellista milloin
runoilijan kirpoo kipu:
luomishuoli.

TILIKIRJAN SIVU

Monta turhaa
taistelua kävin.
Oppi siitä
oli yllättävin:

Maannut vuoteessaan
jos oisi mies,
turhaa turhaks tajuais ei
kuka ties.

RUNONI

Kuin sotakorvausjuna
on runoni
täynnä välttämättömyyttä.
En voi poistaa siitä mitään:

suoritus olisi vaillinainen,
en voi lisätä mitään:
kuorma olisi liian raskas.

Ehkä sen puuskutus ärsyttää joitakuita.
Maksan siinä kansani velkataakkaa.

TAITEESTA

Taiteen syntykoti:
        syli isänmaan.
Taiteen veri:
        kansa konnullaan.
Taiteen äiti:
        lämpö, rakkaus.
Taiteen isä:
        into, uskallus.

Taiteen luojat
        unhoittaissaan nää,
unhoituksen yöhön
        itse jää.

HIEMAN SURULLINEN LAULU SYVÄHENKISYYDEN LÄHTEILLÄ

Luita he keittävät padassaan,
reliikkiluita, kristusluita
ja vanhojen rahtihevosten nahkaa

oi pessimismin pyhä saippua!

Piispat pitävät sielunmessun
surkastuneille sukupuolielimille,
professorit saivartelevat itsensä
vastuusta vapaaksi,

yhteiskunnan parantajat sukeltavat
sosiaalisen kenttänsä lokaviemäreihin,
siellä puuskuttaen antavansa
selityksen

oi pessimismin pyhä saippua!

selityksen mille: luille ja nahalleko,
tanssille nuoralla
joka on heitetty ilmaan?

oi pessimismin pyhä saippua!

oi liuku,
oi putous . . .

pessimismin pyhään pyykkipataan.

VIISI NUORTA RUNOILIJAA

Viisi nuorta runoilijaa
kulki kerran tiellä
etäisyyksiin tähystäen,
nähden vuoren siellä.

Viisi nuorta runoilijaa
muodostaan jo keksi
vuoren maineen kukkulaksi
uljaan ikuiseksi.

Viisi nuorta runoilijaa
päätti luokseen liitää,
kannustaen ratsujaan
he huusivat: Hei, anna kiitää!

Viisi nuorta runoilijaa
pääsi vuoren juureen,
mutta siinä törmäsivät
kustantajaan suureen.

Viisi nuorta runoilijaa
hämmästeli tovin:
onpa siinä maineen tiellä
kumma otus kovin.

Viisi nuorta runoilijaa
sanat tuon sai kuulla:
— Maineen täällä löytävänsä
hölmöt vain voi luulla.

Paras mennä toimistoomme
kuuluksi jos mieli,
siell on maineen portinpylväät!
herran lausui kieli.

Meill on rahaa, säätiöitä,
lehdet, mainosrummut,
kriitikkomme aukaisevat
laakereitten ummut.

Viisi nuorta runoilijaa,
nopsaa järkimiestä,
älys kohta poikenneensa
oikeasta tiestä.

Viisi nuorta runoilijaa
ratsun päitset käänsi.
— Hepo hiljaa, hattu suoraan!
viisain heistä äänsi.

Viisi nuorta runoilijaa
tuli kuuluisiksi,
kustantajan toimistossa
tiedetään vain miksi.

KUSTANTAJAN VUOSIPÄIVÄNÄ
(Untamo Utriolle 22. 4. 1955)

Missä pitopöytä,
        ettäs me, vanhukset
toistemme syliin langeten
yhdessä itkisimme?

Saman kahleen vankeja olemme,
sinä toisessa, minä toisessa päässä.
Ravistamme kahlettamme.
                        Se
                        kilisee
                        kalisee,
muttei tämän päivän kullan ääntä.

Missä pitopöytä?
Koristan kahleemme runoilla.
Missä matkan määrä?
Huiskutamme toisillemme
        normaalikustannussopimuksilla.

ELÄ ELÄMÄSI TYÖTÄ TEHDEN

Synnyt, kuolet.
Mitä sen välissä on,
se on elämäsi.
Mitä elämäsi on,
sitä olet itse.
Mitä itse olet,
sitä on työsi.
Mitä työsi on,
sen sanovat
jälkeen jäävät.

Siksi älä huolehdi
vaan elä elämäsi
työsi tehden.

PENTTI HAANPÄÄ
30. 9. 1955

Harmaita pilviä,
virtojen juoksua,
soilta pursun
ja kanervan tuoksua,
auringon pälviä,
syksyn kuita,
vanhoja ukkoja,
tervaspuita;
naisen naurua
helmassa illan,
juopunut jätkä
korvassa sillan,
korttisakki,
pokka ja ventti.
Siinä on meillä
Haanpään Pentti.

Hänessä miestä
jokainen tuuma.
Ihmislämpöä.
Nauru kuuma.

Aurinkoa ja kuutamoita

SÖDERSKÄR

Siellä auringon uuvuttamat luodot
ja karien kuumat otsat,
siellä aaltojen lakkaamaton ajo
ja maininkien paini riuttojen rintaa vasten,

siellä kalastajan suomusleipä
ja majakanvartijan yksinäisyys,
siellä lokin nauru
ja tuulen virsi merimiesten haudoilla,

siellä lohen ja hylkeen tiet
vesien välähtelevissä onkaloissa,
siellä levien tuoksu
ja tervaskukkien liekit kivien lomassa,

siellä yö ja kuutamo noitamaisin,
siellä aamu ihanin,
päivä väkevä sankari.

VALINTA

Tässä kesä: vedet, kuutamo,
        lyhdyt puutarhassa,
Tässä talvi: pureva tuuli, pakkanen,
        suljettujen ovien rivi.

Valitse, mutta älä valitse väärin:
kesällä talvea, talvella kesää.

LAUANTAIEHTOONA KYLÄSSÄ SINISEN JÄRVEN RANNALLA

1. *Tyttö ja ensi lempi*

Humu soi, soi tanssin humu,
haitari on haikeaa,
sinisenä illan sumu
vettä, rantaa verhoaa.

Aitan hämärässä valvoo
tyttölapsi, piikainen,
aatoksissaan kuvaa palvoo
ensimmäisen rakkauden:

Tohtisiko mennä oi,
tanssimäkeen, karkeloon,
poika siellä olla voi
johon rakastunut oon.

Jos ei mua aatteliskaan,
jos ei mua tanssiin vie,
jos ei mua saatteliskaan?
Kurja silloin kotitie.

Ei, ei sitä sydän kestäis,
kuolisin kai yksin tein.
Saapuis tänne, enpä estäis
tulemasta vierellein.

Vuoteellansa tyttö valvoo
syli kuuma kaivaten,
aatoksissaan kuvaa palvoo
ensimmäisen rakkauden.

2. Vanha mies ja onni

Saunan kynnyskivi,
vihdan tuoksu,
hyttystanssi,
niittokoneen raksutus
sinisen salmen takana.

Pihlaja kummulla kukassaan,
vihdan tuoksu,
hyttystanssi,
lasten leikki pihlajan alla.

KELLO KAKSITOISTA SÄTEILEVÄNÄ SYYSKESÄN PÄIVÄNÄ

Ikään kuin savua ilmassa,
mistä tullutta, mihin katoavaa?
ikään kuin kimaltavia peilejä
maassa, taivaalla
toisiaan kuvastellen,

ikään kuin kello korkealla
keskipäivän meridiaanissa
helähtäisi,

kaiku nyrkillään
peilit siruiksi löisi,

ikään kuin sirujen helinässä
maailma itseään kuvastaisi.

SATAMA

Nostokurkien jono,
teräskiskoiset kurjenkaulat piirtyen pilviin,
hiilentomua, koksinkuonaa, öljynlöyhkää,
rahtilaivojen raskaat rungot ruostekyljet
lyijynkarvaan öljyläiskäveteen piirtyy,
hinaajien, vetureiden huuto keinuu
vetten yllä kadoten taa taivaan rannan,
lokkiparvien kiihkeä kirku piiskaa
ruoskansiimain lailla laitureita,
ihmisäänten, vintturien melun yli raikas
tuuli kantaa merilevän tuoksua
villeiltä, vapailta haahkaluodoilta.

MEREN RANNALLA

Meren rannalla rajattomuus,
    taivas, ulappa, avaruus,
meren rannalla säihkyvimmät
    päivät, illat sinisimmät,
meren rannalla tyrskyistään
    karit nostavat kuohupään,
meren rannalla vyöryy kuuma
    aaltojen ajo, villi huuma.
Meren rannalla lokin pesä
    paaden alla on joka kesä.

Meren rannalla rajattomuus,
    taivas, ulappa, avaruus.

KUUTAMO VILLA LANTEN RINTEELLÄ

Kun kuu nousee Palatinon ylle,
silloin alkavat laulajat laulaa
ja kitarat helistä,
mutta eroa seurasta
kun hetki on lyönyt,
kun olet kylliksi viiniä juonut
kyllin selvä ollaksesi.

Sillä silloin on aika
kuutamossa yksin kulkea,
Tiberin ylitse hitaasti vaeltaa,
Giannicolon kukkulalle nousta
ja sieltä Rooma nähdä,
ikuisuus
kuun aineettomassa valossa.

Roomassa keväällä 1948

Balladi Hermannin Ruusuta

HELSINKI

Graniittia
meren aaltoavissa käsissä,
näkinkenkiä, leviä juuriesi onkaloissa.
Meri tyrkyttää sinua maalle, maa merelle,
kalastajasi eivät puolusta sinua,
    he ovat kuolleet,
heidän tupansa, veneensä haudattuina rannoillasi,
    savun harmaiden kukkien alla.
Soran, tiilen, sementin kylmissä kuiluissa.

Mutta yhä olet kaunis, kesäsi kauniit
auringon laskiessa rannoillasi.
Kadut kukkuloilla, tornit, tehtaiden piiput,
ihmiset kaduilla, toreilla, puistoissa.
He hokevat sinusta: Helsinki, Helsinki!
    omanaan, nuo,
ties mistä tulleet, missä syntyneet,
    tietämättä
että sinua ei enää ole, ei vielä ole
koska tuhouduit, paloit, katosit
lapsuuteni auringonnousujen, auringonlaskujen
    liekkeihin, heidän,
ties mistä tulleiden,
rynnätessä rakentamaan sinua.

Olet tulossa, Helsinki,
taas tulossa
lastesi ja lastesi lasten
katoaviin uniin.

BALLADI HERMANNIN RUUSUSTA

I

Siellä missä Kulosaaren silta
kaartuu yli vihreänä välkkyvien vesien, siellä
maisemassa missä Arabian tehtaan piiput
työntävät keihäskärkensä aamuauringon sydämeen,
siellä, laivojen lipuessa
valtamerten suolanpärskeet mastoissaan
laiturien lämpimään tervantuoksuun, siellä
öljyn kohistessa putkissa, vintturien kitistessä
ja lastaajien hii-op huutojen ja tiirojen kirkunan
rummuttaessa taivasta salmien yllä, siellä
vankilan muurien varjossa,
jätkien lyödessä korttia lautatapuleiden suojassa
ja ajurien myydessä pirtua tallipihoilla,
siellä erään kujan varrella
missä punakaartilaisten lesket elättivät lapsiaan
virsiä veisaten ja hammasta purren,
siellä syntyi Ruusu eräänä yönä
juopuneiden merimiesten hoiperrellessa laivoilleen
ja erään heistä laulaessa säveltä
joka oli kylmä ja kuuma samalla kertaa,
kuin hopearaha, jonka mies ojentaa naiselle
maksuksi rakkaudesta
jota ei koskaan rahalla saada.

II

Mistä löytäisin sanat
kertoakseni kaikesta tästä?
Yöltä, taivaalta, tähdiltäkö
kaupungin yllä?

Stadin kundeiltako? Voi,
he ovat unohtaneet, eivät muista,

niin moni heistä on jo kuollut,
merillä, vierailla mailla,
niin moni kaatunut sodissa, moni vankilassa,
niin moni avioliittoonsa unohtunut,
meidän jokapäiväinen leipämme-hautausmaalle
sortunut.

Mistä löytäisin sanat
o i k e i n
kertoakseni kaikesta tästä:

Yövaunultako, vanhalta vihreältä vaunulta
joka hitaasti jyristää läpi öisen Helsingin
tansseista palaavia nuoria kuljettaen?
Juopuneen hiekankärrääjän öiseltä hoilaukseltako
sen sivuuttaessa Hakaniemen rantalaiturit,
hänen turhalta uhman huudoltaan
joka särkyy kuin lasi
syksyn kovan taivaan kattoa vasten?
Poliisipillin vihellykseltäkö jossain Linjoilla,
Vanhankaupungin lahden sameilta vesiltäkö,
porsliinitehtaan vesiin tuijottavilta
ihmishiestä kosteilta ikkunanruuduiltako?

Tai ottaisinko sanat suoraan
tehtaan sireenin ulvonnasta
kello kuusi jonakin veitsenterävänä
jäänharmaana lokakuun aamuna,
kylmän tuulen kannustaessa
riehuvia ratsujaan kaupunkiin
mereltä Santahaminan takaa,
Helsingin ikuisen tuulen, vastatuulen ristituulen
repiessä riekaleiksi
sumun harmaata serttinkiä kaupungin yllä,
piiskatessa sen terävillä lievekkeillä
tuulta vastaan ponnistavia ihmisiä,
rummuttaessa hälyttävästi
katukilpiä, peltikattoja?

Tai ottaisinko sanat
pirtukuninkaiden, rakennusurakoitsijoiden,
osakehuijareiden yöllisistä juomingeista,
kun uusien kaupunginosien tontit
on mitattu, myyty ja vuokrattu, osakeyhtiöt perustettu,
osakkeet myyty, konkurssi numero yksi selvitetty,
uusi osakeyhtiö perustettu, osakkeet jälleen myyty,
ostajat jälleen kynitty, voitot jälleen tasattu,
kun konjakki ja samppanja, oikea tai klapattu virtaa,
kun kymmenen Helsingin kalleinta huoraa
tanssii cancania lihavin takapuolin ja hyllyvin rinnoin,
autojen, viiden mustan limousinen
odottaessa täysin tankein kadulla, ja kun sitten
posetiivin vinkuessa ja saksofonin ulistessa
ajetaan läpi hiljaisen suomalaisen maaseudun,
ohi yössä nukkuvien kylien ja mustien metsien
ja kun vihdoin, kello puoli viisi aamulla
saavutaan Aulangolle, ajetaan vuoteestaan
hotellin unenpöpperöinen johtaja
ja krapulainen hovimestari,
kun pöytä vihdoin on katettu,
orkesteri asettunut paikoilleen
ja sisään astuu kunniavieras, kaupungin
herra poliisimestari
lasejaan kohottavia, hurraavia herroja tyynnytellen:
— Mitä keksittekään, herrat, keksittekään,
siivossa kaupungissamme, hyvät herrat!

III

Mistä löytäisinkään sanat
oikein kertoakseni kaikesta tästä?
Kysyisinkö Ruusulta, Ruusulta itseltään
miten h ä n
tähän kaikkeen joutui?

Hän oli kuudentoista
ja työssä Arabian porsliinitehtaassa.

Hänen työstään, hänen käsistään
maksettiin kolme markkaa tunnissa,
hänen kaunismuotoisista käsistään, joiden sen sijaan
että sotkivat savea, olisi kauneutensa vuoksi
pitänyt tulla saveen muovatuiksi, hänen sormistaan,
joiden sen sijaan, että savi niitä söi,
olisi pitänyt taimenina puroissa uida,
lintuina lentoon lehahtaa.
Kysyisinkö hänen silmiltään, silmäteriltään
jotka loistivat kuin liekit
hänen luomiensa puutarhassa,
kuin kirkkaiden vesien helmiksi hiomat kivet
vihreän virran läpikuultavassa syvyydessä,
silmiltään, jotka olivat luodut
ei tuijottamaan saveen
vaan kylpemään omassa kauneudessaan,
toisia omiin kuultaviin vesiinsä
kylpyyn kutsumaan?

Kysyisinkö hänen vartaloltaan,
hänen keinuvalta käynniltään,
joka oli kuin laiva merellä täysin purjein,
hänen lanteiltaan, jotka olivat kuin kaksi soikulaa aaltoa,
hänen nilkoiltaan, joiden kehräluissa helisivät kellot
tanssiin kutsuen?

Hän oli kuudentoista,
kun kaikki tämä alkoi,
hänen ikänsä yhdentekevää
kaiken päättyessä.

Häntä ei enää ole,
hänen silmiensä liekit
ovat sammuneet, helmet
levien peittämät.

Häntä ei ole,
hänen uumiensa aallot
kuolivat Vanhankaupungin lahden
jätevesiin.

IV

Mutta tuuli tietää, lokakuun tuuli
joka raisuilla ratsuillaan
nelistää mereltä kaupungin ylle,
tuuli tietää ja kysyn siltä.

Minä tartun tuulen
pystyyn karahtavia ratsuja sieraimista,
vaatien tuulelta vastausta.

Minä näin, minä näin! ähkyi tuuli,
satuloin ratsujani merellä
ja näin:

Hän seisoi vedessä
Vanhankaupungin lahden
rannalla.

Vesi kohosi hänen uumilleen,
joita niin moni mies
oli pidellyt,

rinnoilleen
joita niin moni mies
oli himoinnut.

Minä näin, minä näin! ähkyi tuuli.
Näin hänen kääntävän katseensa
taivaalle

missä Arabian tehtaanpiiput
työnsivät keihäskärkensä
aamuauringon sydämeen.

Näin hänen värähtävän
ja tiesin keihään työntyvän
hänen omaan sydämeensä.

Näin hänen vapisevan
ja tiesin hänen muistavan
myrkytetyn elämänsä.

Näin hänen sulkevan silmänsä
ja tiesin hänen tehneen
päätöksensä.

V o i k ä s i e n s ä k a l o j a,
k a u n i s m u o t o i s i a t a i m e n i a,
n e p u r i s t u i v a t
t u s k a n s i n i s e k s i n y r k i k s i.

V o i s o r m i e n s a l i n t u j a,
n e p u r i v a t p ä ä n s ä
h ä n e n v e r t a v u o t a v i i n k ä m m e n i i n s ä.

Ei vielä, ei vielä! huusin hänelle.
Ei vielä! Ei enää!

M i k ä l y i j y v e s i s s ä,
m i k ä l i e k k i v e s i e n y l l ä,
m i k ä j ä i n e n h i i l l o s
s a m m u v a s s a k a t s e e s s a.

Kannustin ratsuni kylkiä.
Ei vielä! Ei enää! huusin hänelle.

Kumarruin ratsuni kaulaa vasten
temmatakseni hänet satulaani . . .

m i k ä l y i j y v e s i s s ä
m i k ä t u l i n e n p y ö r r e v e s i e n y l l ä.

Ei enää! Ei enää! huusin.
Tiedän voiteen haavoillesi.

V

Silloin ymmärsin Ruusun kuolleen
ja nuoruuteni Helsingin
hänen mukanaan.

Minä irroitin
jähmettyneet sormeni
tuulen sieraimista.

Mene! sanoin tuulelle.
Herätä hänen sisarensa suremaan,
ulvo hänen veljiensä korvaan.

Aja hänen rakastajansa
kahlaamaan
hänen veressään!

Ja tuuli korskahti
ja kohosi jaloilleen.
Tuuli ryntäsi neliin,

se jyskytti vankilan portteja,
se helisytti tehtaiden ikkunoita,
se rummutti nyrkeillään peltikattoja
ihmisten omantunnon herättääkseen.

Ei enää! ulvoi tuuli mennessään.
Ei koskaan enää!
Tiedän voiteen haavoillesi.

Tämän mustan kiven
hioin kruunuusi
kaupunki.

Syyskevät
1959

Katsele näitä lehtiä:

syksyä niissä,
ruostetta

kevättä niissä,
silmuja.

Syyskevät

1

Katselen lokin lentoa, ihmetellen:
salaperäisintä se on silloin
kun ilta kiertyy sykkyrään
muuttuen uneksi ja yöksi,

jotain oli, ei enää,
meren suu mutustaa hiljaisuutta.

Mutta miten kävikään toukokuun yönä:
hömötiaisen pojat nukahtivat ikuiseen uneen,
kohmettuivat pakkaseen, autuaat —
ei syönyt varis, nitistänyt orava,

heräisivät, jos joku herättäisi,
laulaisivat.
Hautasimme heidät
asiaan kuuluvalla kunnioituksella.

Kun saavuin meren rantaan,
tiiraparvi lelahti lentoon kiviltä,
valkoisten siipien nopeat veitset
sokaisivat silmäni

keltaisten nokkien kirskuvat puukot
iskivät rumpukalvoni kuuroiksi,

en nähnyt mitään, kuullut, kunnes
varjoni kalliolla töykkäsi minua otsaan

ja tunsin miten tuuli, tuulen koiranpentu
nuolaisi kättä, korvaa, silmiäni suolaisella kielellään,

kun saavuin metsän reunaan niittyjen luona
näin leivon lehahtavan lentoon jaloistani,

se kohosi, soittorasia siivekäs, kimposi
hopeakello, laulun kultarihma,

kun seurasin sen leikkiä taivaan sinessä,
häilähti haukan varjo niityn yllä,

kun kohotin käteni kuin apuun kiitääkseni,
parahti rihma, helähti kello,

orava kuusikossa sähähti dzät dzät!
peippo hätähuudon päästi tju tju tjuu!

kun kävelin kotiin kanervakangasta,
kuusi koppelon munaa punersi kannon juurella.

En tiedä
kumpi minua kutsui, sinäkö tyttö
juhannusyössä
vaiko itse yö, kiihkeä, kutsuja täysi.

Enkä tiedä
kumman kanssa tanssin, sinunko hiuksesi
silmilläni hulmuten, yönkö hiukset
auringon kullassa.

Enkä tiedä
mikä kirkkaudessa lauloi,
oma iloni
vaiko yön helisevä mustarastas.

Ja kumman kanssa kuljin
lehtoon virran rannalla,
sinäkö käsivarteeni nojaten,
yökö olkapäätäni vasten.

Mutta mitä sen jälkeen tapahtui,
siitä en kerro,
lupasin sen sinulle
ja sanaani en riko.

Yötä ei, ei aamua
kirkas valo vain,
intohimon ähky trumpetista,
häly, huudot tanssijain.
"Elvis, Elvis, Elvis!"
kaikuu tanssilavan luota.
Ymmärrä en oikein tuota,
olen hieman vanhanaikainen.

Yötä ei, ei aamua,
kirkas valo vain.
Sammui kokko, tanssi taukosi,
häly tanssijain.
Savun laahus viipyy vielä salmen suussa,
käki kukkuu vastarannan koivupuussa.
Tuota ymmärrän jo oikein hyvin.
Olen hieman vanhanaikainen.

2

Ehkä ovat edelläkävijöitä nämä runoilijoiksi
nimitetyt,
ehkä se selviää, kun selviää ketkä heitä seurasivat;
ehkä heidät kivitetään, kirotaan, heidän äänensä
tyrehtyy
kuin lapsen itku äidin rintoihin, haihtuu
kuin ryypyn maku kitalakeen, unohtuu
kuin rakkauskirje pöytälaatikkoon,
ehkä juuri näin täytyy edelläkävijöille käydä?

Mutta runoilija on runoilija, rakentaa sanataloja,
sanalaivoja,
ei asu, ei purjehdi, antaa toisten asua, purjehtia,
rakentaa sanateitä, eksyy,
kaivaa kuopan maahan, kiskoo sanoja peitteekseen,
nukahtaa, herää, ylösnousee.

Mitä kaikkea voikaan sanoin sanalla sanoen
synnyttää.
Sanon esimerkiksi öljy, ja siinä se on eikä sitä
muuksi muuta:
välkkyy, antaa koneille vauhtia, tekee ne tehokkaiksi,
synnyttää sotia, pakottaa rauhaan, asuttaa erämaita,
hymyilee.

Olen romantikko ja kutsun työmiehen esiin,
ylistääkseni häntä,
öljyn hymyä hänen kädessään, sormenpäistä kyynärvarteen,
kasvoilla, silmäkulmissa, kun hän tarttuu koneen vipuihin,

niiden täydellä äänellä, tehokkaasti
laulaessa kaupan ja merenkulun kunniaa,
työmiehen kunniaa tuotantokäyrän huipulla.

Vain runoissa koneet laulavat, öljy,
vain runoissa työmies,
runoilija,
tuotantokäyrän huipulla.

3

Oi, jos päästit vuoteeseesi, kansa,
oi, jos puristit lihavien reisiesi väliin,
taputit selkään, sanoit:
lämmittele siinä, poikani, lämmittele.

Olisin himokas kuin myrsky honkien latvuksissa
kuin jäänlähtö Kemijoessa.

Aatteita sukupolvi ivaa,
aatteiden vuoksi isät
mykkinä
kivien alla.

Älä tyhmyyttä sylje,
käsittää sen
kiitokseksi,

älä kirveellä lyö,
pitää sitä
kunnian osoituksena.

Kun kuokka johtaa kokousta,
kun puuaura vakuuttaa
ja risukarhi neuvoo,

varmaan silloin
traktori ikkunan takana
kylkiään pitelee.

Kun syntyy pässiksi, ei muuta voi
kuin puskea, niin että seinät soi.
Jos puskuun pyörtyy, uneksia saa:
ah, seinä pyörtyi. — Hurraa, voittajaa!

Mitä on tämä kuulemamme puhe elintasosta,
sen noususta?
Isillämme oli yksi puku, meillä kaksi,
meilläkin puvut panttilaitoksessa.
Isillämme oli yksi huone, meillä kaksi,
meilläkin vuokrat maksamatta.
Isämme kastoivat perunaa suolaan — sormin,
me suolaan perunaa — haarukalla.

Isoisä näin:
leipää, unta onnellista,
työtä, puuhaa toimellista,
vaimon kanssa yönsä maata,

muuta onneksi en saata
tajuta, en hitto soi.
Siihen meidät luoja loi.

Oh, esi-esi-esi-isäni, Tarsius,
kauan kävelit, hyönteissyöjä,
ennen kuin tähän pääsit.

Menemmekö nyt kuuhun
ja mitä tekemään?

Mennään, toverit,
Kuuhun, Venukseen!

Tähtiä on paljon,
puuhaa riittää.

Näitkö purjeet merellä, liput,
vaahdon eteenpäin syöksyvien keulojen ympärillä? Et,
koska et uskonut, et halunnut uskoa
romanttiseen silmääsi.
Kuulitko laulua lähestyvässä pilvessä? Et,
koska et uskonut kolmanteen korvaasi napasi
kuopassa.
Näitkö uusien aikakausien saapuvan
atomipommipilven mustaamin kasvoin,
haavoittuneensa paareilla mukanaan? Et,
koska olit itse haavoittunut
silmälasiesi sirpaleista.

Näitkö lippujen muuttuvan
velkasitoumuksiksi,
sotamiehet työttömyystöissä,
upseerit huoltovirastopäällikköinä?
Räpyttikö romanttinen silmäsi epäuskoisesti?

Yrittikö laulu, mikä vain,
sotkea kurkkusi selvät sanat?
Kulahtiko korvassasi, kolmannessa,
jonka olemassaoloon et uskonut?

Koitko pettymyksen, menitkö
hiekkarannalle pettymystä pakoon?
Painoitko pääsi naisesi rintojen väliin, sanoitko
kirkkaalla äänellä kaikkien kuullen:
Helvetin helvetti!

4

Nämä ovat välisoittoja, liput käärityt
tankojensa ympärille,
rummut nurkassa kulmat nyreinä, laulut
sanat kurkussaan,

nämä ovat välisoittoja, tarpeellisia
vain itselleni.

Pilvi ja talo pilvissä, näen sen kyllä;
vuori, kävelen tietä vuorilla sivuillani vilkuillen,

älä vilkuile sivuillesi,
paluutietä ei ole,

miksi lähdit vuorille tyhjää takaa ajamaan,
paluutietä ei ole.

Aika mennyt mennyttä, minä menneen mukana,
hyvästi siis nuoruus yli-ikäinen,
tervetultuasi harmaa ohimoilla,
tervetultuanne laskuvedet vuosien.

Aloitin neljäkymmentä vuotta sitten,
äitini kielestä, isäni lauluista,
yhäti korvani kysyy: miten, miksi?
kynäni koirankuono sanojen jälkiä nuuhkii.

Näin Kaukasuksen ja Alpit,
näin Rooman ja Moskovan,
näin monta maata ja merta
ja vielä useamman kansan,

ja tämän tapahtuessa

muuttui syntymäkaupunkini
käsittämättömäksi,
lapsuuteni leikkikentät
kesäksi joka oli
koskaan palaamatta.

Maailmani alkoi kun uppoamaton upposi, Titanic.
Siitä lähtien vain hukkuvia,
sukupolvi sukupolven jälkeen avunhuutoja.

Maailmani on pelastusveneiden maailma,
miksi soutavat rannasta poispäin,
uuden maanko löytääkseen?
Tänne, tänne! kutsun. — Eivät vastaa.
Kysyn isältäni haudassaan, äidiltäni
kukkiensa keskellä mökkinsä pihamaalla.

Hymyilevät salatietävästi,
toinen ylös maasta,
toinen maan puoleen viittaa.

NÄIN KIRJOITIN KAKSIKYMMENTÄ VUOTTA SITTEN

Tunnelmaa kuin tähteä
takaa ajoin —

siitä alkaa ikuisuus
lapsena jo aavistin
siitä alkaa ikuisuus

tunnelman kuin kyyhkyn

vangitsin
tunnelman kuin haukan

kiinni sain
tunnelman kuin kotkan nuolen luodin
lipun

tavoitin
sankarien sankarien sankaruutta

liekehdin
tunnelma
kuin rakastetun rakastavan
katse (mitkä sanat, oo!)

minut ympäröi
tunnelma
kuin rakastavan rakastetun
unet

ympäröi
minut tutki
sinensinisenä lempeys
todentotisena vakavuus

minut
maalle heitti
niinkuin kalan
kiduksiaan aukovan
silloin aavistin —
tästä alkaa

ikuisuus.

Pienemmäksi tulla, pienemmäksi
jotta lapset tajuaisi,
suuremmaksi — jotta
kuulijoita saisi.

Jokapäiväinen leipä —
mitä muuta tarvitset?

Aurinko paistaa,
tie johtaa kynnykseltä
niityille, metsään.

Heittäydy sammalelle,
syö leipäsi,
aurinko paistaa.

Mitä muuta tarvitset —
hivenenkö rakkautta?

Talutan pientä koiraa, matalaa, metrin mittaista,
siis mäyräkoiraa: lyhtytolpat nuuskii, häntäänsä puree,
juoksee unissaan.

Minä siis koiranomistaja, mäyräkoiraherra,
lyhtypylväitä kierrän, taivaan värejä ikävissäni
tähyilen,
runoa ei synny,

koska säätiö piti perustaa,
hautomakone hankkia,
kuparikattoinen talo rakentaa.

Kuin vesilintu vailla rauhoitusaikaa
avantgardisti,
lentää, ruokapaikkaa tähyää, pam! oikealta rannalta,
lentää, pesäpaikkaa etsii, pam! vasemmalta rannalta,
ulapalle suuntaa, pam pam! karkurin häntään yhteislaukaus.

Kuin vesilintu muniaan
avantgardisti

takapuolensa hauleja hautoo,
tuskan poikia kirkuvia
otsa rypyssä synnyttää.

Kiertueelle lähtee,
tanssivat nuoralla tuskan pojat,
kädestä syövät, pirut.

Helsinki
Käpylästä etelään,
Helsingissä kaksi runoilijaa,
minä
ja se toinen.

Ei hätää, veljet runoilijat,
tuhat vuotta, vähemmän, viisisataa
ja meitä luetaan näin:

"Ei taida kaikki olla täysi,
siis nautitse se, jonkas löysit.
Tee parempi, jos sinä taidat,
*että nämä ovat ylen kaidat."**

Tämä intohimo
kutsua talonpojat
krysanteemeja rakastamaan,
tähyämään taivaalle,
ei sadetta vaan satakieltä,

tämä intohimo
kutsua kivimiehet juhlaan,
runoja lukemaan,
ihmettelemään
voiko näinkin kiviä hioa.

* Mikael Agricolan rukouskirjasta 1544.

Kun olin pieni,
katselin sisareni kanssa,
miten he teurastivat lehmää.
Kun olin isompi,
näin untuvatukkaisen lapsen,
jota ilkeä nulikka
oli lyönyt kivellä päähän.

Lennä nauruni,
räjähdä,
punainen nauru!
Sillä näitä kahta minä muistin:
ymmärtämätöntä eläintä
ja viatonta lasta,
kun he veivät vanhaa naista,
kuolemaan tuomittua
ohitseni vankilan pihalla.

(Kirjailijaryhmä Kiilan albumi IV, 1944)

Äiti

Sun murhees näen, vaimo, vanhan äidin murheen,
ja sillä oman kivun lääkitsen.
Näin istut joka ilta, taivaan tummetessa,
ja kerrot kädelläsi otsaas pyyhkäisten:

”Kun lähti poika viimein, sanonut ei minne,
hän tuosta yli pellon kulki vilkuttain.
Nyt tiedän paikan. Naapuriss' on kartta.
Se tarkoin tutkittiin, kun viime kuussa kirjeen sain.

On kovin kaukana se maa. On kuuma siellä.
On siellä kuivat, kummalliset puut.
Jää elo korjaamatta. Tankit tuhoo viljaa
ja vuoristosta tähtää tykkein suut.

Sä vaimo olit hälle, — miksi luotas päästit?
Maa vieras, kansa outo, tummapintainen.
Jos hyvä ei oo täällä, toista sentään
ois kotimaassa kuolla, keskeen omien.”

Mä näen murhees, äiti. Pakko oli mennä,
tuon kansan sorretut hän tiesi veljikseen.
Myös rakastan mä häntä, enkä syytä sentään,
kun tuskan kiellän, sillä jotain teen.

Käy kotimökin varjo tummemmaksi.
Sä nouset, äiti. ”Hän ei palaa milloinkaan.”
Käyt kumarassa pihan yli. Jälkees katson
ja kasvot painan ruohoon kosteaan.

(Kirjallisuuslehti, 14—15/1937)

Jäähyväiset nuoruudelle

Et ollut, nuoruus, seppelkulma. Vaan
kuin rautavanne kiersi päätä ajan paino.
Kirottu vuosikymmen, hulluus harteillaan.
Loputon nälkä, viha, vapauden vaino.

Sä etsit yöstä tietä, sanaa viisaitten.
Sytytit lamppus pimeyttä vastaan.
Kahahti kirjanlehti. Näit: on liike ikuinen,
sun osas taistelu on ainoastaan.

Ja yli rautasaapasmarssin, megafonipauhun
näkysi suuren heitit keskeen pimeyden.
Lävitse mustan ruton, veren, sodan kauhun
vaelsit, nuoruus, aamuun uskoen.

Et miltään säästynyt. Näit lippus tahrattavan.
Näit kuinka ihmisarvo maahan poljettiin.
Näit veljes murhatun, näit Juudaan kavaltavan
sun totuutesi valheen killinkiin.

tämä on tärkeätä, sillä elokuvissa opimme
miten miehet kovanaamat nyrkein selviävät
miten naiset kuvankauniit onnen elokuvakaupunkiin
autolla ajaen onnen yhdyttävät,
tärkeätä naisten onni yhdyttää, miesten nyrkein selvitä,
sillä työ ei ole ilo, työ on ongelma, siitä laulan.

Ongelmasta, indeksiin sidotusta laulan,
kuinka talousarvio tasapainoon saada,
lapsilisät maksetuiksi, englantilaiset syömään voita,
tärkeätä kauppaonni taata talous,
itä tyydyttää, länsi rauhoittaa, suuret ikäluokat
kunnialla kouluun, koulusta pois, työhön,
sillä työ ei ole ilo, työ on ongelma,
tärkeätä runoilijan kansakunnan ongelmista laulaa.

Uni

Ah, kävelin heleässä hongikossa,
ah, soutelin sinisellä järvellä salmen suussa,
sauna rannalla savusi, eukko kahvia keitti,
lapset, herran lahjat, ilakoivat.

Ah minua onnen poikaa, velatonta, huoletonta
sinijärvellä.
Heitin uistimeni ilmaan,
se kultarahaksi muuttui,
pilvenlonkaan suhahti.
Pääministeri pilven reunalla
hattua heiluttaen:
Hyvä, Hulkkonen, hyvä,
tätä maamme tarvitsee!

Putosin pilven rakoon,
ikäänkuin suureen kuoppaan,
palkkakuoppaan, sorakuoppaan
tietyömaalla.

Eukkoni ääni
uneen toraili:
nousisit siitä,
lähtisit
hätätöitä kunnasta kyselemään.

Kansanlaulu

Peippo täällä sirkuttaa, västäräkki lentää,
käkikulta kukahtaa, toisen pesään entää.
Käki munii munan peipposelle.

Onko vertaa kansan viisaudelle:
syksyn tullen käki muuttuu haukaksi,
suden juoksu nälän laukaksi.

Viisisataa miestä lähtee
susijahtiin.

ISÄNMAAN JOULU

1

Lapset —
tämä porsaanlapa tässä pöydässä
on tuiki suolassa lionnut,
tämä kuusi tässä lattialla
on Iso-Mahalan metsästä kaadettu,
tämä puuro näissä kupeissa
on äitinne huolten höystämä.

Lapset —
ristikää kätenne
sillä tänään on juhla.
Jos tietäjät, neljä atomiprofessoria
sattuisivat syödessämme

kun totuus, niinkuin hohtosiipi lintu, verta sulissaan
käy eellä siellä, missä taistellaan
työmiehen leivän, vapauden eestä.

(Kellopoijut, 1950)

Toukokuun taivaan alla

Koskaan en nähnyt kasvojasi,
tunsin vain käsiesi lämmön
lukemattomien käsien ketjussa
sinusta minuun.
Nyt ovat kätesi poissa.

Mustat linnut pääni päällä,
lentäkää,
lentäkää
toukokuun taivaan alla.
Viekää sana hänen vaimolleen:

Ylpeä olkoon surusi, vaimo
— ylpeä oli hänen kuolemansa
vankilan muurin juurella
toukokuun taivaan alla.

(Pilvet, 1944)

Maailman aamu

Sulkekaa ovenne,
lyökää kiinni ikkunaluukut,
rukoilkaa yötä viipymään,
jotta se salaisi tekojenne häpeän.

Jo leimuaa taivas idässä.

Me tulemme, onnelliset,
yli tuoreitten hautojen,
ja nuorena kaatuneet
hymyilevät arkuissaan.
Me tulemme, väkevät,
yli savuavien kylien
— ruoho nousee raunioille
ja kottarainen puhkeaa lauluun
hiiltyneen pesäpönttönsä reunalla.

Matalissa majoissa teiden varsilla
herätämme imulapset nauramaan,
ja kuoleva vanhus
nostaa siunaten kätensä,
sillä hänen silmänsä ovat nähneet lunastuksen.

Pyyhkikää kätenne verestä, pyövelit
— kohta ei enää ole aikaa.
Kätkekää rahanne, riistäjät
— kohta ei enää ole aikaa.
Parittukaa, hedelmättömät
— kohta ei enää ole aikaa.

Hetket kiitävät nopeasti.

Me tulemme, oikeudenmukaiset.
Murtunein siivin
pakenee yö edellämme,
ja tuuli kuljettaa naurumme
maasta maahan.

(Pilvet, 1944)

Hoh hoo, kun väsyttää,
kuin venyttääkin,
herää siis!
Jo kahvikuppi kuppilassa odottaa,
herää siis!

Jo tuolta tulla jyristää
vaunu jolla joka aamu ajat,
jo ovat tulleet kaikki muutkin,
jo kädet kovat mustat kyhmyiset
jo hattureuhkat hajut tunkkaiset

ja tyttökin jo tyttökin
hoikkanilkka tyttökin, oi
kenen kanssa viime yönä
nukkuikaan.

Jo tungetaan
jo kädet selät kyljet vatsat
vaunuun tungetaan

ja vaunu kolisten ja rämisten
jo sillan yli jyristää
jo valkenee jo katuvieren kaarilamput
kalpenee
ja hohtaa valot tehtaan telakan
ja ulvahtaa kuin piru tehdas
kellot lyö ja hakkaa
ja olkapäiden kantapäiden ihmispäiden virta
vyöryy pakkaa
tehtaan soliin portinpieliin
kunnes paine lakkaa . . .

jo tuntikellot käytävillä kilahtaa
jo pomot lasiseinäin taakse vilahtaa
ja koneet hyrähtää ja käyntiin jyrähtää

ja teräs ulvoo kipinöi ja sähisee
ja juottoliekin käärmeenkieli kädessäsi kähisee

jo heräsit
jo älysit
alkoi tiliviikko.

TIE

Tapasinko tulevaisuuden rakentajan?
Hänen päänsä kohosi tietyömaan montusta.
Mitä teet? kysyin. — Tietä! hän vastasi.
Mihin? — Piru tietää, tulevaisuuteen!

Tapasin siis tulevaisuuden rakentajan.
Hän katseli minua hattunsa lipan alta,
silmät siniset, suu kova.
Muistan sen kuin eilisen päivän.

TUNTURI

Geigermittarien tikitys
malmivuorien miljoonavuotisessa unessa,
herätyskello
kullan, kuparin, uraanin porteilla.

Ja kaukana, kaukana,
näkevän silmille selvinä,
patojen seinät virtojen niskassa,
kaivostornit tunturien hartioilla.

Ja korkealla, korkealla
revontulten sähkö
satelliittien vaunuissa
vankina maahan vaeltaa.

Ja atomikauden vuorimies
lyijyryntäin, timanttinyrkein
vuoriin pureutuu.

Ja viimeinen porotokka
Jäämeren rannalla
koillistuulta nuuhkii

ja viimeinen poromies
Yhtiön konttorissa
ensimmäisen palkkansa nostaa,

        ostaa viinaa, joikuu
        hurjana humalassa nulkkaa:

”Minä olen rikas
ai jai jai jaa,
köyhät perkelet saavat pelätä
minun jälkiänikin
ai jai jai jaa.
Minä olen rikas kuitenkin.”

Minä paljasjalkainen

1962

”Runous on kansoitettu ihmisillä
joita tapaat kadulla.”

Paul La Cour

On kaupungin kohina

On kaupungin kohina mustan kiven ympärillä.
Viisi tornia muita korkeampina.
Meri etelässä, junat metsiin pohjoisessa,
salmia, selkiä, saaria.
Mene yöllä mustan kiven luo, toukokuussa*
kun lehdet tekevät tuloaan, syyskuussa
kun lehdet väsyvät ja putoavat,
kahdesta neljään on oikea hetki, kuunnella
miten kaupunki nousee merestä, kuunnella
miten se kuuntelee omaa hengitystään, tuntea
suolan tuoksu sen sieraimissa.

Synnyin

kivenheiton päässä mustasta kivestä
60°9'42,6" pohjoista leveyttä
20°57'17" itäistä pituutta

tulin tänne syntymään

isäni kivespusseissa Punkaharjua pitkin
äitini lantion onteloissa Punkaharjun ohi
isäni isien kalavedet Punkaharjulla
Puruvesi idässä Pihlajavesi lännessä

synnyin

vanhana kuin lohen ja säynävän suku
näissä vesissä, vanhana
kuin petäjät Turtianniemessä
punaiset pettupuut Punkaharjulla

* *Musta kivi: Yliopiston tähtitieteellisen laitoksen mittauksissaan käyttämä koordinaatiokivi Helsingin Tähtitornin mäellä.*

vanhempana
kuin linna niistä luoteeseen
harmaat tornit Kyrönsalmen saaressa
raja näillä main
idän ja lännen kirous.

Menenkö Tukholmaan penkomaan papereita,
sanomaan
miksi tämä linna äitieni lammaslaitumella
isieni kalavesien portilla?
Menenkö Moskovaan kysymään oikeutta, sanomaan
miksi kävitte sotaan minun maallani
vetämään rajaa isieni riistamaiden
kaskihakkuiden poikki?
Miksi vaino, sodan tulet, piilopirtit
sukupolvesta sukupolveen?
Kuulen melua vuosisatain takaisilta käräjäpaikoilta,
Saksan sotaan, Narvan nälkään lähtevien
miesten kirouksia:
"Jumala antakoon tuhat perkelettä
sellaiselle esivallalle joka täällä on aina!"

Menen Säämingin pitäjän kirkkomaalle penkomaan
luita,
haastan todistajiksi
kaikki Turtiaiset, Väätäiset, Lötjöset, Sairaset
Koistiset, Utriaiset,
huudan heille kolmella kielellä:

M i k s i ? V a r f ö r ? P o t š e m u ?

On penkki mustan kiven luona
on hyvä istua penkillä
58 vuotta syntymänsä jälkeen
syntymäänsä miettien.
On kypsässä iässä, kypsä
antamaan anteeksi, ah
niin murheellista.

On kastanja mustan kiven luona,
tuuli kastanjan lehvistössä,
mikäli onnistaa aurinko lehvistössä,
jos onnistaa, lintu lehvistössä.
Siis kastanja, tuuli, aurinko, lintu,
mitä muuta tarvitsee
viisikymmentäkahdeksan vuotias
miettiäkseen syntymäänsä.

On kaupungin kohina mustan kiven ympärillä.
Viisi tornia muita korkeampina.
Meri etelässä, junat metsiin pohjoisessa,
salmia, selkiä, saaria.
Mene yöllä mustan kiven luo, toukokuussa
kun lehdet tekevät tuloaan, syyskuussa
kun lehdet väsyvät ja putoavat,
kahdesta neljään on oikea hetki, kuunnella
miten kaupunki nousee merestä, kuunnella
miten se kuuntelee omaa hengitystään, tuntea
suolan tuoksu sen sieraimissa.

On hyvä syntyä tästä naisesta
tässä kaupungissa.

Satakaksikymmentä tuhatta ihmistä Helsingissä
kun synnyin
kolme kieltä katujen kulmauksissa:

"General Kuropatkin nastupajet
na rekie Šaho."
"Ha du hört att Zilliacus ha tagit
kontakt me japanerna?"
"Ny kan ja tala venska om te pehöver, mutta
puhu kuiteskin suomea perkele."

Kun synnyin lauloi runoilija
maailmasta:

"Ryskyen kaatuvat suuret puut,
vanhat vakaumukset.
Tuleeko synkät syksykuut
vai kesän kukoistukset.
Tiedä en. Nään minä maailman
muuttavan muotojansa,
ähkyvän, syöksyvän, sortuvan.
Karaistuuko kansa."

Minä synnyin sodan maailmaan.

Kun olin kymmenvuotias

näin keisarin
Hän ajoi ohitsemme Esplanaadilla
Kappelin kulmauksessa,
heilutimme pieniä lippuja
jotka opettaja oli jakanut meille

Meidän piti huutaa eläköön eläköön

mutta kukaan ei huutanut
keisari seisoi avoimessa automobiilissä
hän oli pieni
hänen nenänsä vaikutti viluiselta

Kun olin neljäntoista

korisi päähän ammuttu punakaartilainen
iltapäivän, yön ja vielä puoli päivää
ikkunamme alla Korkeavuorenkadulla.
Hän ei tiennyt mitään tästä maailmasta
ei edes sitä, että Helsinki oli valloitettu
jo vuorokausi sitten. Kun hän lopulta kuoli
isä otti talteen hänen tavaransa:

kukkaron, 12 markkaa rahaa, kellon, perissä
mitali jossa luki: III Palkinto, Jyryn
kansalliset painikisat.

Eräs nainen tuli kesällä
hakemaan tavaroita,
hän sanoi:
Paavo oli hyvä mies.

Kun olin neljänkymmenen

oli jälleen sota, kolme sotaa oli kulkenut ylitseni
olin lukenut kolmestakymmenestä.
Niistä kaatuneista olisi voitu muodostaa
kymmenen Suomen kokoista kansakuntaa.

He olisivat tehneet työtä,
kyntäneet, kylväneet,
korjanneet satoa,
rakentaneet teitä, kaupunkeja, tehtaita,
viettäneet syntymäpäiviä, matkustaneet kesälomalle,
moni olisi lukenut runoja, joku
kirjoittanut kaikesta tästä

Kun minä kirjoitin tämän
viisikymmentäkahdeksan vuotta syntymäni jälkeen
muistin runoilijan sanat:

"Tuleeko synkät syksysäät
vai kesän kukoistukset?
Tiedä en. Nään minä maailman
muuttavan muotojansa,
ähkyvän, syöksyvän, sortuvan.
Karaistuuko kansa."

Oli joulupäivä, kaupunki sumussa,
kävelin meren rantaan Kaivopuiston kallioille,
tuuli vyörytti aaltoja Harmajan selällä
harmaita pilviä kaupungin kattojen yli
ja minä ajattelin pilviä merten ja mantereiden takana,
sienenmuotoisten patsaiden pauhua stratosfäärin
kynnyksellä.
Ja minä näin sinun joulusi rauhan, kaupunki, hauraan
kuin tinapaperi, kuin lasipallot kuustesi oksilla.

Ja jokin alkoi etsiä sanojaan minussa, ääntään
otsaluuni takana, puhuakseen teille
joita joka päivä tapaan kaduilla, toreilla,
kahviloissa:

Mitä sanoisitte, jos näin olisi:
olisi talvi, olisi joulu, lunta maassa
päivä vähästä valosta sairas,

mitä sanoisitte, jos veden lyijynkarvaan
äkkiä myrkkyä kihoaisi,
tuuli läähättäisi radioaktiivisin keuhkoin,
puista kaarna, kivistä sammal
rupena irtoaisi,
linnut
kirkuvina haavoina maahan putoaisi,

mitä sanoisitte,
humisi tuulessa, pilvissä
jos pappi kirkossanne kesken saarnan
kesken sanoja rauha maassa
saarnastuoliin äkkiä lyhistyisi,
kellot tornissa, tornit kelloineen, taivas
kirkkoväen niskaan romahtaisi, kirkkoväki
veren liekkeinä, kuoleman mylvivänä härkänä
ilmaan sinkoaisi?

Jos maailma äkkiä näin sokaistuisi
maailman korva äkkiä näin repeäisi,
maailma äkkiä kasvot sinisinä kauhuunsa tukahtuisi

ja sitten tulisi hiljaisuus
ja tuuli keinuttaisi sitä mitä pelkäsimme
ja sitten
vuoden, kahden, sadan vuoden kuluttua
tulisi hän josta lapsina ennen
ennen unen tuloa kuiskailimme, mies
Kuusta, Venuksesta, Kauriin tähdistön takaa
Andromedan tähtisumuista,
tulisi tälle rannalle, tämän veden ääreen
tämän kallion juurelle,
tulisi ja katsoisi, kääntäisi päätä, kuuntelisi:
ei elävää olentoa, ei ääntä, lintua, ihmistä
kellojen soittoa,
vain väsynyt tuuli ja lyijynkarva vedessä,

ja sitten kantaisi aalto tähän rannalle, hänen jalkoihinsa
tinapaperin, tähden, siivitetyn enkelin
tinapaperissa, kirjoituksen tähdessä:
Maassa rauha ja ihmisillä hyvä tahto.

Mitä sanoisi hän silloin,
maistaisiko vettä onko se myrkytetty,
haistaisiko multaa tuoksuuko kalmalle,
sitoisiko siiven tuliseen silmäänsä, toisen
otsansa pilveen,
lentäisikö sinne mistä saapui, asuinsijoilleen
Kauriin tähdistön taakse, Andromedan tähtisumuihin,
kutsuisiko kokoon kaltaisensa,
kertoisiko heille:
löysin maan, jossa oli rauha, veden
jonka rannalla aalto keinutti
ihmisen ikuisen toivon viestiä.

Nämä kadut, talot, taivas kattojen yllä
nämä tehtaiden piiput tuulihiukset
nämä nostokurki-dinosaurukset satamassa, telakalla
työn äänet, niittivasaroiden villi pauke
nämä laivojen toitotukset niiden saapuessa
lokkien saattamina kaukaisilta meriltä
jättäessä jäähyväisensä sinulle
Punavuoren mäki, vanha Rööperi, sinulle
meren vesissä kasvojasi kuvastava
kasvojasi alati uudistava kaupunki.

Miten monta vuotta, yli viisikymmentä jo
kun ensi kerran kävelin näillä kaduilla
Taluttiko äitini minua silloin kädestä
niin kuin äidit tänään lapsiaan samoilla kaduilla?
Keinuinko minäkin silloin niin kuin lapset tänään
puistopahassa telakan edessä kivimuurien varjossa?
Oliko edes puistoa silloin, en muista, vain sinut muistan
lokkien, pilvien, savujen täplittämä taivas, sinut
Punavuoren mäki, vanha Rööperi.

Mihin ovat hävinneet vanhat puutalot, sireenipihat,
ruotsia murtavien merimiesten, kippareiden, kalastajien
asuinsijat
mihin ajurit ja käsityöläiset kaduiltasi, kujiltasi
minne tallit pihojen perällä, heinien ja hevosten tuoksu?
Missä ovat purjelaivat satamasta, hiekkajaalat,
kaljaasit
ja uljaimpana kaikista parkki Tjerimay, jonka mukana
moni pojistasi lähti kaukaisille merille kaukaisiin
maihin
moni koskaan palaamatta?
Missä ovat tänään poikavuosien kaverit
Sjöbat, Kudet, Pedet, Harat, Kaltsit, Röban kundit
erottamattomat hyvässä ja pahassa, stailit kibat
joille katu opetti kielen, satama suuripiirteisyyden,

taistelu köyhyyttä vastaan kyvyn olla kova ja
häikäilemätön
julma ja oikeudenmukainen samalla kertaa, tavalla
josta lait, tuomarit ja opettajat eivät tiedä.

Missä ovat tyttäresi, heidän sisarensa
merimiesten ja jätkien flammat, joita Pelastusarmeija
yritti pelastaa pahasta, Fasun jentat, joita
kaupungin herrat yrittivät johdattaa pahaan,
missä heidän äitinsä, suulaat gimmasi, vanha Rööperi
lapsivuoteiden murjomat, pesutupien lipeän
parkitsemat
aviomiesten nyrkkien kovettamat naisesi
tämän päivän Rööperin, tämän päivän Helsingin
isoäidit
jotka mixtuuratipat ja kahvi polttoaineenaan
puskivat kuin ikikulut itsepintaiset hinaajat
läpi sotien, vallankumousten, nälän ja pulan
vuosikymmenten
kiskoen perässään jokapäiväisen leivän ja
maksamattoman vuokran
alituisesti uppoamassa olevaa lotjaa, aavistamatta
että meri jota he ylittivät, myrsky jota vastaan
taistelivat
oli nimeltään maailmanhistoria.

Olet kadonnut vanha Rööperi, kadonnut
elääksesi muistojeni kuvajaisissa lapsuuteni kesässä
Katosit kuin vanhat vaahterat ja lehmukset pihoiltasi
ränsistyit, sammaloiduit, lakkasit kukkimasta
Katosit kuin sireenin tuoksu toukokuustasi
kuin pihasoittajat pihamailla, lapset ympärillään
Katosit kuin hevosten ja heinien tuoksu tallipihoilla
kuin kalastajat rannoiltasi, kuin lapsuuteni
auringonlasku
Jätkäsaaren takaisten salmien, selkien, metsien
hämärään
Katosit kuin uni, kuin näytelmä kulisseistaan.

Sinua ei enää ole, on kiveä, rautaa, terästä
on uusi tiilen, lasin ja sementin kaupunki haudallasi
vanha Rööperi
On lokkien, pilvien, savujen täplittämä taivas
on meren vesissä kasvojaan kuvastava
kasvojaan alati uudistava kaupunki.

NIIN PIAN . . .

Niin pian nousevat talot uusissa kaupunginosissa,
niin pian lähtevät lapset maailmalle pihamailta
niin pian katoavat vanhukset
ikkunoista verhojen takaa.

Niin pian niin monia
uusia hautausmaita.

He rakensivat Helsinkiä

Poika

Helsingin asemalla
Hän on tullut
kuka tietää mistä
Kiimingistä
Polvijärveltä
Tullut etsimään
työtä
rakennuksilta
Hän saa työtä
hän käy syömässä
kuppilassa
Hän asuu
kuka tietää missä
Rööperissä
Sörkassa
Hän käy työssä
liittyy ammattiosastoon
Hän saa tilin
ostaa
sinisen sheviottipuvun
Hän menee illalla tanssimaan
Sörkan Vennulle

Tyttö

on tanssimassa
Sörkan Vennulla
Hän on tullut kaupunkiin
kuka tietää mistä
Polvijärveltä

Kiimingistä
Hän on työssä
kuppilassa
tiskaa
Ensi viikolla
hän pääsee työhön
trikootehtaaseen.

Tyttö ja poika

tanssivat
Poika ajattelee
tyttö on liian hieno minulle
Tyttö ajattelee
poika on liian kömpelö minulle
He puhuvat
selviää
että tyttö on Polvijärveltä
poika Kiimingistä
Heitä naurattaa
he ovat maalta
mökistä
kumpikin
Eikä tyttö enää
pojan mielestä vaikuta
ensinkään liian hienolta
eikä poika tytön mielestä
ensinkään niin kömpelöltä
He tanssivat
monta kertaa sinä iltana
monta kertaa sinä talvena
Poika saattelee tyttöä kotiin
tyttö päästää pojan luokseen
He makaavat
vierekkäin
seslongilla
heitä naurattaa
he ovat maalta kumpikin

He kirjoittavat kotiin
kumpikin
voin hyvin
kyllä täällä pärjää
He voivat hyvin
tyttö päästää pojan luokseen
monta kertaa
sinä talvena.

Poika ja tyttö

seisovat kaupungintalossa
pormestarin edessä
Poika nyökkää
kyllä
tyttö punastuu
kyllä
He astuvat kadulle
he ovat nyt
mies ja vaimo
He menevät kotiin
joka on
kuka tietää missä
Sörkassa
Rööperissä
koti
seslonki
kakluuni
pöytä
tuoli
koti
Poika käy työssä
rakennuksilla
Tyttö
trikootehtaassa
He ovat perhe
mies ja vaimo
onnelliset.

Perhe

on puistossa kävelemässä
isä
se on poika
työntää lastenrattaita
äiti
se on tyttö
vilkaisee kuomun alle
siellä on lapsi
heidän lapsensa
He ovat perhe
he tottuvat siihen
vähitellen.

Isä ja äiti

käyvät työssä
toinen lapsi syntyy
Kuluu vuosi
kolmas lapsi syntyy
Isä tulee kerran
työstä kotiin
On pula, hän sanoo
sain lopputilin
ei rakenneta enää
Ei se mitään
sanoo äiti
minä menen
trikootehtaaseen
Äiti menee trikootehtaaseen
hän tulee kerran työstä kotiin
En jaksa enää, hän sanoo
neljäs lapsi on tulossa
He elävät
kuka tietää miten
asuvat

kuka tietää missä
Sörkassa
Rööperissä
Malmilla
Tapanilassa
isä äiti neljä lasta
hellakakluuni
12 neliömetriä
riepuja
lumppuja
lohduttomuutta
On pula
ei rakenneta enää

Pula päättyy
rakennetaan taas
Isä saa työtä
rakentaa taas Helsinkiä
Lapset kasvavat
Äiti voi taas
mennä työhön
On jo parempaa
Vanhin poika
menee isän kanssa rakennuksille
hänestä tulee muurari
Vanhin tytär
menee äidin kanssa trikootehtaaseen
hänestä tulee kutoja
Valkenee
ehkä voitaisi hankkia osake
Suunnitellaan
ehkä nuoremmat lapset
voisivat käydä koulua
pääsisivät pitemmälle
Kunhan ei tulisi sotaa
siitä puhutaan niin paljon
Kunhan ei tulisi työttömyyttä
se kaataisi kaiken

Perhe

isä äiti neljä lasta
He asuvat Helsingissä
rakentavat Helsinkiä
Polvijärvi uusia tehtaita
Kiiminki uusia kaupunginosia.

Kaukolämmitystä

Luita kaukolämmityskaivannon reunalla Yrjönkadulla
Vanhan kirkon luona
käden luita, jotka aikoinaan ojentuivat
lämpimään tervehdykseen
otsaluu, jonka alla säteili lämmin katse
kehräluun siru, jota lämmitti katrilli
Seurahuoneen tanssiaisissa.

Aurora Karamzin hymyili hänelle kerran
Sakari Topelius loi häneen lämpöisen katseen.

Se on hankkinut puhelimen, varmaan
se myy viinaa, ei sitä muuten köyhä
puhelimella, viime yönäkin soi yhtämittaa, kuulin
seinän takana, sen akka kävi pihalla ja lapset
se Elsa jolla on se yksinäinen pentu, ei kai se muuten
sen viinan takia se, mitä köyhä muuten
puhelimella, se meinaa rikastua

Olen noussut katuojasta
viidenteen kerrokseen, osakehuoneiston omistajaksi
asumalähiössä
Istun parvekkeellani ja makustelen suussani
tätä kummallista uudenaikaista sanaa
asumalähiö

Kun olin nuori poika, tämä oli kaukana
varikset täällä silloin, sammakot soissa
Nyt istun parvekkeellani ja tunnen minäkin itseni
varikseksi
en osaa kylpeä
vaikka minulla on kylpyhuone

Punaisia lippuja oli vaikka millä mitalla
marssia vappuna ja muulloinkin
Mistä niitä aina riittikin niin paljon
ihmisiä, mikä sai ne liikkeelle? Sekö
että jotain puuttui vai sekö
että jotain oli liian paljon, kuten nyt nälkää.
Ne veti mukaansa ne liput. Niillä tämä kaikki
on hankittu, lapsilisät, asumalähiöt.
Mitähän varten ihmiset nykyisin niin kaihtaa niitä
niinkuin nyt nämäkin täällä?

Kauppamatkustajan kuolema

Kolme minuuttia onnea
sanoinko kolme minuuttia, ei
kolme sekunttia
eikä päivässä vaan vuodessa
ja loput ajasta ei-ehdi-tehdä-kaikkea
helvettiä.

Minulla on lohivapa
kallein mitä rahalla saa
mutta milloin ehdin lohestamaan?
Minulla on huvila ja moottorivene
mutta aika kuluu
rahan repimisessä.

Minulla on muistikuva
kesistä lapsuudessa: kesää loputtomasti

aurinkoa.
Ajan sitä takaa autollani
joka päivä
kilometri kilometriltä
lähempänä vanhuutta
lähempänä kuolemaa.

Isoäiti

Hän tuli Savonlinnasta
rukouskirja kainalossa
Genoveva juurikopassa lapsille.

Hän toi Jumalan jumalattomaan perheeseemme.
Yhäkö kannat rahasi kapakkaan, hän tiukkasi isää.
Meille lapsille hän luki Hammarsteinin *Elämän sanoja vuoden jokaiselle päivälle:* "TUORSTAI.
Jottemme enää
olisi lapsia joita keikutellaan ja viskellään
kaikissa opintuulissa ja ihmisten arpapelissä . . .
vaan että me totuudessa pysyen rakkaudessa
kaikin tavoin kasvaisimme häneen, joka on pää,
Kristus."

Äidille hän siunaili Helsinkiä:
Voe tätä synnin pessee, yhet juoksoo
katua ylös yhet alas, kaekilla kiire
piä eillä helvettiin.

Arska Stadista

*(Arska istuu Skattan Nokalla
ja tekee laulun)*

Kun mutsi minun kolasi
niin fatsi minun kaveras:
saat sinä lähteä himtsosta vek.

Oli fimtsika slabaria
risaset pläkät
tällä kundilla klabbissa.

Mut emmä ollut skagi
vaikka olinkin snadi,
minut Röbassa ja Herulissa tsennattiin.

Minä delareita trokasin
ja skroduja tsökasin
ja traisasin niitä barkkikseen.

Ja frekat meitä tsymffas
ja jeparit jaagas
kun ei me käyty skoilessa.

Me klitsuja öpnattiin
ja buiduissa böllittiin
ja fyrkat podilkkis deelattiin.

Mut kerran ne hogasi
kun tämä kundi trokasi
snutukräösiä divariin.

Nokalle mä hamnasin,
vuoden siellä stannasin,
jouduin jeparin kniigoihin.

Ja taas olen bosessa
ja funtsaan täällä Nokalla
kuin entisaika oli skoijia.

Kun shiivaa me blisattiin
ja bregiksiä duunattiin
ja kaikki kundit oli ledinä.

Jos nyt mä pääsen lediksi
niin rupeen minä rediksi,
styylaan rumpaliks frelssikseen.

Tai sitten lähden skönelle
ja shingraan siellä botusta,
töraan pommilla Chicagoon.

(Kaksikymmentäviisi vuotta on kulunut.
Arska tulee meriltä, mutta kaupunki on
muuttunut niin ettei hän tunne sitä enää)

Mä oon ollut skönellä, mä oon skiglannu
siitä asti kun mä ledasin Nokalta.
Ne ei huolinu mua frelssikseen, ne sano
että mä kaveraan skeidaa, etten mä
mihkään Jeesukseen usko.
No mä painuin skönelle ja oon skiglannu siitä asti
Spainat ja Chainat ja Amerikat, you know,
ja funtsasin ny tulla tsiikaan vanhoja mestoja Stadissa.
Mut mä en bonjaa tätä enää
mä en hittaa täällä mihkään.
Ennen hittas: Skattasta Brunssaan, Brunssasta Gräsaan
Gräsasta Berggaan ja Bergasta Kinaporin kautta
Heruliin,
Herulista traisas suora veege Hagikseen
ja kun Hagikseen pääsi hittas mihkä vaan.

Mut mitä ny on?
On Pikilää Pakilaa
Kanalaa Konalaa.
Kaikki vanhat kaverit on kolannu
eikä kukaan snaijaa kun mä kaveraan
niinku Stadissa ennen.

Mä luulen ett mä shingraan takasi skönelle.

(Arska lähtee takaisin merelle. Ennen lähtöään hän tapaa joitakin nuoria Stadin kundeja, joiden puheenparsi todistaa hänelle, että vanha Stadi ei kuitenkaan ole kuollut. On juhannusaatto ja eräs kundeista kertoo Arskalle miten ihmiset ennen viettivät juhannusta)

Ne meni johonkin strantsuun tai bärtsille
ja pisti semmosen palaan mitä ne sano kokoksi
siihen oli traisattu kaikkia vanhoja botuja
ja krääsäveduja ja muita helvetin risuja
joku skulas haitaria tai jotain ja ne joras
muttei ne snaijannu jorata niinku me
ne piti toisiaan kännästä ja meni piirii kässääks
noin vaan tasajalkaa ympäri
ja ne sjungas kaikennäkösiä lauluja "Oi jos oisit
armahain" ja muuta semmosta
mun mutsi osas niitä kun se oli snadi
mut ny se on unohtanu ne se sano
Ja sitte oli skutsissa joku fogeli
se sano kukkuu kukkuu koko yön se kukku niin pirusti
ett ne luuli et siltä repee reva
ne luuli et kun menee sen puun alle missä se kukkuu
niin elää vaikka sata vuotta tai saa uuden sussun
tai pääsee goisaan sen kundin kanssa kun tahtoo
eiks ne ollut dorkia häh?
Sit ne meni souteleen järvelle ajattele

kun niillei ollut peräprutkuja eikä muita härveleitä
niiden piti soutaa, mälvää
mut laulaa ne orkkas aina vaan, ne laulo
et "Tuol on mun kultani ain yhä tuolla" tai
"Sorsa se souteli Saimaan aalloilla" toopeja lauluja
ei siihen aikaan nääs mitään Elviksiä ollu
ei ne olis saanu kasaan edes yhtä himobändiä
jos joku olis tahtonu niinku järkätä oikein
hinku juhannushipat
ei voinu förata sutturoita skutsiin tanssilavan taa
kun ei edes ollut tanssilavoja nääs.
Ne vaan poltti kokkoo ja rundas piirissä tasajalkaa
hoilas ja ruddas järvellä
Ja sit niil oli semmonen keinu
missä ne gungas niin helvetisti aina vaan ympäri ja
ympäri
ja pimut piti pahaa ääntä ja kundit skriinas
ja sit kun ne tuli matsiks ne meni sittaan johonkin
bärtsille
kyttään suulista kun se kletras oppohimmeliin,
nousi nääs.
Mutsi siitä kerto, eikä ne paljo pamlannu se sano
ne sittas vaan siinä ja tsiikas
ja suulis nousi
ja se käki kukku niin perkeleesti
ja ne vaan sittas ja kuunteli.

Kummaa sakkia.
Eiks oteta snadit niiden muistoks
ny ku on Juhannus.

Patsaita

VEISTÄN OMAA KUVAA

1
Tuijotin napaani
se kasvoi pieniä punaisia lippuja
heitin ne ihmisille
heidän iloisesti heilutella

tuijotin napaani
se kasvoi ruusun, ruusu
työntyi korvastani sisään
suoritti minulle aivopesun

2
Kasvatin itselleni parran
se on harvinainen parta
jäkälän värinen

puhun partani läpi
jos mitä
kaikki katsovat kunnioittavasti partaani
sanovat
onpa siinä viisas parta

3
Kiirehdin tarkistamaan mielipiteitäni
kiirehdin sanomaan ei siinä missä eilen sanoin kyllä
kyllä siinä missä tänä aamuna sanoin ei

kaikki jotka sanoivat minulle eilen kyllä sanovat nyt ei
kaikki jotka tänä aamuna sanoivat ei sanovat nyt kyllä

keskustelemme vilkkaasti
ei ei kyllä kyllä
kyllä kyllä ei ei

PATSAS ERÄÄLLÄ HYLLYLLÄ

Huolehdittiin runoilijoista
etteivät horjuisi
yksi kannatti päätä toinen tuki kainaloista

muutama kuohittiin
muutamalle tehtiin uusi kipsipää
muutaman mahaan montteerattiin äänilevy

se lauloi kokouksissa sos re sos re sos re, se haltioitui
rakastan kansaa rakastan kansaa rakastan kansaa
se alkoi paukuttaa käsiä kun sille paukutettiin

se naitettiin suurten vainajien kanssa
se nostettiin hyllylle
tomu laskeutui sen silmiin

ALEKSIS KIVI

Miksi ei Punavuoreen pientä patsasta:
        Ahlqvist kädessä karttakeppi, toisessa
Seitsemän veljestä,
        patsaan jalustassa reliefi, reliefissä
katuoja, Kivi katuojassa, sanat:

"Mutta mitä aattelisin retkestäni Helsingissä?
Tuskan päivät! . . Kova oli minulle tämä isku."

SAKARI TOPELIUS

Olin sanomalehtimies tässä kaupungissa,
lisäksi aikana, jolloin sensori ei sallinut nimittää
pöksyjä pöksyiksi vaan korjasi *pantalongit.*
Uutiset nälästä, kadosta ja köyhyydestä
pyyhittiin pois reunahuomautuksella "tuskallista ja
ikävää".
Minun oli kirjoitettava satuja ja tarinoita,
minusta tuli Satusetä.

Kun katselette patsastani Ratakadun puistikossa
tai Tarun ja Totuuden hengettäriä Esplanaadilla,
        niin muistakaa
että niiden takana on mies, joka paetessaan
maallista sensoria joutui taivaallisen kynsiin
ja pakotettiin taiteilijaksi.

EINO LEINO

Tähän he minut siis panna tohti
Vanhan Lehtorin selän taa,
Catanin kulmasta Kämppiä kohti
saan siis iäti vaeltaa.

Eivät ne kysyneet laulajan mieltä,
halusin portille luokkarajan:
Pitkällesillalle. Laulaisin sieltä
kansalle laulua Uuden Ajan.

LARIN PARASKE

Sata autoa minuutissa
        "aamulla ani-varahaisin"
Tuhat raitiovaunua vuorokaudessa
        "iltaisin iki-myöhäisin"
Ihmisten virta
        "viki-vierahainen, kova-korvanen,
                kylmä-kylkinen."

"Kelles mie tässä vaivanen vaimo-kulunen,
kelles mie tässä tuultelen ne tulen-palavaiset tuskasein,
kelles mie tässä haastelen ne hiki-halavaisein?
Kukas se mun tänne jättelit vaivasen vaimo-kulusen?
Tukehtuuthan ne tässä mun tulen-palavaiset tuskasein,
halkiaathan ne mun hiki-halavaisein
näillä kova-korvasilla, viki-vierahaisilla tie-rapasilla."

Kaupunki makasi auringossa
        pää Tähtitorninmäellä
        jalat Vantaan vesissä Käpylän takana.
Kaupunki vietti kesää
        Lauttasaari toisessa Laajasalo toisessa kainalossa.
Kaupunki haukotteli
        aseman torni heilahti sen navalla, lokit
        ja kyyhkyset lehahtivat lentoon sen kylkiluilta.
Kaupunki sulki silmänsä ja nukahti
        vedet keinuivat, puut puistoissa, savupiiput, tornit
        huojuivat hengityksen tahdissa.

Tällaista ei tapahdu enää, tällaista tapahtui
kun olin poikanen, kun kuuntelin kaupungin hengitystä
kaupungin kainalossa.

Oli ranta ja meri
yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä
oli länsituuli ja aurinko
yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä
oli levien tuoksu ja lokkien kirku
yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä.

Ja kultahiuksinen tyttö laiturilla
ja poika kosketti kädellään tytön hiuksia
ja tyttö leimahti liekkiin kuin soihtu
ja aurinko räjähti tuhansiksi sirpaleiksi
yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä
ja poika paloi liekissä, hänestä tuli mies
yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä.

Ja tuli ilta ja aamu, arkipäivä.
Sitä kesti neljäkymmentä vuotta
yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä.
Tuli syksy, keltaiset lehdet
yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä.

Sen huomaa sinisenä iltana huhtikuussa:
        tornit vavahtavat, vavistus
        huipuista kalliopohjaan
        kiven, sementin, mullan juuriin,
sen huomaa ilmassa, ihmisten hengityksessä.

Kaikki haluaisivat tehdä jotain tavatonta:
        kavahtaa pystyyn kuin tornit,
        kietoutua toisiinsa kuin kadut,
        puut hämärässä, antautua
        kuin ilta katulyhdyn penikselle.

Oi kuka ei, käsi sydämelle, haluaisi kerran
        huorata huhtikuussa.

Oli ilta, hiljaista, joku aukaisi ikkunan
katon rajassa viidennessä kerroksessa.
Sarana narahti, kaiku kiiri katolle,
helähti savuhatun pellissä,

minä löysin taivaan, tähdet.

Kevät kiipesi peltikatoille
        ja tanssi siellä tuulen kanssa
kevät repäisi ikkunat auki taloista
        ja ajoi perheenemännät parvekkeille
        piiskaamaan mattoja
kevät houkutteli miehet rannoille
        ja ostatti heillä monta ylimääräistä

viinapuolikasta
kevät heitti tytöt mopojen satulaan poikien taakse
ja ajeli aallopit auki
pitkin teitä
kevät nuoli puistojen puut punertaviksi
illat sinisiksi
ja vei monelta tytöltä piikuuden.
Kevät tuli kotiin kello viisi aamulla
korot kepeästi kadun asfaltilla
kopisten.

Yö äännähtää, yö avaa mustat silmänsä
haparoi käteensä kuun keltaisen nännin
ja panee sen suuhunsa
Maito pisaroi katoille, toreille, rannoille,
tuuli peittää pilvellä yön untuvaisen otsan.

Kaukana planeetat sormi huulillaan.

Runoja 1964

Nuori mies
        kukka napinlävessä
rakkauteensa rakastuneena
        käveli meren rantaan
kumarsi kolme kertaa
        kerran kuulle
        (oli ilta)
kerran merelle
        kolmannella kerralla
itselleen.

Polku auringon paahtamien kallioiden yli,
lokin kirku pääni päällä, haukan varjo jaloissa,
katajia, variksenmarjoja.

Kiipeän korkeimman kallion laelle,
ja siinä se on: meri, niin pitkälle
kuin silmä kantaa,

siinä se on:
taivaan sini meren sinessä,
meren sini taivaalla.

Tämä kuva talletettiin otsaluuni kasettikuoreen
        kesällä, Töölössä, vuonna 1914.

Ilta,
    kuun puurokuppi taivaalla,
tähtien lusikat.

Hämärä kuorsasi rantakivillä,
yö näki unta
sammalilla kuusikossa.

Mutta tuskin kaikki nukahtivat,
tuuli aloitti haavoissa sipinän:
aamu, aamu!

Kaukana
kuin lapsuuteni lintujen laulu
oi niin heleä
niin rohkea kesäisessä illassa.

Kaukana
ja kuitenkin läsnä
kadonnut
ja kuitenkin kuultavissa
oi niin lohduttava
lintujen kuoleman saaressa.

Jos joku on yksinäinen
niin tammikuun yö
kuun valaisemilla kaduilla
jos jollakin on kylmä
niin katulyhdyllä
tammikuun yössä
jos joku on uskossaan pettynyt,
epätoivoinen
niin kirkon torni yössä
kolmenkymmenen asteen pakkasessa.

Haluan päästä siitä,
haluan antaa sen teille,
lahjan,
hymyn helmen kuoleman hampaista.

Hän ampui, tunsin hänet,
hänellä oli valkoinen nauha.
Hän kuoli, tunsin hänet,
hänellä oli punainen nauha.
Siinä hän makasi maassa
veren ansiomitali rinnallaan,
poikanen, viidentoista,
siis sotilaspoika,
siinä hän makasi,
kuollut,
hymy huulillaan.

He veivät hänet pois, hänen hymynsä,
he kätkivät sen joukkohautaan,
puhkaistujen rintojen, särkyneiden katseiden,
murskattujen leukaperien joukkoon.
Eikä se ole milloinkaan, niin aineeton se oli,
noussut sieltä yhteenkään voiton juhlaan.

Minä nostan sen sieltä tänään,
hymyn helmen kuoleman hampaista,
hymyn kalan silmäripsieni verkosta,
johon se tarttui neljäkymmentäkuusi vuotta sitten
eräänä aurinkoisena huhtikuun aamuna
solassa kivimuurien takana Pietarinkadulla
Helsingin kaupungissa.

Haluan antaa sen teille,
lahjan,
hymyn helmen kuoleman hampaista.

Hyvää joulua
1967

Joulun laita on kuin rakkauden
sitä yrittää ja yrittää . . .
Joulun laita on kuin avioliiton
sitä yrittää edes lasten vuoksi.
Joulun laita on kuin elämän
sitä yrittää ja yrittää
loppuun saakka.

Kun olin pieni

(1904)

olin kolme kuukautta vanhempi
    kuin Kristus syntyessään
Herodekset olivat liikkeellä
    (kierosti naamioituneina)
hinkuyskä kurkkumätä tuhkarokko
Tuhannet imeväiset kuolivat
    minä satuin jäämään eloon

(1905)

sanoin pläp pläp pläp
Syö puuroa sanoi äiti
puuloa puuloa sanoin minä
Moskovassa taistellaan
    sanoi isä
moskopaska haistamaan
    sanoin minä
Mistä se on tuollaista oppinut
    sanoi isä
Sinulta sanoi äiti
moskopaska haistamaan
moskopaska haistamaan
    pölisin minä
Ole kiltti, pukki tulee
    sanoi äiti
tukki pulee tukki pulee
    pölisin minä
Onkohan se oikein viisas
    sanoi isä

(1908)

Joku kopisteli eteisessä
kopisteli verstan kynnyksellä
Ei se kuitenkaan ollut joulupukki
se oli Pärrä-Strömforssin puujalka
vanhan sorakielen poosun
jonka akka piti kahviputkaa Ruoholahden rannassa
— potaattisoppaa ja spittinkiä jätkille.

God Jul, sanoi Pärrä-Strömforss faijalle, Hyve Joulu!
Minu tule antta yks julklabb sinu perrkkele,
sinu ole koko temä voosi johannidag asti
agittateerra minu perrkkele
ett minu muutta minu nimi soomalaine nimi
minu olla nyt teke minu peettös
minu nimi Strrömforrrs
ensi voosi alkku olla Virranpyörre perrkkele
kuule sinu — Virr-rran-pyörr-rre!
Siinä minu julklabb sinu ja koko temä kansa
perrk-kele!

Oi kaikki Reenpäät, Paasikivet, Koskimiehet
muistakaa tänä jouluna Virranpyörrettä
perrk-kele!

(1910—1911)

Oli tapahtunut ihme
osasin lukea, tavasin
isäni joululahjakirjaa:

T-y-ö	Työ	Työvä
v-ä	vä	Työvä
e-n	en	Työväen
K-a	Ka	
l-e-n	len	Kalen
t-e	te	Kalente
r-i	ri	Kalenteri

Työväen Kalenteri
1-9-1-1
1911

Maailma avautui minulle
luin, katselin kuvia:
Wilburg ja Orville Wright lentokoneensa vieressä
Svensen juuri lentäneenä Juutinrauman yli
31 minuutissa

Zeppelini, Santos Dumont ilmassa
halusin tulla lentäjäksi
Jim Jeffries — Jack Johnson
halusin tulla nyrkkeilijäksi
J. W. v. Goethe
halusin tulla runoilijaksi.

Ja entä kaikki muut
kukin syntymäkuukautensa kohdalla:
Thomas More
Wilhelm Liebknecht
Ferdinand Lassalle
Karl Marx
J. J. Rousseau
Karl Kautsky
Friedrich Engels.

Mutta eniten minuun sittenkin vaikutti kansi:
partasuu mies kantamassa
hulmuavaa punaista lippua.
Ja eniten minua nauratti poliisi
joka sanoi:
Millä oikeudella täällä lennetään?

(1913)

Että elämä voi olla niin rikas!
Olin leikkikalukaupassa, olin
kymmenennellä.
Mikä lahjatavaroiden paljous
autoja junia hevosia
ja purjeveneet juuri sellaisia
kuin purjeveneiden pitää olla
ja tinasotamiehiä, husaareita
miekka ojossa, nelistävien ratsujen
selässä.
Mikä kavioiden jymy, tykkien pauke
ja minulla vain markka rahaa.

Että himo voi olla niin suuri, husaariin
miekka ojossa, nelistävän ratsun
selässä,
että tilaisuus on niin houkuttava!

En päässyt pitkälle, en edes ovelle.
Luja koura raahasi minua johonkin.
Turpiin vain, sanoi kovahuulinen mies
varastohuoneessa myymälän takana.
Ja minä sain turpiin, ensimmäinen isku
halkaisi huuleni, toinen salpasi henkeni
kolmas pökerrytti minut.

Heräsin räntäisellä pihamaalla, nousin
lähdin juoksuun
suu veressä

purin hammasta itkin kirosin
sydän pakahtumassa
juoksin mitään näkemättä mitään kuulematta
käsittämättä
kotiin saakka
piilouduin kellariin.

Että elämä voi olla niin tyly
joulu niin ankea.

Kului melkein kaksikymmentä vuotta
kunnes valistuin tietämään
että kleptomania ja tavallinen myymälävarkaus
ovat kaksi eri asiaa.
Ja niin tietysti täytyykin olla
sillä miltä näyttäisi
asessori Nihusen rouva tai ministeri Tihusen poika
juoksemassa joka joulu turpa veressä
Aleksia pitkin kotiinsa?

(1914)

Maailmansota oli syttynyt
tosin jo syksyllä
mutta nyt tiesimme sen.
Kadut olivat pimeät, ei lyhtyjä, soihtuja
kynttilöitä ikkunoissa
Kristus kompuroi pimeässä
ei erottanut
oliko hänellä kivääri olalla.

(1916)

Joulupukit olivat kuka missäkin
yksi Spalernajassa

yksi jääkärinä Saksassa
yksi Venäjällä vallankumousta tekemässä
loput uskonsa menettäneinä ehkä patteritöissä
ja kukapa niihin olisi enää uskonutkaan
Härkönen, Antti, peltiseppä, aatteen mies
tuli jouluna meille
ja sanoi:
Syökää nyt, juokaa, ei sitä enää ensi jouluna
syödä, juoda
Mistähän sekin oli sen tietävinään.

(1917)

Ei se niin ollut Arijoutsi
niin kuin kerran kirjoitit
että "oksat pois kuin suutari Turtiaisen kuusesta"
ei se ollut suutarin kuusi, se oli räätälin, meidän kuusi
meidän faija oli räätäli.

Se oli näin:
hlieba nietu sahra nietu masla nietu fläski nietu
rusina nietu puuro nietu kaikki nietu kuusetkin
oli sota oli revolutsija itsenäinen Suomi
ja kuusi piti olla
olihan neljä lastakin, ei sitä nyt joulua ilman kuusta.

Ja niin meni faija Merisatamaan kuusiplaanille
toi sieltä sellaisen kynityn kuusenrangan
porasi reikiä kylkiin ja tuikkas
kuusenoksia niihin reikiin
Kuusi siitä tuli vaikka se olikin vähän vinossa
sinne sun tänne niin kuin sulat Silkki-Saaran
hatussa Ja siitä lähtien on Stadissa sanottu
— räätälit sen aloitti, faijan kisällit
että oksat pois kuin mestari Turtiaisen kuusesta.
Niin että korjaa pois Arijoutsi, ei se ollut suutarin
se kuusi, se oli räätälin, meidän kuusi.

(1919)

Sinä jouluna mä olin tsupparina kukkakaupassa
Ölanderilla Korkeavuorenkatu 2 b
(se on siinä vieläkin, sen poika pitää sitä nyt)
Se oli rankkaa jobia, kolme päivää perätysten
aamukahdeksasta iltakahdeksaan
Mut tuli siinä fyrkkaakin
kuka anto piikin kuka fimtsikan
yks gimma tyrkytti tisikaa
mut mä tsiikasin kalsasti
ja sanoin
ei olla pikkufyrkan puutteessa
se tuli ihan rödeks ja skriikas
hambuus ei raha kelppa
yks toinen gimma traisas mut sisään
ja alko lääppiä
heti mä hogasin mihin se pyrki
mä sanoin
so so täti, kyl joulupukki hoitaa ne asiat
mullon vähä kiire.
Se skriinas vaan ja tyrkkäs mulle femman
aika gimuli.

Tsupen mellassa mä slumppasin lahjoja
faijalle mä ostin
en mä nyt muista mitä
mutsille mä ostin
en mä sitäkään muista
broidille mitä lie ollut
toiselle broidille samaa
ja systerillekin jotain.
Kun mä sitten tulin aattoiltana himtsoon
kaikki istu jo pöydässä
— kinkku dövas ja lipeekala luktas
ja mutsi sano voi poika parka syö nyt jotain
mutt emmä orkannu
siihen mä snarkkasin pää lautasella.

GRÄSAN-VILIN JOULU

Me nyysittiin granu yhden sipoolaisen tsärroista
me nyysittiin ljusarit Vilenin buidusta
me nyysittiin spittaa Viro-Väiskin jömmasta
mentiin Sandiksen halliin ja nyysittiin kinkku
se paino kun perkele

Ja sitten me mentiin Sametti-Ennin murjuun
se oli jo melkein kuuro siihen aikaan
lyötiin kinkku ja keglut pöytään
otettiin mäsärit ja hoilattiin:
Haistakaatte paska koko hallelujajengi.

Kun olin kasvanut itseni mittaiseksi

(1931)

Menin joulukirkkoon
en lohtua saamaan
vaan kuullakseni oliko totta
kuten puhuttiin
että papit olivat hyljänneet Jeesuksen
ja valinneet Vihtori Kosolan.

Vanha mies saarnasi:
kärsimys ahdistaa meitä tänä jouluna,
mutta se ahdistaa meitä lähelle Jumalaa
ja hänen ainukaista poikaansa, jonka syntymän
juhlaa tänäkin jouluna vietämme.
Rakkaus rahaan on kaiken pahan juuri totisesti
joka sitä ei usko on sokeudella lyöty.
Uskoamme koetellaan kärsimyksen kautta
työttömien, nälkäisten.
Tulkoon siis uskomme yksinkertaiseksi, nöyräksi
lapsenmieliseksi.
Pois huuliltamme turhat ja kepeät sanat. Sillä
erittäin viisas sana on se
että kärsivillä, köyhillä, nälkäisillä
on oma erikoinen tehtävänsä maailmassa. Luottamustehtävä
uskon vahvistamiseksi. Rukoilkaamme.

Nousin, hiivin ulos huomaamatta.
Vanha kettu, mietin,
ei sanaakaan Vihtori Kosolasta.

(1939)

Join Marskin viinoja, komppanian päällikkö nääs,
ja kiroilin ja kiroilin: voi perkele perkele!
Jäätyneinä kinkun viipaleita kiidätettiin
    etulinjan korsuihin.
Oli pakkanen kuin saatana,
    ryssä paino päälle
ja moni mies sai sinä jouluna
totisen joulurauhan.
Juhlikaa nyt vielä kerran sitä jouluanne
    toivotti Tiltu radiossa,
me tulemme kohta ja juhlitaan sitten paremmin.
Kyllä se tiedettiin kuinka siinä kävisi.
    Kuhmossa oli nähty enkeli.
Paskan enkeli, murahti jääkäri Hynynen
    kolmannesta joukkueesta.
Olen minä niitä ennenkin nähnyt
Enso Kutseitin herrojen enkeleitä.

(1941)

Hei, Hyvää Joulua
    sinä Summan ja Koiviston salmien sankari
toivotin Raoulille, Palmgrenille
    Täällä sitä taas ollaan siellä jossakin
    kaartissa taas, käpykaartissa, korsussa
    Ratakadun esikunnan rullissa

Paistoimme perunoita
    oli lapsikin mukana, joululapsi
    Raoulin esikoinen, vasta syntynyt
Tuleekohan siitä Jeesus, ihmetteli Raoul,
    tämäkin pahnoilla paossa
Juudas siitä tulee, jos on vähänkin isäänsä
    sanoin minä

Kuulostelimme yötä olisivatko Herodekset
    liikkeellä, ei
oli vain pakkanen ja paha tahto.
Olisi aasi lähtisi Egyptiin, sanoi Raoul
Paskan Egyptiin Helsingin
tulliportilla joutuisit kiinni
    sanoin minä
Niinpä niin sanoi Raoul.
    Paistoimme lisää perunoita
    lauloimme joululaulun

(1943)

Koltta Koputoff Petsamosta
    luottovanki, vankilan lammaspaimen
                                        pihisti jouluviinani
tuodut salaa (ennalta tehdyn sopimuksen mukaisesti)
junassa 800 kilometriä pohjoiseen
läpi alakuloisen Sota-Suomen
ohi sankarihautojen, puukenkien kopinan
asemalaitureilla, hamstraajien haamuarmeijan
piiloitetut hankeen vankilan porttien ulkopuolella.

Koltta Koputoff, luottovanki, lammaspaimen
                                        (mikä joulukuva)
kaivoi pullon hangesta (sopimuksen mukaisesti)
ja imaisi sen (sopimuksen vastaisesti)
                                        omaan kitaansa.

Missä pullo? kysyin koltta Koputoffilta
                                        lammaspaimenelta jouluaattona
A pakkanen *tšort* kohmetti
                                        a mie kun tempasin hangesta
a pohja poikki a sinne hulahti hyvän viinat
A sie hyvä valehtelija, sanoin koltta Koputoffille
a sie niin hyvä valehtelija että anteeksi saat.

Koltta Koputoff kaulaan kapsahti
A viina haisee, sanoin minä, a mikä viina
sanoi koltta Koputoff
ja veisasi
Roždestvo Tvoje Hriste Bože Naže
A kuule hyvä mies
Kristus syntynyt

(1944)

Joulu! sanoivat sotamiehet rintamilla.
Rauha. Tulitauko. Saadaankohan viinaa?

Ja monessa paikassa saivat. Eivät
tosin kaikki. Mutta ne jotka saivat
saivat sitä enemmän. Ja alkoivat laulaa

Tipperarya tuolla
Fahne Hochia täällä
Kansainvälistäkin jossain
Jumala ompi linnamme kaikkialla
missä sotapiispa liikkui
Lili Marlenia melkein joka korsussa

Ja kun laulu päättyi
tuli kenraali Patton ja hirnahti:
Hei, mammanpojat, aletaanpas taas.

Kuten nyt Vietnamissa tänään
kusessa, nyrkit veressä
kusessa, jalat liejussa
Oi äiti Ohiossa, kusessa ollaan.

Kansallisia joulutapoja

(Isossa-Mahalassa pysyvästi vaikeina aikoina)

nam nam kinkkumöykky
hammasperissä nam nam
leukamylly jauhaa
rasva sormissa suupielissä nam nam
puhuvat nälästä nam nam
mitä minä nälästä syödä pitää nälkä lähtee
köyhiltäkin joo vaivasilta
söisivät nälkä lähtee
riisipuuroa nam nam rusinasoppaa
eikös ne kasva riisit sitä varten rusinat

himmeli joo pitää se talossa himmeli olla
vanhoja tapoja kunnioittaa

(Pölli-Petterin tönössä samoin)

räts räts suolasilakka
hammastarhassa räts räts
leukamylly jauhaa
ruodot suupielestä permannolle rops rops
puhuu nälästä Iso-Mahala räts räts
syödä pitää nälkä lähtee sanoo
köyhältäkin joo nälkäseltä
mikäs Iso-Mahalan
kymmenen sikaa viisikymmentä nautaa
rahaa pankissa ja isänmaallinen miäli
oliskohan mennä Mahalalta töitä kysyyn
nykku se on syäny ja juanu ja vähä konjakissa
sanos pian että Petteri mitäs se Petteri ny
eihän jouluna työtä tehrä

ollah vaan ku himmeli katossa perkele
olis edes katto

(Verovuonna 1952)

Veronmaksajien lapset tanssivat joulukuusen ympärillä
isiensä epätoivosta tietämättä
veronpimittäjien lapset tanssivat
isiensä synneistä tietämättä
ja joulukuuset loistivat, suurin niistä
veronmaksajien rahoilla Suurtorille pystytettynä
oksissa tuuli lehahdellen
kuin ulosmittaajan hengitys.

(Ja Miettiskä, sotaleski, näki pommisuoja-asunnossaan unen että Kristus vei hänet Kaljakalliolle ja sanoi hänelle: tämän kaiken annan sinulle, kaikki nämä kauniit kartanot sinun ja sinun lastesi ja lastesi lasten asua hamaan maailman loppuun)

Ja Miettiskän lapset tanssasivat
pommisuojan köyhäinkuusen ympärillä
Aravan herrojen synneistä tietämättä
ja veronmaksajien lapset tanssasivat
ja veronpimittäjien lapset
ja kaikkialta kuului laulu:

Herramme Jeesus meille nyt
on tänään tänne syntynyt . . .

Eräs ministeri kuuli sen ja haukotteli
pari kolme pääjohtajaa kuuli sen ja röyhtäisi
ainakin kaksitoista osastopäällikköä
kaiveli sydämensä konkurssipesää
löytääkseen selvityksen
mistä rikoksesta kaikki oikein alkoi.
Ja Suurtorin suuri kuusi
seisoi totisena kuin yleinen syyttäjä,

tuuli kuiskutteli oksistossa
kuin huono omatunto,
lamput tuikkivat terävinä
kuin pesänselvitysmiehen katseet.
Ja Suurkirkon tornikello kumahti
ja Valtioneuvoston talo säpsähti
ja Yliopisto kysyi:
oliko se ulosmittausvasara?

Oi jääkaappien
ja pölynimureiden jumala
oi osamaksujen isä ja poika
mitä nyt teemme?
pitäisi saada uusi auto
alakerran perheelläkin on uusi
pitäisi avata uusi osamaksutili
yläkerrankin perhe teki sen

Mutta kun entinenkin on lyhentämättä
oi elintasoyhteiskunnan pyhä henki
mitä teemme?
pitäisi saada veikkausvoitto.

Ostakaa nyt maksakaa ensi vuonna
ostakaa nyt maksakaa ensi vuonna
ostakaa nyt maksakaa ensi vuonna
konsulenttimme esittelevät
kolmannen kerroksen aulassa
myös postitse postivapaasti tilillenne
ostakaa nyt maksakaa ensi vuonna

Ja entä sitten pikatiedotustutkat
Samos tekokuut
Proton satelliitit
jotka telekuvaatte joulumme
syömisemme juomisemme

hyvän joulun toivotuksemme
miltä kuulostaa rattaissanne perkele
oikea suomalainen ärräpää?
Kuunnelkaa:
V o i p e r k e l e t ä t ä k i n j o u l u a !

Otitteko vastaan, merkitsittekö?
Lähettäkää kiireesti maailmalle
tämäkin tervehdys.

Ja entä Lievestuoreella
miten siellä joulupukki
omakotitalojen ovilla jyskää?
Voi käydä Haarlankin ovelle
mutta Haarla
kuka tietää
muilla mailla nälkää paossa.

Ja työttömät
luvattiinko teille töitä?
kyllä
mikäli Matti poika pystyy hankkimaan.
Luvattiinko teille työllisyysrahoja?
kyllä
mikäli Alenius saa kasaan.
Luvattiinko teille muuta?
ei
siihen ei pysty edes Hallitus
ei edes Eduskunnan luvalla.
Kumma hallitus
kun ei pysty edes lupaamaan.

RAUHAN JUHLA

Mikä pettävä rauhan pilvi
Mikä eksyttävä onnen toivotusten sumu
Mikä hyvän tahdon tihkusade . . .
(tuntematon runoilija)

Ja sitten kuuset,
viisi miljoonaa joulukuusta, sata miljoonaa kynttilää
tähtiä lippuja hopealunta nissejä nasseja jeesuksia
paimenia lampaita, neitsyt-maria-seimi helyjä . . .

Ja sitten kinkut
kolme miljoonaa kinkkua (voi parkua lahtipenkkien luona)
ja sitten kalkkunat (voi höyhenten pilviä)
hanhia ankkoja pyitä lohta juustoa makkaroita vanukkaita
pikkuleipiä — vaunulasteittain pikkuleipiä
äitejä ja kotiapulaisia hikeä ja huokauksia
pohjaan palaneen käryä . . .

Sitten leikkakaluja leikkiautoja viisi miljoonaa nukkea
junia laivoja lentokoneita tinasotamiehiä
suksia luistimia hyppynaruja sputnikkeja
uupuneita myyjättäriä luhistuvia isiä
valoja: tämä oli viimeinen kerta . . .

Ja kaksi miljoonaa joulupukkia (à 10:— käynti ja ryypyt)
tekopartoja tekoneniä pipoja naamareita vöitä turkkeja
(ja pienin kasteli housunsa jännityksestä
ja keskimmäinen huusi: äiti pukilla on isän kengät)

Ja miljoonat virret ja laulut
miljoonat joulusaarnat
miljoona pappia miljoonassa kirkossa
radiossa televisiossa lehtien palstoilla . . .
mikä uuvuttava rauhan pilvi
mikä eksyttävä onnen toivotusten sumu
mikä hyvän tahdon lumipyry . . .

Jos tämä olisi tapahtunut Jeesukselle
hän olisi temmannut ruoskan
marssinut joulukaduille ja kaatanut
kaikki markkinapöydät
Hän olisi sanonut:
te rahantekijät, väärentäjät
nimeni on Rauha ei Raha.

IV

Kun von Martensin köyhät:
puliukot, invalidit, skleroosin rampauttamat
ja pillereitten psykedeliseen elämään siirtämät,
olivat istahtaneet joulupöytään, nousi eräs
karvaturpa, lommoposki mies pystyyn
ja julisti korkealla äänellä: — Lapset,
minä olen Jeesus!

Hänet talutettiin hellävaroin ulos
ja työnnettiin kadulle.
Satoi lunta, suuria lauhoja hiutaleita,
kuin laskuvarjoenkeleitä, sanoisi Oiva Paloheimo.
Lyhdyillä oli sädekehä.

Se oli Kräkkä-Jeesus, tiedettiin pöydissä.
Se tulee joka joulu hulluksi.
Se ylösnousee huomenna kolmannessa piirissä
se pääsee taivaaseen
dorkikseen
tammikuun pakkasista.

Happy Christmas Mr President
niin, täältä Suomesta
Helsingistä
Kävitte täällä
jakamassa kuulakärkikyniä
meillä oli hauskaa silloin
voitte uskoa
ja teilläkin taisi olla
sanoitte
"ovat ystävällisiä hyväsydämisiä ihmisiä"
josta kiitos

Teillä on niin paljon kaikenlaisia
kuula ja muita kärkiä
yksiä yhteen toisia toiseen tarpeeseen
Älkää tiputelko niitä niin huolettomasti
pitkin maailmaa
kohta ei tiedä
mitä saa niskaansa
ja entä omat varpaanne
jos niin sattuisi, hyi
ei uskalla edes ajatella
Olkaa siis varovainen Mr Johnson
pyydämme me
teidän ystävänne täällä Suomessa
Helsingissä
Kiitos kynästä
se kuten näette
toimii yhä mainiosti.

Mutta Kiinassa, koululapset
hirttävät joka päivä
tuhat Lyndon B. Johnsonia
tuhat Wilsonia tuhat Kosyginia
puhkovat heiltä silmät rinnat
Saapa nähdä — vaikka me
emme ole sitä näkemässä —
tuleeko maailma siitä
paremmaksi?
Ehkä Mao näkee.
Kuka heistä tietää
jeesuksista.

Mutta mikä se on se paperitiikeri?
Joku marssii tänään sitä vastaan
joku toinen huomenna sähkötuoliin
joku hirteen joku teloitusryhmän eteen
p a n N G G H ! (sanoo puhekupla)

Sarjakuvasankarit takovat kylkiluitaan
verta maassa mytty katuojassa
äsken vielä hengitti, huusikin
saiko joku selvää mitä?
oli kuin olisi yrittänyt laulaa

Olisivat antaneet elää, Jeesuksenkin
ei olisi pakko nyt
lasten pitää toisiaan kädestä
ja laulaa, melkein kuin pakosta
tanssia kuusen ympärillä

ei olisi tätä ainaista vuotoa
saarnastuoleista.

Oli joulukuusi
himmeli, kynttilöitä
istuttiin joulupöytään, syötiin
löysättiin varkain vöitä
ja syötyä siirryttiin
varsinaiseen aiheeseen
lahjanjakovaiheeseen.

Yritettiin saada kiinni
tunnelman pyrstösulista
se oli hieman vaikeaa
kas monta muistoa niin haikeaa
nousi mieleen
aivan kuin perhealbumin kuvista
tehden melkein lopun joulun huvista.

Mutta olihan TV
joka pelasti pulasta
antaen otteen tunnelman pyrstösulasta
kun se avattiin
tuli heti
kevyempi olo
suun hymyyn veti

ja laukesi
tunnelma
hieman nolo.

Kas sieltä vasta joulu
vastaan astui
ihan silmät kastui
piispa puhui
lapset lauloivat
tonttu-ukot toisiansa kauloivat
ja joulupukki
tuo aina hyvätuulinen
vanha ukki
tuo paras myyntimies maailmassa
miljonääri
leikkisästi hääri
ja pakisi niin mukavasti
keskiyöhön asti
kunnes sanoi Hyvää Joulua
nukkukaa rauhaisasti.

Päästiin siitä levolle
mukava ukki
tuo joulupukki
ei se kiusaa ihmisiä politiikalla
Vietnamilla Nasserilla Ameriikalla
Pitäisikö ihan pistää kortti
Eino S. Revolle
Herra Repo
miettikääpä huolella
onko joulupukki kenenkään puolella?
eikö häntä voisi käyttää joka ilta
sanomassa kansalle hyvää yötä?
se jos mikä olisi
kansallista yhtenäistämisen työtä
rakentuisi
sanoisiko silta
eri kansankerrosten ja puolueiden välille

rauhan tuoden
ei vain jouluksi vaan
läpi vuoden.

JOULUHUOLIA

Luen runokirjaa
piru niistä
tietää
näistä nykyrunoista
claes anderssonia: samhället
vi dör i, siv. 58:
kuinka paljon on normaali
(pohjoismaalainen) 60-vuotias
syönyt ja juonut elämässään:
20.000 kiloa leipää
15.000 „ vihanneksia
7.000 „ perunoita
6.000 „ hedelmiä
1.200 „ läskiä
500 „ voita
12.000 „ munaa
9.000 litraa maitoa
6.000 kiloa kalaa
500 „ sokeria
200 „ suolaa
Ostan kinkun ja viinaa.
Syödäkö vai ei syödä?
Täytin syyskuussa 63.

Kun muistelen vuosikymmenien takaisia, viime vuotista
tiedän tulevan, kun muistelen yhtä muistan kaikki
tuhannet joulupuut, kuusikymmentä niistä omaa
aina samat tähdet, korut, kynttilät, sama tuoksu
joskus ei ollut omenia joskus taas ei piparkakkuja
kerran, taisi olla aivan äsken, oli vain olutpullon korkkeja

punaisia ja vihreitä, pelkkiä korkkeja vain
niin, ja kaksitoista kynttilää.
Kun alkaa kyllästyttää, kuten aina
vanhoja levyjä soitettaessa tai
kun kalenteri päättää lyhytjärkisen laskutaitonsa
ja aloittaa alusta,
ne riisutaan, kuihtuneiden kuusten
ja lasten silmien strip tease
pannaan laatikkoon, kansi päälle, hopeanauhalla vyötetty
haudataan, vaatekomeron nurkkaan alimmalle hyllylle
ja unohdetaan sinne ylösnousemuksensa päivään saakka.
Eikä kenelläkään ole syytä syyttää niitä
uskottelusta, valheellisuudesta, teeskentelystä
kaikista vähiten niillä jotka hautovat itsemurhaa
tai istuvat kapakassa tai elävät muuten vain
jotenkin eläkseen.

Maan päällä ja taivaissa

Oi tietäjät — atomiprofessorit
oi kuninkaat — neljä suurta
oi paimenet — insinöörit, teknikot
tehkää jotain helvetissä
lapsi on kuolemassa!

eivät he kuuntele — he kuuntelevat uutisia
eivät he kuuntele — he aikovat muuttaa kuuhun
eivät he kuuntele — he näpräävät autoaan
kysyvät konekuomun alta
m i t ä ?

MIKÄ ON TUO UUSI TÄHTI?

— Mikä on tuo uusi tähti idässä? Samako
joka muinoin Betlehemissä?
— Ei, Herra, se on Sputnik.

— Mitä ovat nuo eläimet tuossa seimen tapaisen
vieressä, härkiäkö, lampaita?
— Ei, Herra, ne ovat kaksi koiraa, Strelka ja Bjelka.

— Kuninkaatko tuossa kumartavat, tietäjät?
— Ei, Herra, ne ovat atomiprofessoreita.

— Entä tuo ihmisjoukko tuolla kedolla, paimeniako?
— Ei ne ovat työmiehiä, lentäjiä, mekaanikkoja.

— Mutta nuo kirkkaat valot tuolla, enkeleitänikö?
— Ei, Herra, ne ovat raketin lähtölieskoja.

— Mitä he oikein aikovat?

— Lähteä avaruuteen, Herra, Maasta Kuuhun, Kuusta Venukseen, Venuksesta linnunradan tähtiin. Sinun kynnyksellesi Herra.

— Mitä varten?
— Tehdäkseen käskysi mukaan.

— En ole käskenyt mitään sellaista.
— Olet sanonut: Tulkaa minun tyköni.

(Samassa kuuluu raketin lähtöulvahdus. Taivaan ikkunat helisevät. Helinän lomassa kajahtelee koiran haukku).

— Kuuletko, Herra. He tulevat tänne koirineen. Heidän tekniikkansa, tieteensä . . . En ymmärrä, Herra. Alan tulla vanhaksi.

— Tarvitset apulaisen, Pietari. Olen kuullut, että täällä on eräs Einstein. Sanotaan hänen ymmärtävän näitä asioita.
— Tapahtukoon sinun tahtosi, Herra.

Nyt istuu Einstein viulu polvillaan Pietarin apulaisena taivaan portilla. Joskus he vuorottelevat. Kun on Pietarin vuoro, taivaaseen pääsee edelleenkin livahtamaan monia varsin epäilyttäviä tyyppejä, kuten sotapappeja risteineen ja kenraaleita, jotka tapattavat miehiään Herran nimeen vedoten, onpa muutama tiedemieheksi naamioitunut napalmpommiasiantuntija ja ydinkärkiteknikkokin päässyt siten taivaan iloon. Vaikuttaa siltä kuin Pietarille riittäisi pelkkä se että pyrkijä pölpöttää isämeidän-rukouksen ulkoa. Hän on tosiaankin tullut vanhaksi.
Einsteinin taas ollessa yksin portilla pääsevät sisään suurin piirtein kaikki paitsi edellä mainittujen kaltaiset. Mutta osaa hän olla ankarakin, erikoisesti poliitikkoja kohtaan, jotka lupaavat palauttaa kansan demokraattiset oikeudet heti kun olot rauhoittuvat. Aivan

äskettäin lähettivät Kreikan piispat New Yorkin arkkipiispa Spelmanin tukemana taivaaseen valituskirjelmän sen johdosta. Myös valtiomiehiä kohtaan, jotka tieteen kehitykseen vedoten sijoittavat varoja kuulentoihin ja avaruuden tutkimiseen, tyystin lyöden laimin maapallon nälkäisten ja lukutaidottomien ongelmat, Einstein tuntee syvää vastenmielisyyttä. Hän lähettääkin heidät melkein poikkeuksetta suoraa päätä Kuuhun tai äärimmäiseen ulkoavaruuteen selviämään avaruuskuumeestaan. Einsteinin humaanin ja avaramielisen toiminnan johdosta taivas on nopeaa vauhtia muuttumassa. Kehityksen pyörä, kuten niin sattuvasti sanotaan, on temmannut sen vinhaan pyörteeseensä. On perustettu jopa koiratarhoja, Mooses on nimitetty niiden ylikaitsijaksi. On jo pidetty pari avaruuskoiranäyttelyäkin, puhumattakaan avaruuskirppusirkuksesta, joka parhaillaan kiertelee taivaan eri piireissä autuaita viihdyttämässä; eräs Kuun ja Venuksen välille eksynyt astronautti temmattiin suoraan avaruudesta sen johtajaksi. Taivas on kaikin puolin muutenkin muuttumassa suorastaan ajanmukaiseksi. *Swell place,* sanoi eräs taivaaseen äskettäin saapunut sähkökitarakuuluisuus. Kerrotaan jo nähdyn pari hippie-ryhmääkin sen niityillä jakelemassa kukkiaan ja rakastan-poliisia tervehdyksiään. Pietari, jonka ymmärryksen yli tämä kaikki näyttää käyvän, on tullut suorastaan huolimattomaksi tai sanoisiko paremminkin huolettomaksi, jonkinlaiseksi hilpeäksi hälläväliä ukkeliksi. Hän kuljeksii pitkin taivasta hypistellen ja ihmetellen kaikkia sinne hankittuja näppäriä ja kauniisti tikittäviä uusia kortitus- ja viestitysvälineitä, pirutietää-mitä häkkyröitä, kuten hän niitä nimittää. Hän suunnittelee vetäytymistä vanhuuden lepoon, Taivaan Kustaankartanoon, kirjoittaakseen muistelmansa, jotta nuoret, kuten hän sormeaan viekkaasti heristäen sanoo, saisivat tietää että osattiin sitä ennen vanhaan hyvään aikaankin.

Hän itse, isäntä, on vetäytynyt sisähuoneisiin, lukemaan. Häntä askarruttaa erikoisesti tällä hetkellä ylikansoitusongelma ja sen rinnalla eräs sen johdannaisista, atomipommi. Se, että taivaassa on tilaa, ei hänen mielestään sittenkään ole mikään ratkaisu. Kiinalaiset ovat perustaneet punakaartin ja odottavat kiihtyneinä Maoa, saadakseen näyttää hänelle miten hyvin he osaavat ulkoa hänen kirjoitelmansa. On julkinen salaisuus, että LBJ:n isoisä on käynyt kaikkein pyhimmässä puhumassa pojanpoikansa puolesta. Mutta tapaus näyttää toivottomalta.

— Ja niinkuin minä yritin iskeä järkeä sen päähän aikoinaan siellä Texasissa, kerrotaan isoisän murisseen pyhimmästä tultuaan. — Mutta möykky mikä möykky, *screwball*, selvällä texasilaismurteella.

Sukarnokh Sukarnokhissa
imi sormiaan
Oli joulu (1967)
tullut maailmaan
mutta mitäpä Sukarnokh Sukarnokhissa
tiesi joulusta
eihän hän ollut koskaan kuullut
edes pyhäkoulusta
Sukarnokh Sukarnokhissa
sormiaan imi
S u k h r a
oli siinä maassa
nälän nimi.

Ei ollut enää muuta
sormet vain luuta
ja nahkaa
Oli laiva Punaisella Merellä

matkalla hätään päätä pahkaa
maitopulveria Ruotsista
Boforsin äkeitä
(Unescon lippu mastossa kohti taivasta)
Vaan mitäpä Sukarnokh Sukarnokhissa
enää laivasta
hän oli juuri pääsemässä
s u k h r a n vaivasta
mutisten kynnyksellään
Koraanin säkeitä
hän kuoli sormet suussa
pelkkää luuta nahkaa
Ja korppikotkat lähipuussa
lensi ruualle
päätä pahkaa
ja shakaalit

Puhetta

Porthaninrinteellä

1968

I

Kiitos, ranskalaiset
        että muistutitte meille
                Mukkulan vaahteroitten alla
miten tulee kirjoittaa.
Menin Vesijärven rantaan
        katselin kenkääni rannan hietikolla
                tämä on kenkä, kirjoitin
katselin järveä ja hietikkoa
                tämä on järven hietikko,
katselin savupiippua järven takana
        Se on viisas piippu, uskokaa tai älkää,
                        kirjoitin
se tutkii tähtiä öisin, tuulia päivin
se vaikenee taiteen tuhansista mahdollisuuksista.

ODYSSEUS 1968

Purjehdin maailman merta
        radion luotaimen
                television tutkan
sanomalehtien merikorttien avulla.

Täynnä äänten kareja
        maailman meri
                kuvien saaria
seireenit jokaisella luodolla.

Minulla on kallis lasti
        Penelopelleni kotiin vietäväksi:
housuni ja niissä kivekseni
        hattuni ja sen alla pääni
                kieli suussa.

Käyn missä milloin
Mao puhutteli minua äsken
Brezhnev torui
Kekkonen antoi kättä.

Tuki korvasi he sanovat.
Ei minulle tarvitse sitä sanoa
sidotutan itseni mastoon.
Lastini on kallis.
Purjehdin kieli keskellä suuta.

SUOMALAINEN MUUSA

Se tunkeutui kansan kitusista sisään
räpyttelevistä silmistä, avoimena ammottavasta suusta
Se pesiytyi kansan kylkiluiden alle, vatsaan
vatsa alkoi paisua, kansaa kuvotti
kansa meni lääkäriin, lääkäri sanoi:
mutta herrajumala, tehän olette raskaana.
Kansa kiroili, vatsa kasvoi
kansa kiroili, synnytti.
Ei kiroillut enää, katseli lasta, ihmetteli:
mutta sehän taitaa olla runoilija.

RUKOUS HANNU SALAMAN PUOLESTA
(S 16. kolm. j. s. 1967)

Isä Jumala taivaassa,
mitä on kolme kuukautta sinun ikuisuudessasi,
kolme vuotta sinun ehdonalaisuutesi kiirastulessa?
Mutta toisin on Hannu-pojan laita täällä maan päällä.
Älä anna hänen suistua epätoivoon
ja mikäli hän sen tekisi, mikä voi hyvinkin sattua,
menisi ja joisi päänsä täyteen, hortoilisi
julkisilla paikoilla, toreilla Helsingissä, kaduilla

Tampereella, asemalla Hyvinkäällä junien lähdön
aikaan,
repäisisi vaatteensa, ulvoisi Suomen syksyn iltaan:
minä olen minä, Hannu Salama!
niin käännä lainvartijoitten ja poliisien katseet hänestä,
sillä kolme kuukautta on ikuisuus hänen elämässään.
Ja anna armosi auringon paistaa myös kirkkosi kunnon
pojille,
hänen kustantajilleen siellä Uudenmaankadulla,
anna heille, ajattelemattomille, aikaa ajatella
mistä kiristävät rahat maksaakseen myös
Hannu-pojan velat.
Ja anna lopuksi jo etukäteen anteeksi kaikille Suomen
Hiltusille,
sillä näinä päivinä tulevat Alkon ovet paukkumaan
tavallista tiuhemmin,
Hiltuset
ostavat paljon Koskenkorvaa, istuskelevat
kuka missäkin,
ojanpenkoilla,
kantojen nokassa
yksin ja ryhmissä
ja kiroilevat kiroilevat:
Voi Jeesuksen perkele, voi Jeesuksen perkele!
Ja kun Margit Borg-Sundman tulee taas luoksesi
valittamaan tästäkin jutusta,
niin sano hänelle:
Olen väsynyt nyyhkytyksiisi tyttöseni,
mene kotiisi ja anna minun olla rauhassa. Amen.

Se auttoi, Hannu veljeni, se auttoi,
rukous.

Nyt he kokoontuvat koloissaan
ja supsuttavat:
”ei Jumala häntä auttanut vaan Perkele”.

Niin heikkouskoisia he ovat, jumalattomat,
sillä voisiko Perkele totisen armon paisteessa
muuta kuin kärventyä.

1918 HUHTIKUUSSA KUOLLEELLE TUNTEMATTOMALLE 18-VUOTIAALLE PUNAKAARTILAISELLE

Kuvittele hupsua maailmaa.
he riitelevät yhä siitä
kuolitko oikean tai väärän asian puolesta
tai kuolitko ensinkään —
sillä sinähän katosit kuin hengityksesi huuru
viimeisen päiväsi pakastavaan iltaan,
kuin kylmyys tuomarisi katseesta
hänen sanottua kuolema
ja istuuduttua kahvipöytään sen jälkeen.

Kuvittele hupsua maailmaa.
He luulevat että sinua ei ole.
Ja miten elätkään:
elätät kirjailijoita
elätät kustantajia
painat tohtorinhattuja kaljuihin päihin,
jaat ansiomerkkejä, kaadat hallituksia.
Jos nyt lähdet vapaaehtoisena Vietnamiin, niin mene,
mutta älä kerro siitä äidillesi, hän
vanha nainen
on tuskin vieläkään toipunut
ensimmäisestä kuolemastasi.

OLAVI PAAVOLAISELLE

Hän ei tule enää,
nosta päätään,

katsele viistosti olkansa yli,
sano:
no mitä tämä nyt sitten on,
tällaistako ne nykyisin kirjoittavat?
katsokaa, saisiko siitä kokoon jotain.
Hän ei soita enää,
sano:
tämä on kauheaa
eikö kukaan pysty tukkimaan niiden suuta!
Hän ei hypähdä tuoliltaan,
kävele kiihtyneenä ovelle,
pysähdy
palaa takaisin, istuudu,
sano:
sanokaa minun sanoneen, he eivät opi mitään,
he tekevät uudelleen kaikki tyhmyytensä!
Hän ei ole huolissaan enää
arkistostaan
kirjoittamisesta.
Pullot ovat tyhjät, korvasienet mustuvat metsissä,
kukat,
kuka vei kukat?
Hän purjehtii maailman ginin virrassa
pystyasennossa
alas Tbilisiin
kaukana Tbilisin takana
kotimaan rannat silmissään.

LASSE SALAVAN MUISTO

Kuka on sirotellut kukkia tielleni?
Kuka on luonut tuon ihmeellisen sinisen taivaan
pääni päällä?
Jumala! Ei, ei hän.
Sen teki ryyppy Gambrinissa.

PULLO OLUTTA SUUREN JÄRVEN SUURELLA SELÄLLÄ

Soutelin suuren järven suurella selällä
soutelin ja join olutta.
Kun pulloni tyhjeni
täytin sen varovasti vedellä
ja päästin vajoamaan
järven satametriseen syvyyteen.

Kun kerran saapuu se suuri
ulvoen taivaalta,
se jonka on määrä tulla
ja iskee kaikki vedet
ja kaiken vedessä elävän: kalat raakut äyriäiset
kitaansa nielevän reiän järven pohjaan,
toivon
että pulloni jonkin ihmeen kautta säästyisi.

Sillä haluaisin niiden tiedoksi — niiden
kiilapäiden kolmijalkaisten tasa-astujien
jotka suuri taivaalta tuleva kerran siittää
että täälläkin on ollut jonkinlaista elämää
jonkinlaista kulttuuriksi nimettyä.

He löytäisivät pulloni järveni pohjasta,
kohottaisivat sen kohti sapenkarvaisen
aurinkonsa valoa
ja ihmeteltyään sitä hetken
särkisivät sen koruiksi
nenäänsä tai naisilleen.

Ja niin liittyisi meidän kulttuurimme
heidän kulttuuriinsa,
kimaltelisi vielä hetken
tämän järven kuulto
heidän parkkinahkaihonsa kuultoa vasten
ja katoaisi viimeinen muisto järvestä
jonka nimi oli *Peindhe*,
niin kuin muinaisten ruotsalaisten kuninkaat
merkitsivät sen nimen karttoihinsa.

Sen rannoilla asuneet suomalaiset
nimittivät sitä Päijänteeksi.
Sen rannoilla joivat runoilijat olutta.

VIHREÄT NIITYT

Aivonsiru puun oksalla:
Miten taivas onkaan kirkas.
Suolenpätkä hieman alempana:
Miten ruoho viheriöi.
Aivonsiru:
Kuka puhuu?
Suolenpätkä:
Minä.
Aivonsiru:
Kuka minä? En näe sinua.
Suolenpätkä:
Minä olen suoli, tai en nyt oikeastaan sitäkään vaan vain pätkä suolta, riekale, katso! Mutta kuka sinä olet?
Aivonsiru:
Minä olen aivonsiru, kappale takalohkoa. Räiskähdin tähän äsken.
Suolenpätkä:
Kas vaan, niin minäkin, aika vauhtia sitäpaitsi, kieputtaa vieläkin. Mitä oikein mahtoi sattua?
Aivonsiru:

No tietysti samaa mitä jo viikkokausia. Jyrinää ja huutoa ja ulvontaa, aivonsiruja ja suolenpätkiä. Minä olin sodassa ja taidan olla vieläkin. Kuule tuota jylinää.

Suolenpätkä:

Sitäkö se on tuo alituinen jyly, sotaa? Ilmankos minua kurisutti koko ajan, pilaantunutta suovettä ja jos mitä törkyä virtasi lävitseni viikkokaupalla. Ihmettelinkin mikä minun isännälleni oli oikein tullut. Hän on muuten kunnon mies, isäntäni, saat uskoa. Talonpoika, söi aina ennen tätä jytinää hyvin, röyhtäytteli ja piereskeli päälle. Meillä oli kummallakin silloin oikein lokosat oltavat. Ja sitten yhtäkkiä tämä . . . Mutta, jessus, missä hän mahtaa olla, isäntäni? Isäntä, hei, missä sinä olet? Tule ja ota minut pois tästä puun oksalta. Minun on nälkä ja vilukin.

Aivonsiru:

Älä huuda, ei hän kuule. Häntä ei ole enää.

Suolenpätkä:

Mitä, ei ole? Mihin hän olisi hävinnyt?

Aivonsiru:

Hän kuoli. Minun isäntäni tappoi hänet.

Suolenpätkä:

Tappoi!? Sinun isäntäsi? Ja sinä puhut siitä noin vaan niin kuin ei olisi tapahtunut mitään. Roistohan sinä taidat olla, ryöväri, murhamies. Tapoitte minun isäntäni!

Aivonsiru:

Älä nyt hikeenny, suolenpätkä, sodassahan tässä ollaan. Sinun isäntäsi tappoi minun isäntäni, näin kuinka se tapahtui ja painoin mieleeni. Juuri kun minun isäntäni heitti käsikranaatin päin sinun isäntääsi, niin sinun isäntäsi tähtäsi minun isäntääni otsaan ja laukaisi. Se oli aika tälli ja silloin minä lensin. Ja taisit sinäkin lentää. He olivat nääs vihollisia, eri armeijoissa eri puolilla. Tuolla he nyt makaavat lähekkäin samassa ojassa.

Suolenpätkä:

Herrajumalajessus. Tämä siitä siis tuli siitä jatkuvasta suovedestä ja kaikesta muusta latkusta mitä minun pitää yrittää sulatella. Mihin me nyt joudumme, aivo, mihin? Sano sinä, kun tunnut olevan viisaampi. Mitä me teemme?

Aivonsiru:

Mitäpä tässä muuta kuin odotellaan.

Suolenpätkä:

Mitä?

Aivonsiru:

Noutajaa.

Suolenpätkä:

Mikä se sellainen on, noutaja?

Aivonsiru:

Se on tuo korppi joka näkyy juuri lentävän tänne päin . . . Muuten, mitä sinä taas sanoitkaan aluksi, kun kuulin sinun äänesi?

Suolenpätkä:

Sanoin miten ruoho viheriöi.

Aivonsiru:

Niinpä niin, sitä ollaan tässä ruohoa kohta itsekukin. Korpit pitävät siitä huolen. Sinä voit oikeastaan olla tyytyväinen, pääset sinne mitä isäntäsi niin rakasti, maahan. Talonpoikahan hän oli, sinun isäntäsi. Viheriöit kohta ruohona hänen mahansa päällä.

Suolenpätkä:

Mikä sinun isäntäsi oli?

Luutnantti, sitä hän oli. Mutta oikeastaan hän oli runoilija, siviilissä, tarkoitan. Pyrki aina korkealle, tähtiin. Halusi lentää. Ai! . . .

Suolenpätkä:

Mikä sinun tuli? . . . Aivo, hei, miksi parahdit? Ja mitä tuo suhina on? Aivo, missä sinä olet?

Aivonsiru:

Korpin nokassa. Minä lennän. Näkemiin suoli, vihreillä niityillä.

Suolenpätkä:

Krrr . . . kuka kiskoo? Tekee kipeää!

Korppi:

Toinenkin makupala, nam nam.

KOMMUNISTEILLE

Punaisia lippuja kaduilla.
— Ja mitä vielä?
Ihmisiä lippujen alla, rohkeutta, unelmia, laulua.
— Ja mitä vielä?
Poliisiketjuja, ratsuja, verta.
— Ja mitä vielä?
Lisää verta, tuomioistuimia, vankiloita.
— Ja mitä vielä?
Tuo uskomaton usko, rohkeus.
— Mistä he saavat sen?
Uskomattomasta uskostaan, rohkeudesta.
— Mitä he aikovat?
Muuttaa maailman paremmaksi ihmisten elää.
— Miten?
Uskollaan, rohkeudella.
— Milloin se tapahtuu?
En tiedä, matka on vasta alussa.
— Milloin matka päättyy?
Kun panssarit palaavat sulattimoihin,
kun veri lakkaa kasvamasta katkeruuden ruusuja.

21. 8. 1968

PETTYNEELLE RAKASTETULLE

Oi anna minulle anteeksi, sinä Suuri
että lähetin kihlasi takaisin, minä
yksi tuhansista kihlatuistasi.

Sillä olihan mieletöntä, nyt ymmärrän
hyttysen rakastua norsuun, ymmärsin sen
kun yritit vuoteeseeni.

Anna minulle anteeksi, Suuri
mene makuulle suureen dogmaattiseen pesääsi,

tulen joskus yöllä, kysymysten vaativalla
vastausten velvoittavalla hetkellä
ja hyrisen korvaasi
vanhan vanhan laulun
uskosta
toivosta
ja
jos ymmärrät sitä,
rakkaudesta.

PUHETTA PORTHANINRINTEELLÄ

1

— Helsinki!
— Mitä, sanoks sä Helsinki?
— Meidän kaupunkimme!
— Teidän, sähän ot Pihtiputaalta.
— Itämeren helmi!
— Helmi! Skituviemäri tää on, ei simmaan pääse.
— Pohjolan valkea kaupunki!
— Ai valkonen, on sulla silmät, paskanruskee tää on.
— Me rakennamme tätä kaupunkia!
— Ai te, säkinkö? Pankit, grynderit ja tonttihuijarit tän
on mun tietääkseni rakentanu.

— Hyvä herra, olette hieman aggressiivinen.
— Ja mitä jos olisinkin, Röbassa syntynyt ja Herulissa
kragannu.
Ei meitä silmään sahata.

2

Stadi, sanon Stadi,
Röba, Heruli, Skatta, Tölika, Gräsa, Brunssa,
rundaan strantsut — pilattu!
dokaan kolinat Alppiksen bärtsillä — pilattu!
sanon saatanan ulabondet, landet,
mistä ne on tullut tänne landet, ulabondet
lähiöihin likiöihin
mistä niiden gimmat tsöpissentruihin
ekonomimerkonomi goisuveikyliin?
ne budjaa atriumeissa, atriumtaloiksi ne sanoo niitä,
se on ihankun skruudais

niillä on gresapihat ja simmisskrubut
se on ihankun imis pillillä samppiskaljaa
niillä on häkäkaasusydäntulppa ja mersukuppa
cocacolakrapula

kun slobo tulis ja pistäs matalaks
jenkkipoika sileeks

sai Stadin kundi rauhan
skrubussa sementin alla.

SE JA NE

1

Se makas gartsalla
ja ähki
ne luudas ohi ja sano:
onkohan se dokussa
Se sai kramppia
ja sylki verta
ne stannas sen vieressä ja sano:
täytyisiköhän hakee skoude
Se potkas vielä kerran ja kolas
ne sano:
kuinka se ny noin kolas?

2

Se sittaa pesuvadin ääressä ja metskaa
sill on onki ja kaikki
Ne tsiikaa toisiinsa
ja blikkaa silmää
mut se metskaa vaan
Ne kysyy:
no tuleeks fisuja?
se sanoo:

koskas pesuvadista ennen on fisuja tullu?
Ne kattoo toisiinsa ja sanoo:
ei se ihan dorka ole.

3
Se meni skutsiin
mitähän se sieltä tsökaa
ne sano
Ei se mitään tsökannu
se istu stenulla ja kuunteli
Mitähän se kuuntelee
ne sano
se kuunteli kun fogelit sjungas
Kumma tyyppi
ne sano
istuu skutsissa ja kuuntelee
kun fogelit sjungaa
sitä heittää vähän yläpäästä.

4
Tänne tuli yks partastara aika kaljassa
sano ett se on runoilija
tunnettu
kirjoittanut monta runobökeä
Se otti kaljoja
ja alko nyyhkiä
ett tää Suomi on kylmä maa
ja ettei täällä ymmärretä
runoilijoita.
No mä koitin rohkasta sitä
sanoin ett mitä sä nyt tosta
mikä se semmonen runoilija on
jota noin vain ymmärrettäis
ei muakaan kaikki ymmärrä.
ja mitä kylmään tulee, mä sanoin
niin kalsa meill on kaikilla.

5
Elämä on dorkaa
sanoi eka
Yhtä laahaamista
sanoi toka
Malmille hautaan
sanoi kolmas
goisuvei multaa suussa.
Saatana teidän puheitanne
sanoi neljäs
mä ainakin lähden vege
tommosesta porukasta.

—Tiedäks, jannu, mikä tää on:

otetaan iso bärsti, semmonen jossa vois kasvaa puita sun muuta heinää, jossa fogelit sjungais ja lapset luudais ja vanhat kubet ja gimmat lepuuttais klabbejaan suuliksessa ja nuoret kävelis handu handussa ja tsyssais iltasin puskan jömmassa

ja sitten räjäytetään se bärtsi ilmaan

ja sitten raahataan paikalle satatuhatta säkkiä Paraisten sementtiä, leivotaan siitä oikein helvetinmoinen kakku, semmonen eduskuntatalon kokonen möykky, ja lätkästään se siihen ilmaan räjäytetyn bärtsin paikalle?

— Emmä vaan tiedä.

No kirkko tietysti, piruntorjuntapatteri. Ne rakentaa juuri semmosta Tölikassa Fredan päässä, mes kattoo.

Oletteko panneet merkille
    että ihmiset eivät enää laula
iskelmälaulajat laulavat
    että ihmiset eivät enää soita
sävelradio soi
    ja että kahdeksan on aina kärjessä.
Eikö teitä peloita
    mihin ne oikein vievät meitä
ne kahdeksan?

Istuin sinisessä bussissa matkalla kaupunkiin
katselin kanssamatkustajiani
        esikaupunkikansaa:
    perheenäitejä matkalla torille, eläkeläisiä
    apteekkiasioillaan, työmiehiä lounastunnillaan.
Ikkunan takana tiellä kiemurteli henkilöautojen jono
    kuin ikuisesti totuutta haparoiva elintasokäyrä
        tilastotieteilijän taulukossa
Silloin osuivat silmäni tuttuun hahmoon ikkunan lasissa
    kumarruin lähemmin tunteakseni ja tunsinhan minä:
        oman kuvani
Nostin hattuani: hyvää päivää, kanssamatkustaja,
    tekin siis olette matkalla kaupunkiin.

Minun oli jano
    ja join Vantaan vettä
minun oli nälkä
    ja söin Malmin mullassa kasvaneita perunoita
minun oli ikävä ja halusin rakastaa
    neljän prosentin protargoli poltti siementiehyeni.

Mutta meninpä mihin tahansa
    pidit minusta kiinni Stadi
vetesi, perunoittesi, ikäväni sitein
    enkä ikinä unohda rakkautesi kirvelyä.

IV

LOKAKUUN EPISTOLA

"Ja he pukivat vanhurskautensa yllensä niinkuin rautapaidan, ja panit pelastuksen rautalakin päähänsä." (Jes. 59:17)

Ja tapahtui viidentenä päivänä *tišri* eli tihru eli lokakuussa, että koko kansa kokoontui, kukin omassa kylässään ja kaupungissa, valitakseen itsellensä toimimiehet heidän viroissansa kansan hyväksi.

Ja että kansa olisi valinnassaan vapaa mieleltään, seisoi kunkin toimimiehen edessä pystytettynä taulu, jossa hän julisti mitä hän kansan parhaaksi katsoi; ja että itsekullakin olisi vara valita tahtonsa ja tarpeensa mukaisesti.

Yhden taulussa oli kirjoitus kohti uutta; toisen taulussa muutos parempaan; kolmannen kehityksen vuoksi; neljännen kansan puolesta; viidennen pakkoa vastaan; kuudennen mielivalta pois; seitsemännen näin ei voi jatkua.

Ja ne jotka halusivat kohti uutta, valitsivat muutoksen parempaan; ja ne jotka halusivat kansan puolesta, valitsivat kehityksen vuoksi; ja ne jotka halusivat pakkoa vastaan, valitsivat mielivalta pois; ja kaikki jotka olivat sitä mieltä, että näin ei voi jatkua, ja heitä oli enemmistö kansasta, valitsivat kuka minkäkin tauluista halunsa ja tarpeensa mukaan.

Ja niin tapahtui, että kaikki saivat osansa, niin valittavat kuin valitsijat. Ja kun seuraava, *marešvan* eli marras eli kuoleman kuukausi tuli, kaikki huomasivat, että mikään ei ollut muuttunut.

Paitsi että satoi lumen. Paitsi että kaikki alkoivat odottaa kevättä.

SUOMALAINEN KEVÄTJENKKA

Kevät
tuo silmänkääntäjä
jallitti meitä taas kerran.
Se sieppasi hatustaan leivot ja liverrykset
kukat ja kottaraiset
ja yllytti ihmiset toivon näkyihin
kuolevatkin uskoivat virkistyvänsä.
Kevät
tuo tievierten disainari
pihojen muotoilija
touhusi meidät tempuillaan kesän helmaan
Kesä
tuo ikivihreä kansanrintamakepulainen
rantamökkimerkonomi
lomaili meidät syksyn syliin, syksy sumutti
talven kynsiin
Talvi
tuo jääpenkkapankkiiri, lumivuorineuvos
konservatiiveista jäykin
paukutti päähämme pakkasen patukalla:
kestäkää suomalaiset
kestäkää
kevät tulee!
Ja tulihan se
Mallorcalta talvea karusta
leivot ja liverrykset hatussaan
ja jallitti meitä taas kerran.

V

(ilta)

Usko minua,
pelkään olevani ikävystyttävä,
siksi vaikenen.
Onko jo ilta?
en kysy mitä mietit
tiedänhän sen muutenkin.
Mutta usko,
rakastan sinua
kuin lyhty iltaa
kuin kiiltomato hiljaisuutta.
Laulan kohta.
Etsin sanoja.

(yö)

Mutta silloin alkoi
mustarastas laulaa
ja joku toinen
mikä lie lintu
kuin huilu hopeakuussa

(aamu)

Heräsin
ja herra Freud alkoi kuulustella minua
Minä sanoin:
en minä ole se mies.

(päivä)

Ja nyt nopeasti
päivän palapelin kimppuun
se on saatava valmiiksi ennen yötä

unessa uudelleen koottavaksi.

Hei isä, haudassasi, vastaa:
sinäkö annoit äänesi minulle
tai äiti
tai te molemmat yhdessä
syleillessänne minua syntymään nuoruudessanne
tai löysinkö sen kadulta jonakin iltana
omassa nuoruudessani
kun jopa tähdet
katulampuista puhumattakaan
tönivät minua hartioihin
yllyttäen:
laula, laula nyt
ennen kuin on myöhäistä.
Haluaisin tietää sen
ennen kuin on myöhäistä.

Anna minulle ranta puhdasta vettä
kivi rannalla, jotta voin istahtaa
riisua kenkäni, vilvoittaa
pitkästä matkasta uupuneet jalkani
anna minulle rakastettu rinnalleni rannalla
anna meille iltahetken rauha
oivaltaaksemme
että juuri näin pitää olla
että ilman matkaa tähän kaikki olisi ollut
käsittämätöntä
ja että juuri tässä, juuri näin
pelko

jota kuolemaksi kutsutaan
riisuu naamarinsa
ja osoittautuu ystäväksi.

Jäin vahingossa eloon
siksi askaroi ajatukseni
alituisesti niissä
jotka kaatuivat vahingossa.
He eivät puhu
ja mikäpä minä heistä puhumaan
vahingossa eloon jäänyt.

Jos puhuisivat
sanoisivat:
vahinko, vahinko, sitä se oli.

Rakastan rakastan rakastan
kirjoitin nuoruudessani
mutta mitä on rakkaus, tuskin tiesin

rakastan rakastan
kirjoitin miehuudessani
mutta mitä on rakkaus, tuskin tiesin

rakastan, kirjoitan yhä
sanojen kuolemassa
rakkautta läheten.

Kun tulin vanhaksi
eikä korvani enää erottanut
sirkkojen sirinää niityllä,
alkoi sirkka sisimmässäni laulaa
lapsuuteni sirkka kai:
ei hätää, ei hätää.

Ja joku kehräsi siellä,
silkkiperhosen toukka kai
jonka Kiinassa kerran kännissä nielaisin
kännissä nielaisin.

Ja minä nousin nelostien kiitovaunuun
ja ajoin syvälle Suomeen
ja minä istahdin kivelle niityn reunassa
ja kuuntelin:

ei hätää, lauloi sirkka, ei hätää, kehräsi toukka,
teemme sinulle pesän, teemme sinulle pesän.

Kun avaan silmäni
rävähtävät auki elämäni kaikki silmänräpäykset
kun katson eteeni
näen takanani elämäni kaikki päivät
ja minä uskon, että se mikä on tuleva
on tuossa, silmieni edessä.

Toisesta silmästäni katsoo karvahattu esi-isäni
toisesta esiäitini, toinen toisen toinen toisen
olkapääni takaa kurkistellen.
Toisessa silmässäni päilyy korpi toisessa kaupunki,
niiden välissä kulkee tie:
täynnä autoja tiehöyliä caterpillareita kaivinkoneita tykkivankkureita tankkeja taxeja muuttokuormia issikoita, miehiä lapio olalla, viikate olalla, kuokka olalla, miehiä kivääri olalla, miehiä salkku kainalossa, miehiä ilman salkkua rukkaset käsissä, housuja hameita kenkiä saappaita, nilkkoja hameissa pakaroita, hattuja huiveja, mummoja huivi päässä, yksi keisari kruunu päässä luodinreikä otsassa, isäni knalli päässä shaketin helmat liehuen laihojen säärien ympärillä, ja viimeisenä nuori äiti lastenrattaita työntäen, minä lapsenrattaissa, kiihkeän uteliaana näkemään kaiken mikä tiellä pyörii vierii kohisee pauhaa.

Ja joku nauraa joku kuiskaa joku puhua papattaa huutaa
ulvoo selittää, kunnes jyrinä, sama, joka jähmettää veremme unessa, sanoin kuvaamaton ja kauhistava, repäisee rikki kaiken.

Eikä minun tarvitse muuta kuin sulkea silmäni
ja käsitän kaiken olevankin unta,
eikä minun tarvitse muuta kuin sulkea korvani
ja tiedän olevani turvassa, tiellä
matkalla kotiin korpeen tai kotiin kaupunkiin
tai lähimpään naapuriin katsomaan televisiota
tai kuuntelemaan radiota ja keskustelemaan siitä
mitä tapahtuu Vietnamissa jne Prahassa jne
Biafrassa jne Pariisissa jne Lontoossa jne
Pekingissä jne Moskovassa
. . . ja mitä U Thant arvelee huomisesta.

Ja nuoret kokoontuvat aamulla ikkunani alle.
He huutavat kuorossa:
Herää, vanha körmy!
Ja minä herään, avaan ikkunan ja huiskutan heille:
Terve nuoruus!
Työnnän palan leipää taskuuni
ja kompuroin heidän perässään.
Taas kerran.

Ja nyt kerron miten kaikki alkoi:
kauan sitten nuoruudessani, siellä, Tähtitorninmäellä,
aurinko paiskasi minut selälleen ruohikkoon,
kastanjan oksat painoivat käteni maata vasten,
tuuli työntyi polvieni väliin ja levitti ne

ja kaupunki työnsi mustan peniksensä minuun
ja minä antauduin ja olin onnellinen;
ja kului tovi ja minä synnytin:

yhden runoilijan, yhden perhosen
kaksi punaista lippua.

Slangisanasto

barkkis Barkoffin romukauppa vuosisadan alkupuolen Helsingissä
blikata silmää iskeä silmää
blisata myydä
bonjata ymmärtää
bose, bosessa olla kiinni vangittuna
botu laiva
bregata murtaa, tehdä murto
broidi veli
budjata asua
buidu myymälä
bärtsi mäki, kallio, vuori
böke kirja
bölliä varastaa

deelata jakaa
delari sähkösanoma
divari sekalaisten-vanhaintavarain kauppa
doku juoppo
dorka hölmö, hullu
duunata tehdä, esim. *bregis* — murto
dövata tuoksua, haista

Fasu Fazerin makeistehdas Rööperissä, jossa paljon tyttöjä töissä
fatsi isä
femma viisi markkaa
fimtsika viisikymmentä penniä
fisu kala
flamma tyttöystävä, rakastettu
fogeli lintu
freka opettaja
frelssis pelastusarmeija
frogata kysyä
funtsata tuumia, miettiä, ajatella
fyrkka raha

gartsa katu
gimma vanhempi naisihminen, ämmä, muija
goisata nukkua, maata
goisuveikylä asumalähiö
granu joulukuusi
gresapiha nurmipiha
gungata keinua

hamnata jäädä johonkin
handu käsi

himtso koti
hitata löytää
hogata huomata

jaagata ajaa takaa
jentta tyttö
jepari poliisi
jobi työpaikka, myös työ
jorata tanssia
jömma piilopaikka
jömmassa piilossa

kalsa kylmä
keglu puukko
kiba kaveri
klabbi jalka
kletrata kiivetä
klitsu kellari
kniigat kirjat
kolata kuolla
kube ukko
krääsävedu roska-, jätepuu
kundi poika
kässätä käsittää, ymmärtää

lande maalainen
leedi vapaa, *ledata* päästä vapaaksi
ljusari kynttilä
luktata haista
luudata juosta

matsi väsynyt, tulla matsiksi, väsyä. Sanalla myös toinen merkitys — ottelu, esim. nyrkkeily, jalkapallo
mesta paikka
metskata onkia
mutsi äiti
mälvä kehno, huono, ikävä
mäsäri ryyppysekoitus

nyysiä varastaa

orkata jaksaa

pamlata puhua
pläkät kengät
podilkkis tasan, esim. jakaa
piikki 25 penniä

redi hyvä, reilu
reva takapuoli, perse

ruddata myös *rutsata* soutaa
rundata kiertää, pyöriä
röde punainen, tulla rödeksi, punastua

samppiskalja samppanja
shiivaa viinaa
simmata uida
simmisskrubu uima-allas
singrata erota, häipyä
sitata istua
sjungata laulaa
skagi arka, pelokas
Skatta Katajanokka — *Nokalla Skattassa* Lääninvankilassa
skeida paska
skiglata purjehtia merillä
skituviemäri lika- l. paskaviemäri
skoiji hauska, huvittava
skoile koulu
skoude poliisi
skriikata, huutaa
skriinata nauraa
skrodu metalli-, rautaromu
skrubu kuoppa
skruudata syödä
skulata soittaa, myös pelata
skutsi metsä
sköne, skönelle meri, merelle
slabari, slabbaa, raha, rahaa
slumpata ostaa
snadi pieni, *snadit* pienet ryypyt
snaijata ymmärtää
snarkata nukkua
snutukrääsä varastettu sekalainen tavara, joht. sanasta *snutata* varastaa
spittaa pirtua
spittinki kuumaa vettä ja siirappia; myytiin ennen ruokaputkissa Helsingin satamissa ja rakennustyömailla
staili tyylikäs
stannata seistä, pysähtyä, jäädä paikoilleen
stara epämääräinen mieshenkilö
stenu kivi
strantsu ranta
styylata kävellä, mennä, suunnata johonkin
suttura tyttö, nainen, hieman halvent. mielessä
suulis aurinko, auringonpaiste
systeri sisko

tisika kymmenen penniä
toope hölmö
traisata vetää, raahata, kiskoa
trokata myydä
tsennata tuntea, tunnistaa

tsiikata katsoa
tsuppari juoksupoika
tsymffata haukkua
tsyssata suudella
tsärrat rattaat
tsökata etsiä, hakea
tsöpissentru ostoskeskus
tsörata ajaa

ulabonde niiden maalaisten nimitys jotka radion ula-asemien valmistuttua pääsivät osallisiksi radion suomasta sivistyksestä

veege tie
vek pois

öpnata avata

Sisällys

Tekijän sana 5

MUUTOS 1936

I

Vuosi
Kevätkaipuu 9
Kaupunki kevätyössä 9
Villikuu 10
Kesä 10
Ruohikossa 11
Työttömän kesää 11

II

Ovi 13
Herääminen 13
Luomisen ovella 13
Tiemme 14
Rakkaus 14

III

Akateemis-esteettinen ateria 16
Laulu panssarilaivasta 16
Laulu asfalttiteiden rosvoritarista ja hänen puolisostaan 17
Nauru 19
Työn ilo 21
Pelastuskokous 22
Eräs meidän herramme palvelijoista 24

IV

Mullan suku 25
Lahonnut risti 25
Rakentaja 26
Poroporvarit 27
Sukupolven valhe 28
Lunastus takapihalla 28
Suutari-Nikke 30

V

Runoilijaveljelle 32
Kirjat 32
Runo 33
Tilitys 34

VI
Kadun profeetta 35
Muutos 36
Isänmaa 37
Nuoret sydämet 38
Kaksi laulua ajasta 38
Aamu 39
Elokuu 40
Lopputili 41
Hätäaputyöt 42
Grand Prix 43
Äiti Maalle 44
Proletaarilaulu 45
Luokalleni 46
Painajainen 48
Äiti 49
Tuleva 51

TIE PILVEN ALTA 1939
Siemen 55
Tie pilven alta 55

Kasvot 59
Tyyli 59
Sotilaan hautajaiset 59
Johannes 60
Renki-Taavetti 60
Heikkilä 61
Kaisa Riippa 61
Jussi Riippa 62
Siirtolaistarina 64
Intermezzo 64
Huutokauppa 66
Tuntikirjuri Nilsson 67
Kolme 68
Saliini 69
Tyttö puhdistuspuolelta 70
Levysepänoppilas, uneksija 70
Nuori Sihvonen 71
Pannuseppä Vuorinen 71
Laulu pihamies Söderlundin rakkaudesta 72
Lehtonen 73
Aputyömies Säippä 75

Pääsiäisuhri 76
Kauneuden rakastaja 76
Pääsiäisuhri 77
Iltahetki 77
Kaupunki meren rannalla 78
Raudan valitus 79
Omakoti 79
Silmät 80

Iltavalot 81
Pilvet telakan yllä 81
Iltavalot 81
Runomaisema 81
Kirje äidille 82
Kaunein 82

Laulu ajasta ja rakkaudesta 83
Ja minä näin 83
Laulu ajasta ja rakkaudesta 83

PALASIN KOTIIN 1944

Puiden ja auringon alla 89
Aurinkofantasia 89
Kevään piiritanssi 89
Miss Kevät 90
Aamulaulu 90
Kulissimies Illansuu 90
Kevään laulu polttava 91
Kevätsade 91
Yö rannalla 92
Sumun verkko 92
Kaikki tämä riitti minulle 92

Sodasta 93
Mustat vuoret 93
Sotakoira 93
Äidin valitus 94
Hyvästijättö rakastetulle 94
— 50° C 95
Yö sotasairaalassa 95
Näin Juhannuksen 1941 96
Tanssi 97
Työmies ja sota 97
Isku 98
Lääke 98
Suorasuuntauskatrilli 99
Amputoitu elämä 100
Sotavaunut 101
Kylväjä, aikasi on tullut 102

Runoilijoiden ihmeellisestä elämästä 103
Runokoulu 103
Unipillit, utuviulut 103
Lahjanetsijä 104

Lauluja isänmaasta 106
Kansanvalta 106
Haudoilla 106
Nuijamiesten pojat 107
Kaksi säveltä 107
Maailman suurin ratsastushalli 108

Ihmisen harhailevasta ajatuksesta 110
Vaikea talvi 110
Suru 110
Olin väsynyt 111
Elämän tiet 111
Hajamietteitä 112
Miksi liehuvat liput? 113
Varo etteivät runoilijasi valehtele 113
Ihmissydämen hellyydestä 114
Rakastetulle 114
Jo kolmena aamuna 114
Muistatko rukiinleikkuupäivän 114
Liitto 115
Syyspilven alla 115
Luomishetki 116
Palasin kotiin 116

LAULU KIVEN JA RAUDAN YMPYRÄSSÄ 1945
I Laulu kiven ja raudan ympyrässä 121
He heittivät minut vankilaan 121
Aamu sellissä 122
Ei muurien kivet 122
Laulu ilosta 123
Ihanaa olisi . . . 123
Laula punarinta 124
Kävelykopissa 124
Kultaa ja hopeaa 125
Laulu kiven ja raudan ympyrässä 125
II Ratakatutunnelmia 127
Käsiraudat 127
'En ole tehnyt mitään" 127
Ääniä pihalla ja käytävissä 128
Silakkafantasia . . . 129
. . . ja perunaintermezzo 129
Друг не падай духом 129
Ilta vankityrmässä 130
Miksi soitatte lapsuuteni karusellisäveliä? 130
Katsoin sellin pimeyteen 131
Siivet 132
III Vankivaunu 133
Vankivaunu 133
Kivimäessä 133
Nimet 134
Sadepäivä 135
Eräs vanki kertoo 135
Havahduin 136
Toverit, onko leipää? 137
Poltin pilliä ja mietin 137
Kuinka suuri on ero? 138

Unta 138
Pakettipäivä 139
Kaksi ystävää 139
Kohtaaminen 140
Myös täällä on rintama 140
IV Mietin ja rakastin 141
Ylpeys 141
Sotakesänä näin 141
Jokaisella on lääke 142
Kirje 142
Vaimoni on tullut 143
Helmisilta 144
V Kotkan ja huuhkajan lauluja 145
Yölaulu 145
Runoilijan lepopäivä 145
Vain yhtä toivoin silloin 146
Suuri Suu . . . 147
. . . ja totuuksista yksinkertaisin 148
Näettekö tulevaisuuteen? 148
Jossakin valkenevat luut 149
Hautalaulu 150
Toinen hautalaulu 151
Laulut 151

KUOKKIJA JA VAAKALINTU 1950
van Eyckin laulain enkelit 157
Sisyphoksen tyydytys 158
Kuulin kerran vanhan laulun 158
Halusin yksin olla 158
On sanottu 159
Sisyphoksen tyydytys 159
Sanoja 160
Susirunoilija laulaa nuoremmilleen 160
Näinkin 162
Näinkin 162
Koettelemus 162
Hartaushetki 163
Komiteatyömietintö 165
Tulin pikkukaupunkiin 166
Isänmaallisen toiminnan päivä 168
Syysharmonikka 170
Kaksi kyntäjää, kaksi peltoa näin 170
Lokakuu 170
Syysharmonikka 170
Ruohonkorsi antoi minulle laulun 171
Joka hetki jossakin 173
Kevät 173

Etulinja 175
I Kamala laulu sodasta ja sotamiehistä 175
II Laulu pienen pienistä ihmisistä 178
III Laulu viheltävästä nuorukaisesta ja tehtaan työmiehestä 180
Korealaistytön kuolema 181
Kuokkija ja vaakalintu 183
Punainen mökki sinijärven rannalla 183
Kuokkija ja vaakalintu 183
Mitä sanoisittekaan 186
Minä kuulin naisten laulavan 187
Isänmaa 189
Tämän näin korvessa korvenraivaajan luona 189
Ennen kuin... 190
Mielenosoitus 190
Isänmaa 191
MINÄ RAKASTAN 1955
Minä rakastan 195
Joudu armas, joudu 195
Minulla on ystävä 196
Oli huhtikuun ilta 196
Jotka rakastavat 197
Runoilija tervehtii rakastettuaan 197
Toukokuuruno rakastetulle 198
Minä rakastan 198
Paljon rakastin 199
Portti maailmaan 200
Portti maailmaan 200
Kehtolaulu tuulessa taivaalla kuulkaa 200
Erään ystäväni elämäntarina 201
nuoruus 201
keski-ikä 201
vanhuus 202
muistosanat 202
Orpo 202
Veljille kotimaassa 203
Vaalilippu pöllinkuorijan puolesta 204
Ihmiskunnan aamulaulu 205
Tilikirja 206
Runoilija 206
Tilikirjan sivu 206
Runoni 206
Taiteesta 207
Hieman surullinen laulu syvähenkisyyden lähteillä 207
Viisi nuorta runoilijaa 208
Kustantajan vuosipäivänä 210
Elä elämäsi työtä tehden 210
Pentti Haanpää 211

Aurinkoa ja kuutamoita 112
Söderskär 112
Valinta 112
Lauantaiehtoona kylässä sinisen järven rannalla 213
Kello kaksitoista säteilevänä syyskesän päivänä 214
Satama 215
Meren rannalla 215
Kuutamo Villa Lanten rinteellä 216
Balladi Hermannin Ruususta 217
Helsinki 217
Balladi Hermannin Ruususta 218
SYYSKEVÄT 1959
Syyskevät 227
1
Katselen lokin lentoa 227
Mutta miten kävikään 227
Kun saavuin meren rantaan 227
En tiedä 228
Yötä ei, ei aamua 229
2
Ehkä ovat edelläkävijöitä 230
Mutta runoilija on runoilija 230
Mitä kaikkea voikaan 230
Olen romantikko ja kutsun 230
Vain runoissa koneet laulavat 231
3
Oi, jos päästit 232
Aatteita sukupolvi ivaa 232
Älä tyhmyyttä sylje 232
Kun kuokka johtaa 232
Kun syntyy pässiksi 233
Mitä on tämä kuulemamme puhe 233
Isoisä näin: 233
Oh, esi-esi-esi-isäni, Tarsius, 223
Mennään, toverit, 233
Näitkö purjeet merellä 234
4
Nämä ovat välisoittoja 235
Pilvi ja talo pilvissä 235
Aika mennyt mennyttä 235
Näin Kaukasuksen ja Alpit 236
Maailmani alkoi 236
Näin kirjoitin kaksikymmentä vuotta sitten 236
Pienemmäksi tulla 237
Jokapäiväinen leipä 238
Talutan pientä koiraa 238
Kuin vesilintu 238

Helsinki 239
Ei hätää 239
Tämä intohimo 239

5

Suomalainen sonetti 240
Nälkävuosi 240
Suomalainen sarja
Ongelma 241
Uni 242
Kansanlaulu 243
Isänmaan joulu 243
Maanantaiaamu tehdaskorttelissa 245
Tie 247
Tunturi 247

MINÄ PALJASJALKAINEN 1962

On kaupungin kohina

On kaupungin kohina 251
Synnyin 251
On penkki mustan kiven luona 252
Satakaksikymmentä tuhatta 253
"Ryskyen kaatuvat suuret puut" 254
Kun olin kymmenvuotias 254
Kun olin neljäntoista 254
Kun olin neljänkymmenen 255
Kun minä kirjoitin tämän 255
Oli joulupäivä 256
Jäähyväiset lapsuuteni Rööperille 258
Niin pian nousevat talot 260

He rakensivat Helsinkiä

Poika 261
Tyttö 261
Tyttö ja poika 262
Poika ja tyttö 263
Perhe 264
Isä ja äiti 264
Perhe 266
kaukolämmitystä 266
se on hankkinut puhelimen 266
olen noussut katuojasta 266
punaisia lippuja oli 267
kauppamatkustajan kuolema 267
isoäiti 268

Arska Stadista 269

Arska istuu Skattan Nokalla 269
Kaksikymmentäviisi vuotta on kulunut 270
Arska lähtee takaisin merelle 271

Patsaita 273

veistän omaa kuvaa 273
patsas eräällä hyllyllä 274

Aleksis Kivi 274
Sakari Topelius 274
Eino Leino 275
Larin Paraske 275

Aamusta iltaan

Kaupunki makasi auringossa 276
Oli ranta ja meri 276
Sen huomaa sinisenä iltana 277
Oli ilta 277
Kevät kiipesi peltikatolle 277
Yö äännähtää 278

RUNOJA 1964

Nuori mies 281
Polku auringon paahtamien 281
Ilta 281
Kaukana 282
Jos joku on yksinäinen 282
Haluan päästä siitä 282

HYVÄÄ JOULUA 1967

Joulun laita on kuin . . . 285

Kun olin pieni 287

olin kolme kuukautta vanhempi 287
sanoin pläp pläp pläp 287
Joku kopisteli eteisessä 288
Oli tapahtunut ihme 288
Että elämä voi olla niin rikas 290
Kului melkein kaksikymmentä vuotta 291
Maailmansota oli syttynyt 291
Joulupukit olivat kuka missäkin 291
Ei se niin ollut Arijoutsi 292
Sinä jouluna mä olin . . . 292
Me nyysittiin 293

Kun olin kasvanut itseni mittaiseksi 295

Menin joulukirkkoon 295
Join Marskin viinoja 296
Hei, Hyvää Joulua 296
Koltta Koputoff Petsamosta 297
Joulu! sanoivat sotamiehet 298
Kuten nyt Vienamissa tänään 298

Kansallisia joulutapoja 299

Isossa-Mahalassa 299
Pölli-Petterin tönössä 299
Veronmaksajien lapset tanssivat 300
Oi jääkaappien 301
Ostakaa nyt 301
Ja entä sitten pikatiedotustutkat 301

Ja entä Lievestuoreella 302
Ja työttömät 302
Rauhan juhla 303
IV
Kun von Martensin köyhät 305
Happy Christmas Mr President 305
Mutta Kiinassa, koululapset 306
Mutta mikä se on se paperitiikeri? 306
Oli joulukuusi 307
Jouluhuolia 309
Kun muistelen vuosikymmenien takaisia 309
Maan päällä ja taivaissa 311
Oi tietäjät 311
Mikä on tuo uusi tähti? 311
Sukarnokh Sukarnokhissa 314
Ei ollut enää muuta 314

PUHETTA PORTHANINRINTEELLÄ 1968
I
Kiitos, ranskalaiset 319
Odysseus 319
Suomalainen muusa 320
Rukous Hannu Salaman puolesta 320
Se auttoi, Hannu veljeni 321
1918 huhtikuussa kuolleelle tuntemattomalle 322
Olavi Paavolaiselle 322
Lasse Salavan muisto 323
Vihreät niityt 324
Pullo olutta suuren järven suurella selällä 324
Vihreät niityt 325
Kommunisteille
21. 8. 1968 328
Pettyneelle rakastetulle 328
Puhetta Porthaninrinteellä 330
Puhetta Porthaninrinteellä 1 330
2 331
Se ja ne 1 331
2 331
3 332
4 332
5 333
— Tiedäks, jannu 333
Oletteko panneet merkille 334
Istuin sinisessä bussissa 334
Minun oli jano 334
IV
Lokakuun epistola 335
Suomalainen kevätjenkka 336

V
(ilta) 337
(yö) 337
(aamu) 337
(päivä) 338
Hei isä, haudassasi 338
Anna minulle ranta 338
Jäin vahingossa eloon 339
Jos puhuisivat 339
Rakastan rakastan rakastan 339
Kun tulin vanhaksi 339
Kun avaan silmäni 340
Ja nuoret kokoontuvat 341
Ja nyt kerron 341

Slangisanasto 342

ARVO TURTIAINEN
RUNOJA 1934–1968

Kokoelmassaan Syyskevät sanoi Arvo Turtiainen (1904–1980):

> Aloitin neljäkymmentä vuotta sitten,
> äitini kielestä, isäni lauluista
> yhäti korvani kysyy: miten, miksi?
> kynäni koirankuono sanojen jälkiä
> nuuhkii.

Tätä oli Turtiaisen runous, tätä se on. Se lähtee läheltä ja todellisimmasta todellisuudesta, isän lauluista, äidin kielestä. Se on valpasta, se kyselee ja haastaa toimintaan. Se tietää sävynsä, ei halua koreilla vaan puhuu suoraan ja täsmällisesti. Sen aikaa ovat ''tämä päivä ja tulevaisuus''.